2

ڕۆژنامە - گۆڤار

محەمەد مەولود (مەم)

لە پایزە خەوندا

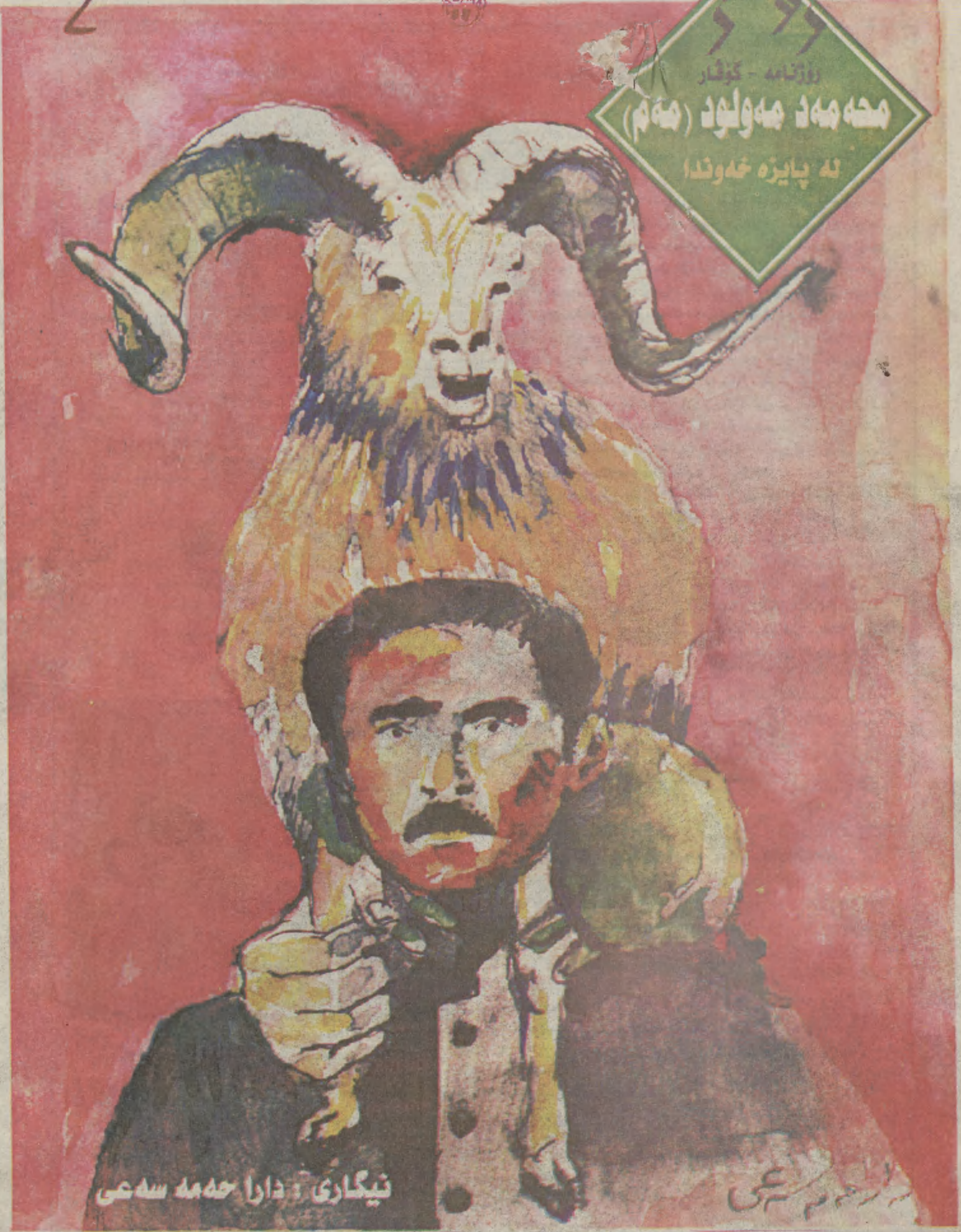

نیگاری : دارا حەمە سەعی

دەستەی ڕاوێژکاران

حسێن عارف

ڕەووف بێگەرد

ڕێبین ئەحمەد هەردی

سەرپەرشتی گشتی

شێرکۆ بێکەس

بەڕێوەبەری ڕۆڤار

دلشاد عەبدوللا

ئەندامانی کارگێڕ

عەتا محەمەد

فەرەیدون پێنجوێنی

سەرپەرشتی هونەری

قادر میرخان

2

5/6/1999

دارا حەمە سەعی

١٩٤٦ لە سلێمانی لەدایك بووە. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی لەسلێمانی تەواوکردووە. ١٩٦٩ بەکالۆریۆسی لە ئەکادیمیای بەغدا بەشی پەیکەرسازی بەپلەی زۆرباشە و یەکەمی شێوەکاریی بەدەستهێناوە. ١٩٧٨ لیسانس بەپلەی زۆرباشە لە ئاکادیمیای ڕۆما بەشی پەیکەرسازیی هێناوە. ١٩٧٩ دیبلۆم و بڕوانامەی تایبەتمەندی هونەری دراو و مەدالیای لە ڕۆما بەدەستهێناوە. ١٩٨٤ گەڕاوەتەوە بۆ سلێمانی بەیەکجاریی. ١٩٩٣ ماجستێری لە زانکۆی سەلاحەدین وەرگرتووە. بۆماوەی چوار ساڵ ئەنترۆپۆلۆجیای کولتوریی و فەلسەفە و مێژووی هونەری خوێندووە. جگە لە چالاکی هونەریی چالاکی نووسینیشی هەیەو لە گۆڤارو ڕۆژنامە کوردییەکاندا گوتار بڵاو دەکاتەوە. پەیکەری بۆ پیرەمێرد و مەولەوی و گۆران و عیزەدین فەیزی و مام هەژار و گیوموکریانی و خیراللە[illegible] گادگروس و گەلێ کەسایەتیی کورد و بێگانەی کردووە. مامۆستا بووە لە پەیمانگەی هونەرەجوانەکانی سلێمانی.

ئێستاش یەکێکە لە مامۆستایان و دامەزرێنەرانی کۆلێجی هونەر لە زانکۆی سلێمانی.

هەندێ پەیە[illegible]

• مارکیز زۆربەی ڕۆمان وچیرۆکەکانی لەئەنجامی گوێ بیست بوون دارشتووە، جارێکیان چیرۆکنووسی بەتوانا "جەلیل القیسی" لەگۆڤارێکدا هەواڵێك دەخوێنێتەوە دوای ماوەیەك شانۆگەری زفیر الصحراء - دەنووسێ، کەمن هەرجارەی دەیخوێنمەوە لەشوێنی خۆم ڕادەچڵەکێم، لەسەر دەمی ئەمڕۆماندا ڕووداوەکان ئەوەندە خێراو سەرسوڕهێنەرن نووسەر فریای هەر هەموویان ناکەوێت، بەڵام ئەوەی کە مەبەستی بێت هەر دایدەڕێژێ. لەگەشتێکمدا ناسیاویم لەگەڵ نووسەرێکی بیانی پەیداکرد، هەزاران کیلۆمەتری بڕیبوو بۆئەوەی ئەوگەڕەکە ببینێت کە ڕووداوی شێت بوونی پاڵەوانی چیرۆکەکەی لێقەوماوە، لەهەمووی سەیرتر ئەوەبوو ڕووداوەکەی لەداپیری برادەرێکیەوە بیستبوو. من لە منداڵیما برسیەتی و سەرگەردانی و بێبەشیم زۆر دیوە، ئەمڕۆکە لوقمەیەکی چەوردەخۆم، ئەو ڕۆژانەم وەبیردێتەوە، کاتێك لەنێو، پێخەف و نوێنی گەرمدا دەخەوم سەرماو موچوڕکی جارانم بەلەشدا دێت، هەر لەم پێودانگە شەوە چیرۆك دەنووسم. دیستۆفسکی کت ومت ژیانی خۆیخستۆتە سەر کاغەز، بەڵام ئەوەندە هونەرمەندانە داڕشتووە کە مرۆڤ دەیخوێنێتەوە هەست دەکات داهێنانە هەموو نووسەرانی جیهان سوودیان لەژیانی ڕۆژانەی خۆیان بینیوە.

زۆرجار سکم بەپاڵەوانەکانی "ڕێگا" وەدەست و پلی خۆم دەسوتێ، شەو نییە جێ گۆڕکێیەکیان پێ نەکەم و نەیانهێنمە قسە. من لەنووسیندا زۆر قلق- م تا دە دێڕ دەنووسم دوولاپەڕە تێك هەڵدەشێلم، جا ئەگەر نووسینەکە ڕۆمانیش بێ ئەوا هەرمەپرسە ئەم ساڵ (١٩٨٧) نەخۆشی وایلێکردووم نەپەرژێمە سەری، ئەو ڕۆژانەی هەست بە هێور بوونەوە دەکەم، ئیشی تێدادەکەم، لەپڕ ژان و بروسك هێرش دێنن، تۆزێك دان بەخۆمدا دەگرم، سەیردەکەم گەیشتوومەتە ئەو حاڵەتەی کەیەکێك لە پاڵەوانەکانی ڕۆمانەکەش تووشی سەغڵەتی بووە، ئازار تەنگم پێ هەڵدەچنێ، ڕادەکشێم.. نازانم دەخەوم یان نا، بیرم هەرلای کاروانی گەنم-ە (بەشی یەکەمی ڕێگا).

لە "ڕێگا" دا هەولم داوە سەربوردەی مرۆڤی سەر ئەم خاکە لەپێناوی مان و نەماندا بگێڕمەوە، زۆرم لەخۆنەکردووە، نەشم ویستووە هەقایەتان بگێڕمەوە، چونکە ئەوە نزیکە ١٨ ساڵە بیرۆکەی ئەم ڕۆمانەم داڕشتووەو ئیشی تێدا دەکەم.

شانازی بەنووسەرە لاوەکان دەکەم، ئەوانەی خوێنەری ڕاستەقینەن ئینجا نووسەرن.

لەفەرهەنگی ژیانمدا ووشەیەك نیە ناوی "ڕق" بێ، نەڕقم لەکەسەو لەو بڕوایەشدام کەس ڕقی لێم نییە، خۆ ئەگەر هەشبێت من بەخۆشەویستی گوڵاو پرژێنی دەکەم.

سەرچاوە: هاوکاری ژمارە (٩٢٥) ١٩٨٧/١١/٢٣ "بەر لەکۆچی دوایی بەمانگێك: ٦ پرسیار لەبەردەم "مەم" ی زیندوودا.. ئیسماعیل بەرزنجی"

(ڕۆڤار) مانگانەیەکی ڕۆشنبیریەیە و ژمارەی تایبەتە بە داهێنەرێك

ناونیشان: سلێمانی فولکەی یەکگرتن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم ڕۆڤار- ت: ٢٩٨٣٩

لەدەرەوەی کوردستان:

TEL: 0044 162 846008 FAX: 0044 162 84 77660

چیرۆكنووس

محەمەد مەولود مەم

• لە ١٩٢٦/٢/٢٣ لەشەقڵاوەی سەربەپارێزگای هەولێر لەدایك بووە و ماوەی تەمەنی منداڵی ئەوێ ژیاوەو سروشتی ناوچەكەو بەتایبەتی سیحری چیای سەفین دواتر لەبەرهەمەكانی ڕەنگی داوەتەوە.

• ساڵی ١٩٣٨ هاتۆتە هەولێر بۆ خوێندن.

• لەبەرنالەباری و نەداری تەنها قۆناغی ئامادەیی تەواوكردووە، ١٩٤٣/٩/١ بۆتە مووچەخۆر و بەفەرمانبەری زوربەی ناوچەكانی‌كوردستان گەڕاوە، سەرەتا كاتبی ناحیە بووە لە برادۆست و تا ساڵی ١٩٥٢ لە مێرگە سوور و برادۆست و باڵەك و شەقڵاوە دەژی.

• ساڵی ١٩٥٣ دەگەڕێتەوە شەقڵاوەو دواتریش لە ١٩٥٦ تا ١٩٥٧ لە كۆیە بووە و لەبەهاری ١٩٥٧ چۆتە ڕواندزو حونێراتنێ ١٩٦ گەڕاوەتەوە هەولێر و بووە بە بەڕێوەبەری شارەوانیەكانی هەولێر و لە ١٩٧٧/٦/٦ خانە نیشین كراو،

• یەكەم بەرهەمی پەخشانێك بووە لەگۆڤاری گەلاوێژ بەناوێكی خوازراوەوە بڵاوی كردۆتەوە، جێگەی داخە ئەو ناوە خوازراوە ...ی پەخشانەكەمان بۆ نەدۆزرایەوە

• لەپەنجاكانەوە چیرۆك بڵاو دەكاتەوە، لەگۆڤارەكانی هیوا، بڵێسە، شەفەق دەفتەری كوردەواری، هەولێر هتد. و یەكەم چیرۆكی بەناوی "برسیەتی بەهێزترە" بووە.

• ساڵی ١٩٥٧ چیرۆكی "پەنجا فلس"ی لەگۆڤاری هیوادا بڵاوكردەوە. كەلەساڵی ١٩٥١ لە برادۆست نووسویەتی.

• سەرنووسەری گۆڤاری هەولێر بوو كە لەنێوان ٢٣/ئایاری/١٩٧٠-١٩٧٢ شارەوانی هەولێر دەری دەكردو لەوێ بەناوی خاڵۆی ڕێبوار دەینووسی.

• تاله ژیاندا بوو ئەم بەرهەمانەی چاپ كراوەوە:

- بەرگی یەكەمی چیرۆكەكانی مەم ١٩٧٠.
- بەرگی دووەمی چیرۆكەكانی مەم- ١٩٨٤.
- گوڵەبەڕۆژە "كۆمەڵە چیرۆكی منداڵان"- ١٩٨١. كەبەهاوكاری خاتوو ئافەرینی هاوسەری نووسیویەتی.

• پاش كۆچی دوایی ئەم بەرهەمانەی چاپ كراون:

- نوڤلیتی "پایزە خەون" بەغدا ١٩٨٧.
- ڕۆمانی "ڕێگا"- سوید ١٩٩٤.
- چیرۆكی میللی كوردی- سوید ١٩٠٨.

• ئەم دەستنووسانەی ئامادەن بۆ چاپ:

- ڕۆمانی "كاروان و سەگوەڕ".
- شانۆگەری "پیلان".

• تائێستا زانیاریەكی ئەوتۆ لەبەردەستدا نییە دەربارەی ژیانی "مەم"، كۆچی بنەماڵەكەیان لەدێی سینگانی سەربەناحیەی شنۆی ڕۆژهەڵاتی كوردستانەوە بۆ شەقڵاوە لەدوای یەكەم شەڕی جیهان، ترس و گرێی سنوور و پەڕینەوەی لەناخیدا پەنگان خواردبوو، نا ئارامیەكیان دروست كردبوو كە لە هەڵسوكەوتی مەم دا ڕەنگی دابووەوە. بەجۆرێك كە دەتبینی دەتزانی دەرگایەكی داخراوە وەڵێ ڕەشەبا لەناوەوە پاڵی پێوەدەنێ.

• چەند جارێك چۆتە ئەورووپاو ئاوو هەوای تەماوی لەندەن زۆر سەرنجی ڕاكێشاوە.

• دوای ململانێیەكی درێژ لەگەڵ جۆرەها نەخۆشی ڕۆژی پێنج شەممە ١٩٨٧/٥/٧ لەبەغدا كۆچی دوایی كردو لەگۆڕستانی گردی زەیتوون لەشەقڵاوە بەوخاكە سپێردرا كە هەر زەڕەیەكی ئیلهامی چیرۆكێكی پێبەخشیبوو.

• یەكێكە لەپێشڕەوانی چیرۆكی ڕیالیستی كوردی، و لەبەرهەمەكانی دواییدا ئەو ڕیالیستەی تێكەڵ بە سیحركردو، ئەو تێكەڵ بوونە كە خەیاڵێكی فراوان لەپشت دروست بوونیدایە ڕیالیستێكی سیحری داهێنا و لە "پایزە خەون" و "ڕێگا" بەڕوونی دیار كەوتووە.

• ئەندامی یەكەمین كۆنگرەی یەكێتی نووسەرانی كوردو ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری كۆمەڵەی هونەرو وێژەی كوردی و سەرۆكی لقی هەولێری كۆمەڵەكەش بووە.

• مەم ساڵی ١٩٦٤ (ئافەرین) خانی هێناوەو نەوەكانی:

هونەر (ئێستالە سویدە)، سۆران (ئەندازیارە لەهەولێر)، بۆتان (لە ئەڵمانیا دەژی)، سیامەند (هەولێر)، بڵند (خوێندكاری‌كۆلێژی یاسایە لە هەولێر)، پێشەوا (خوێندكاری ئامادەییە)، سۆزان (ئەندازیارە لە هەولێر)، لەیلێ (دەرچووی كۆلێژی پەروەردە/ بەشی دەروونناسی).

پەنجا فلس..

ئەو بەیانیە، نەمن و نە کاك مەحموود، چ کامێکمان ئارەزووی لەناو جێگا هەڵستانمان نەدەکرد!! وامان لێ خۆش دەهات، کەهەتا هەتایێ.. هەر لە ژێر نوێنە شڕەکانمان پاڵ کەوین. من هەر لەگەڵ سپێدەی بەیان، لەگەڵ بانگی (مەلا)، هەر گەوزم دەداو هەستم بە ئازارێکی نادیار بەلەشێکی گران.. گەروویەکی ووشك و تاڵ دەکرد!! بیرم لە ئازاری لەشم دەکردەوە.. خۆزەی سوێرم قووت دەدایەوە، کاتێك کاکەشم.. خۆی خستە سەر تەنیشت، چاوی هەڵهێنان، بە دووچاوی لێڵ و بەڕوویەکی گەچلاو سەیرێکی کردم!! ئەوکاتە ڕۆژ قەڵاتە بەرزە پیرەکەی هەولێری خستبووە ژێر تیشکی خۆی و زەردی هەڵگەڕاندبوو.

- بەڵام، ئارەزووی، لەناو جێگا هەڵسانی چی بکەین؟؟!

خۆ ئەو بەیانیە، جگە لە هەموو بەیانیەکانی ڕابوردوومان.. چ شتێکی بۆ خواردن دەستی بدابایە نەمان بوو!! نەنان.. نە شەکرو چای.. بۆ ئەوەی نان و چایێك بخۆین.. نان و چای.. کە تاکە خواردنە خۆشەویستەکەمان بوو..

دوێنێ تاکو ڕۆژئاوا، هەردووکمان لەگەراج چاوەنواریمان دەکرد، کەس و کارمان.. نە.. نان.. نەپارە.. چ شتێکیان بۆ نەناردین!! وا هەردووکمان کە لەژێر نوێنە شڕەکانمان لێی درێژ ببووین. داماوی ئەوەیش بووین کە دەبێ بۆچ هیچیان بۆ ڕەوانە نەکردیین؟! ئەبێ ئەوانیش ئاردیان نەمابێ؟ یان شتێکیان بەدەستەوە نەبێ؟! هەموو شتێك دەبێ، هەموو شتێك لەم گرانیە دەوەشێتەوە، لە چۆنیەتی خێزانە هەژارەکانی وەکو ئێمە!! ئەگینا جاران هەر هەفتە.. بە هەفتە، یەك جۆرکی پڕ نووردیەنانمان بۆ دەهات، هەندێك جاریش، کەمێك دۆشاو وەیا مێوژ و گوێزیشی لەگەڵ دەبوو، بەتایبەتی ئەگەر هەفتەی دوایی مانگ بوایە، ئەوا چارێگە دیناریکیشیان، هەر بۆ دەناردین. ئیتر هەقمان بوو کە قەوماوی ئەو هەفتەیە، لە دەریاییێکی بیری قووڵی ترسێنەر، نوقممان بکا!!.

ئەم خەیاڵاتانە، هەڵیان دەگلۆفتم کاتێك کاك مەحموودم بەبێ.. پێشەکی بانگی کردم:

– کاکە.. مەم، کاکە.. مەم، باهەڵستین بچینە مەکتەب، بەخوا ئیمڕۆ دەرسی گران گرانمان هەنە، شەوی ڕابووردووش، بەزگی برسی نەمانتوانی بەسەر دەرسەکانماندا بچینەوەو تێکۆشانێك بکەین.

کە ئەو دەمی لێك دەداو قسەی دەکرد، زگم قوڕەی دەهات، پێچی دەکرد.. منیش دەستم پێدا دەهێناو دەبرد، وەکو بمەوێ هێمنی بکەمەوە، لەبەر ئەوە بەچاکی لە قسەکانی کاکم.. حاڵی نەبووم بۆیێ.. لەوەڵامدا گوتم:

- باوەڕت بێ، کاکە مەحموود، لەبەر ناڵەو دەنگ و هەرا و قوڕەی زگم..زگی برسیم، گوێم لە نووسکە نووسکی تۆ نیە!. دەنگت هەندێك بەرزکەوە تا بگاتە گوێم!.

چونکی چارەمان نەبوو هەر دەبوایە بچووینایە قوتابخانە بۆیە زۆری پێ نەچوو بەلەشی گران، زگی تووڕەو وەڕس بەخاوی هەڵستاینە سەرپێ، نەختێك خۆمان لێك کێشایەوە، بێ ئەوەی هێزی ئەوەشمان بێ هەندێك ئاو لە بیرەکە هەڵکێشین و، دەستو چاومانی پێ بشۆین، لە دەمی خانووە قوڕینەکە بەرەو کۆڵان، خۆمان هاویشتە دەرەوە و ڕێگای قوتابخانەکەمان گرتە بەر.

بەدرێژایی کۆڵانە تەنگ و درێژەکە بۆنی هێلکە و ڕۆن و پەنیرو ناسکە نان.. گۆشتی برژاو.. چاو خواردەمەنیی خۆش خۆشمان دەهاتە کونە لووت بەهەموو هێزمان هەناسەی درێژ درێژمان هەڵدەکێشا.. بۆ ئەوەی.. بەو بۆنە خۆشانە سیپەلکمان بووژێنینەوەو هەندێك شۆڕشی زگمانی پێ دابمرکێنین!! لەبەر ئەوەی.. من بچووك و کورتە باڵابووم، توانای بزوتنەوەو ڕۆیشتنم لەکاك مەحموودی درێژو.. لاواز زیاتر بوو. هەردووکمان لەڕو لاواز بووین، بەڵام من قوتەو تێك چەقیوو ئێسك ئەستوورو.. ئەو زراو کشاوە بوو!! بۆیە من بەدوورم نەدەزانی ئەگەر ڕەشەبایەکی بەتین هەڵی بکردبایە کاکە مەحموودی ڕادەقەناند، ئەگەر منیشی وەك تۆپەڵە بە دەشتاییەکەی نزیك قوتابخانەکە گلۆڵ نەکردبایەوە؟ بەڵام لەم لایەوە بەختیار بووین! چونکە شەوی ڕابوردوو بارانێکی بەهاری کۆچەو کۆڵان و دەشتاییە خۆڵاویەکەی (تەیراوە)ی چاك ڕشاندبوو، لەبەر ئەوە بۆ خۆ ڕاگرتن هێزمان پێ نەدەویست، مەگەر بۆ ئەوەی پێمان بگوێزینەوە.

کە نزیك قوتابخانە بووینەوە لەناو قوڕەکەی بەردەمم چاووم بەپەنجا فلسی یەکی سپی کەوت! بەبێ بیرکردنەوەو بەهێزێکی سەیر وەك چۆن پشیلە پەلاماری نێچیر دەدات ئەئاوا پەلامارمدا.. وەکو لەوە ترسابم. لەبەر دەستتم ببەزێ! هەڵم گرتەوە.. مستێك قوڕیشم لەگەڵ هێناو بەبێ دەستی خۆم خستمە ناو گیرفانم!! ئاوڕێکی گێلانەشم لە کاك مەحمود دایەوە، بۆ ئەوەی بزانم ئاخۆ چاوی لە چۆنیەتی من بووە؟! و ئاگاداری ئەو هەرایەو ئەم ڕاوو ڕاوشکارەیە.. یان..نا؟! وادیار بوو کاك مەحمود بەووردی ئاگاداری چۆنیەتیەکەیە کاتێك بەدەمێکی تێك ئاڵاو گوتی:

- ئای ئەوە پارەت دۆزیەوە؟.. چەند بوو؟ پەنجا فلس!؟.

هەردووکمان کرومات بووین، لەخۆشیانا زمانمان بەسترا، من وام دەزانی هەموو دنیام دۆزیوەتەوە!! لەبەر چاوی خەیاڵمدا هەزار چەشنە خواردەمەنی ریزکرا! ئاو زایە دەممەوە بەری ئاخافتنی لێ گرتم، وایە ئومێد، مرۆ کە تریسکێکی لێ دەرکەوت بەشەوی شەوەزەنگ، بەخەیاڵ.. نەخشی ئەوەندە وورد.. وورد.. دروست دەکا، کە پیاو بەچاوی ڕاستەقینە بەنیوەڕۆ بەدیی ناکا! منیش کەوام دەزانی بەو پەنجا فلسە هەموو خواردەمەنی خۆش و بەتامی جیهانم هاتۆتە چنگ.. ئەوکاتە خۆم لەبەرزترین تۆپکەی کامەرانی دەدیت!!.

ئەگەر چی بەچاکی ئاگاداری چۆنێتی کاك مەحموود نەبووم وە نەم دەزانی لەچ بیرێك دایە، بەڵام سەرم لەوە سوڕمابوو، چۆن وەها زوو، لەشی سووك بوو بەشاقاوی بەرین و.. گورج.. گورج.. بەڕێگاکەدا هەڵدەبەزیەوە؟!.

کە زەنگی قوتابخانە لێدرا، زۆر دڵخۆش بووم!! دڵ پڕ.. خۆم بەخۆمم دەگوت:

- هەرگیز.. برسی نیم، ئای چەند تێرم!!

وەبۆ ئەوەی بڕوا بەخۆم بکەم،

گورج قایشەکەی پشتم شل کردەوە!! کەبەیانی کونێکیم لێ گورج کردبوو و لەسەر زگمدا توندم کردبوو!! هیچ شتێك پەستی نەکردبووم کاك مەحموود نەبێت کە.. دەم لەدوای دەم لەناوەندی دەرسیش بوایە وای دەزانی زۆر بێ هۆشم! کە بەبێ لێکدانەوەو لەسەر خۆسەری دەخستە بناگوێم بۆ ئەوەی هەرجارە پێم بڵێ‌و لێم دووبارە بکاتەوە:

- ئایا.. ماوە؟!

بێ ئەوەی ئاگای لەوە بێ کەمن هەر لەبەیانییەوە دەستێکم لەو گیرفانەمدایە کە پەنجا فلسیەکەم تێ‌ی خستووەو هەزاران جۆرە یاری‌و هەڵپەڕکێم لەگەڵ کردووە!! جا.. ناچار، دەبوایە، هەرچەند دەقیقەیەك بە بناگوێیدا بچرپێنم..

- بەڵێ.. ماوە.

تا.. وای لێ هات هەراسان بووم جێگام نەبوو خۆمی تێدا بشارمەوە، وەبیری ئەوەم بۆ دەهات کە کۆشك و تەلاری ئومێدم بڕوخێنم.. لەڕکی کاکم.. و لەپێش چاوی ئەو پەنجاییەکە توند هەتا دەستم دەڕوا توند.. دوور تێ‌ی هەڵدەم!! بەتایبەتی کاتێك هەستم بەوە کرد کە لە ووچانی دووەم بەتیژی لەلایەن کاك مەحموودم چاودێری دەکرێم!! خۆ ئەگەر بهاتبا بەرەو چایخانە یان دووکانەکەی مەکتەب چووبام، ئەوا کاکە.. پێشی پێ دەگرتم و بەخۆشی‌یان ناخۆشی بەرەو پاش دەیگێڕامەوە. کەدەرسی سێیەم لێدرا، ئای کە دەرسی فەلەکیات بوو.. هەرچەند مامۆستا خەریك بوو باسی ڕۆژو ئاسمان و زەمینمان بۆ بکا.. من ئاگام لە هیچ نەبوو!! دووشت نەبێ.. قۆڕەی زگی برسیم‌و پەنجا فلسیەکەی خۆی لەگیرفانمدا مات دابوو.

سەردەمێك هۆشم هاتەوە بەر مامۆستا باسی پێکهاتنی زەوی و چۆنیەتی ڕاوەستانی‌ی بەهێزی (جاذبیە) ی بۆ دەگێڕاینەوە. بەڵام من هەر ئەوهام بۆ دەهات کە زەمین و ئاسمان هەمووی لە پەنجا فلسی پێك هاتووە، وە لەسەر پەنجا فلسی، بەهێزی پارە ڕاوەستاوە.

ڕۆژم لەلا ئەوەندەی پەنجا فلسیەکە پێ جوان و پرشنگدار و پڕسوود نەبوو. هەروەها ئەستێرە گەڕۆکەکانیش.

لەدەرسی چوارەم هەر چەندە مامۆستا باسی چەند بنکەیەکی ئەندازیاری‌بۆ دەکردین، شەرح و لێکۆڵینەوەی دەکردن، من هەر ئەوەندەم لەلاڕاست و ماقووڵ بوو کە بنکەی هەموو زانیاریەك هەر پارەبێ و پەنجا فلسی‌و هەر خواردەمەنی. لەپڕ مامۆستا کاك مەحموودی هەڵستاندە سەر تەختەی ڕەش، لەبەردەمی قوتابیەکانی پۆل ڕایگرت، پرسیارێکی لێ کرد، چاوەنواڕی ئەنجام و وەڵامدانەوەی‌لێ دەکرد، کە کاکم هەردوو چاوەکانی زەق کردنەوەو بەشێواوی و پەلە ووتی:

- پەنجا.. فلس!!

قوتابیەکان هەموویان لە پێکەنینا بەرەو پشت بوون، شین هەڵگەڕان، مامۆستاش بۆ دەماری نەگیرا؟ بۆ تووڕە نەبوو؟! دەستی بە ڕووی کاکم بەرز کردەوەو هەتا هێزی لەبەر بوو زللەیەکی لەبناگوێی دا، کاکە لە زەبری زللەکە ڕاچڵەکی و وەکوو هاتبێتەوە هۆش خۆی، و هەستی بە تاوانێکی زۆر کردبێ بە هەنگاوی ئاڵۆز گەڕایەوە جێگاکەی لەتەنیشت مندا.

لێت ناشارمەوە کە بەڕاستی منیش پێکەنینم هات، جا نازانم پێکەنینەکەم بەکاك مەحموود و وەڵامەکەی و بەسەرهاتی ئەو کاتەی بوو، یان دەنگدانەوەی بیرو هەستی خۆشی ئەوە بوو کە پاش نیوسەعات خۆم لە چێشتخانەیەك دەدۆزمەوە.

بەڵام کە ئاوڕێکم لە کاکە دایەوەو دیم ئاو زابوە چاوەکانی و لالێوەکانی دەلەرزینەوە، ئەو هەستە خۆشەم بڵاوەی تێ کەوت.. دڵم سارد بۆوە، کە مامۆستاش پشتی لە ئێمە کرد، لەسەر خۆ بە بەزەییەوە بەبناگوێمدا چرپاند:

- برا خوا کەریمە، گریانی ناوێ.

دوو فرمێسك لەسەر ڕوومەتە گەرداوییەکانی خزین.. لەسەر چەناگەی لێکیان دایەوەو.. تك.. تك ڕژانە سەر تەختەکەی بەردەمی.

ماوەیەك کڕی لوولی داین، تاکاکە خوزییکی تاڵی‌ی قووت دایەوەو دانی بەخۆی داگرت، هێزی دایە خۆی، بەدەنگێکی نووساوتر لەبەیانی لێ‌ی پرسیم:

- ئەرێ.. دەرسی دووەم چیمان هەیە؟!

ئەوکاتە بۆم دەرکەوت کە گەیشتۆتە گەروو، خەریکە لێ‌ی دەڕژێ!! بەسستی دەستم بۆ کاك مەحموود درێژکرد، پەنجا فلسەکەم خستە ناو دەستی.

کاکە پێ‌ی گەش بۆوە،‌و زەردەخەنەیەکی گرینۆکی لەسەر زار دیاری‌دا.. منیش هەستم بە هێمنییێك.. هێمنیەکی خۆش کرد، هەستم بەوەکرد کە بارێکی گەورەو گرانم لەسەر شانم لادا.

چرای گوندەکەمان

-١-

شیرین ترین ئاواتی ئەوە بوو کە.. بخونێ.. بخونێ، چونکی لەوە بێگومان بوو، کە خوندەواری ڕێگای مرۆڤ لە ژیاندا ڕووناك ئەکاتەوە.

بەیانیان کە کولینگەکەی ئەنایە سەرشانی و بەرەو کارەکە ئەکەوتە ڕێ لە تەنیشت قوتابخانە بچکۆلەکەی گوند کە ناوی نابوو (چرای گوند) ئاوڕێکی دڵسۆزانەی ئەدایەوەو، ئاهێکی دوورو و درێژی هەڵئەکێشا.

لاوێکی ژیر و لە لای دانیشتوانی گوندەکەمان بەڕێز و خۆشەویست بوو. ئێمە هاوتەمەنەکانی کردبوومانە (سەردەستە) و بە کاکەلاو، ناومان ئەبرد.

ڕۆژێك لەناکاو لێمان بزر بوو کەلێنێکی فراوانی لە دڵی ئێمەو خەڵکی گوندەکە کردەوە؟! هەموومان پەرۆشیمان بوو..بۆی، دایکە پیرەکەی نەبێت کە بەهێمنی ئەیگوت:

- با.. لەتاریکی ڕزگاری بێت، دەبا ببێتە چراییێك نیشتمان ڕووناك بکاتەوە.

وا کاکەلاو چووە شار بۆ خۆندن، بەڕۆژ کاری ئەکرد و بەشەو خوێندن، تاکوو گەیشتە پلەی دانشگە هەر لە پێشەوە بوو، چەند

کۆسپ و تەگەرەی ئەهاتنە بەری، بەکۆشش لای ئەدان هەر، زاڵ و سەرکەوتوو بوو، تا ئەو ڕۆژەی لەشکری درندەی دوژمن هێرشی هێنایە سەرووڵات ئەو سەردەمەش کاکەلاو، ڕێگای بۆ ڕوون ببووەوە وە بەچاکی بەدی ئەکرد، ئەو چرایەش کە بەهیوای ترووسکێك لە ڕووناکیەکەی بوو، خۆی ببووە یەکێك لە هەڵگرانی، بووە پێشڕەو بۆ گەل لە بەربەرەکانی دوژمنیزۆردار. تیپێکی لە هەڤاڵە هاوبیرەکانی دانشگە پێکهێناو دەستیان دایە چەك و چوونە ڕیزی خەبات، لە پێناوی ئازادیی نیشتماندا.

-٢-

زۆر بە ئارەزوو گوێم لەم چیرۆکەی، ڕەشەی برادەرم گرتبوو، وام بۆ ئەهات کەڕووداوەکانی بەشێکن لە ژیانمان، لەبەر ئەوە، زوو.. زوو هانم ئەدا کە، بیگەینێتە ئەنجام، هەر کە ڕەشە هەستی بەمە کرد، لێی پرسیم:

- ڕەنگە لەدڵی خۆتا، بریارت دابێت کە ئەو کاکەلاوە بناسیت، وانییە؟؟!..

وەچاوی برین لەچاوما، بزەیێك لەسەر زاری پەیدا بوو، هەندێك لێم هاتە پێشەوە، دەستێکی لەسەر شانم داناو چەند جارێك ڕای هەژاندم!!.. نیشانەی کۆمەڵێك کامەرانی لەچاوەکانی دیاری ئەدا، ئەمەش ڕەوشتی کاکەڕەش بوو، لە دانشگەش، کە دڵخۆش بوایە واشانی ئەگرتم و ڕای ئەهەژاندمەوە.

ئەو کاتە تاریك و ڕونی بەیان بوو من و ڕەشە ئیشك گربووین، لەگەڵ تیپێك لە پێشمەرگە لەسەر لووتکە پڕ نازو فیزەکەی هەڵگورد چاوەدێریی جوڵانەوەی دوژمنمان ئەکرد، وە وەکو ڕاهات بەم چەشنە سەربوردە خۆشەکانمان لەتەمەنی شەو ئەپچڕاند.

دەستی ڕەشەم گرت، بەسنگمەوە قرساندم نامە سەر دڵم، کۆمەڵێك بیرەوەری پاڵەپەستۆی مێشکم بوون شۆڕشێکی بەتین لە دەروونما گڕی سەند، بیرەوەری و یادکردنەوەی ئەو دیمەن و قەوماوە پڕ سام و ستەمانە کە دوژمن بەسەر

ووڵاتەکەمی هێنا بوو؟!!.. وەك برووسکە لەشمیان ئەتەزاند، وەکوو هەزاران سووژنی ئاگرین لە جەرگما ئەم دیوو ئەودیو ئەبوون؟ دیمەنی ساوایانی لەدایك بڕاو منداڵانی ووڵاتەکەم کە وەبەر شیلکی گوللە تۆپ و بۆمبا سوتێنەرەکان کەوتن و لەژێر داروو پەردووی گوندە وێران کراوەکان ئەنجن.. ئەنجن.. بوون و خنکان؟!.. یادی هەڤاڵە شەهیدەکانم کە بە خوێن، بەرپەرچی دوژمنی هێرش هێنەریان کردو گیانیان کردە سوپەرو قەڵغان؟!.. ئەم هەموو بیرەوەری و دیمەن و یادگارانە لە دەروونما پەنگیان ئەخواردەوەو جنگڵیان ئەدا.. و ئەبوون بەقینێکی گەورە، ئەبوون بە تووڕەیێك کە بۆ ڕێی هەناسەم لەگەڵیا نووسا، وە پشیم لێ هەڕما، لەتاوان هەڵستامە سەرپێ، تفەنگەکەم نایە سەرشانم، کەوتمە هاتوچۆکردن بەدەوری ڕەشماڵەکەی هەڤاڵەکانی ترمان لە ناویا ئەهەسانەوە. باییکی ساردی گەزێنەر، لە باکوور ئەهات و ئەیدا لە ڕوومان، ئاڵاکەی سەر ڕەشماڵەکەی ئەلەراندەوە. سەرم

هەڵبڕی لە قووڵایی ئاسمان ڕامام، ئەستێرەکان، دوور و بەئاستەم بریسکەیان مابوو، وورده.. وورده لەدەریا شین و قووڵەکە نقوم ئەبوون، ئاورێکم لە ڕۆژهەڵات دایەوە شەفەق تازە ئەپشکووت، کوردستانی ئەو دیو دێهاتەکانی لاجان، مەرگەوەر، هێشتا تەمی بۆری تاریکی بەچاکی لەسەر نەرەوی‌بووەوە، چیا بەرزە سەرکەشەکانیش، وەکوو دێو.. دێوی زل.. زل، خێویان بەرەو ژوور ئەکشا، گۆلی (ورمێ) وەك چاوێکی گەورەی لێڵ لە ئاسمان ڕائەما، ڕۆژیش وەکو فرمێسکێکی خوێنین لەناویا قەتیس مابوو.. ڕەشەی برادەریشم لەولاوە وەستابوو چەنەگەی کردبووە سەر لوولەی تفەنگەکەی لەبەر خۆیەوە گۆرانی سەرکەوتنی ئەگوتەوە.

(١) بەرەبەیان پێش ڕۆژهەڵات.. کە هێشتا دونیا تاریکە، ئەگەر یەکێك لەسەر لووتکەی هەڵگورد سەیری گۆلی ورمێ بکات بەبینێ ڕۆژ لە ناویا وەکوو ئەو دیمەنەی سەرەوە دیارە.

ئەو گورگەی.. یووسفی خوارد

شەوێکی تاریك بوو.. وەشەوان نەدەچوو! چرایەکان نەوتیان لێ بڕابوو! گڵۆپەکان نەکوژابوونەوە.. بەڵام.. ڕووناکیان نەدەدا!! دەنگی هەراو هۆریاییێکی بزر، هێمنیی قووت دەدا.. لەناو هەرایەکە دەنگی ناڵەو ئازار دەبیسترا!.. مەکینەکان دەسووڕان، گەڕیان دەدا، بەڵام ڕۆناکیەکیان لێ پەیدا نەدەبوو!.

کابرا.. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:

- ئاه.. چ کابووسێکی گران و بەدفەڕە؟!.

هەوڵی دەدا پێڵوو لەسەر چاوەکانی لابدا.. دیسان هەوڵی دەدایەوە.. تینی دەدایە بەرخۆی. پێڵوەکان بەچاوەکانیەوە پەرچ کرابوون! بێ جەمسەر بوون، هەڵنەدەوەشانەوە!.

هەردوو دەستی هەڵبڕین، ئەوەندەی درێژی دەکردن، نەدەگەیشتنە چاوەکانی! دەستەکانی لە ناوجەرگەی ئەو تاریکاییەدا.. هەر درێژدەبوون.. وەك دوو ستوونی بێ دوایی.. درێژ دەبوون و.. هەڵدەکشان!.

کوێرانە سەری بەهەموولایێك دا دەجووڵاندەوە، هەستی بۆ دەورووبەری ڕادەگرت، هەر جەنجاڵەکەبوو، هێزی دەدایەوە خۆی، دەستەکانی ڕادەوەشاندنەوە.. پێڵوەکان بەسەر چاوەکانیەوە لەحیم کرابوون!!..

بیرێکی بۆ هات لەمێشکی دەنگی دەدایەوە:

- با.. پێڵوو لەسەر چاوی مانگ لابدەم، ڕووناکی لە مانگەوە بکێشم.

دەستەکانی پتر بۆ ئاسمان ڕایەڵ کردن، چاوەکانی گرانەتایان گرتبوو، لەناو پێڵوەکاندا، لەخۆدەچوون! تەوانای جووڵەیان نەمابوو!. گوێی ڕایەڵ کردن، بەوەڕەسی بەخۆی گوت:

- هەر.. بۆگەنی نەبم.. و.. لەو مەیدانەدا.. نەڕزم! لەشی نیوە مردوو بو، بەڵام سەری بەهەموو لادا.. دەجووڵا! لەناو ئەشکەوتی مێشکی، دەنگێك بەرزدەبوەوە.. دەنگەکە هەتادەهات.. گەورەترو بەرزتر دەبوەوە.

دوو ستوونە درێژەکان.. هەر بەرەو ئاسمان دەکشان.. دوو دیواری ئەفسوونیی سەختیان لێ پەیدا.. دەبوو! لەناو هەردوو دیوارەکەدا، ڕێگاییێکی.. باریك.. باریك، وەکوو داوە موو.. باریك، خەتی بەرەو ئاسمان کێشابوو! تروسکەییێکی کز، لەوسەری ڕێگایەکە.. سیس هەڵدەستاو لەقووڵایی مێشکی دووبارە دەبوەوە. دوو تارمایی بەڕێگا باریکەکەدا.. بەرەو تروسکاییەکە دەخشین! هەتا پتر دەچوونە پێش، تروسکاییەکە گەورەتر.. بەشەوق تر دەبوو.

تارمایێك بانگی کرد:

- خوێنی یووسفی کوڕم.. دەوێ!!.

تارمایی دووەم لووراندی:

- لوورر.. لوورر.. رر.. رر..

گورگەکە سندم کرا بوو هەر دەی لووراند:

- لوور.. لووو ررر

یاقووب سێبەری ڕدێنەکەی بەسەر دیوارە ئەفسووناویەکان هەڵدەپەڕیەوە.. هەر بانگیشی دەکرد:

- خوێن کوڕەکەم!..

گورگەکە، دەی لووراند، لوولەیێکی ئەستووری لەبن هەنگی دەرکێشا! لوولە ئەستوورەکەی لێك کردەوە، کلکی لوولەکە لە خوارەوە، بەلووتی کابرا دەکەوت!.. کابرا

دەستی نەمابوون، کلکی لوولەکە لەسەر لووتی لابدا! بەزار فووی.. توند.. توندی دەکرد، لەگەڵ بای فووی زاری کلکە درێژەکە، دەلەرایەوە.. لادەچوو.. دەهەژایەوە، لەلووتی کابرا.. گیر دەبووەوە! کابرا.. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:

- ئەگەر بستێك، کورت کرابایەوە، لووتی ڕزگاریی دەبوو! بەقەلسی ئاهێکی هەڵدەکێشا!

گورگەکە، لەسەرخۆ.. توومارەکەی دەپێچایەوە و بانگی دەکردەوە:

- لەناو گورگەکانی، ئەم دونیایەدا.. یەکێك دەمی بەخوێنی یووسف نەبوە!

وە دەیگوت:

- توومارەکە وای لێ نووسراوە!

لەگەڵ قسەکانی گورگەکە، کلکی توومارە درێژەکە وورده وورده لەسەر لووتی کابرا.. لادەچوو.

یاقووب.. گوتی:

- یانزە بنی ئادەم.. دیویانە دەمی گورگەکە بەخوێنی یووسف.. سوور بوە!

یانزە، دەنگ.. قسەکەی یاقووبیان دەگێڕایەوە.

یانزە بنی.. ئادەم

گورگەکە دەیپرسی:

- چۆن زانیتان، سوورایی دەمی گورگەکە.. خوێنی یووسف بوو؟!

گورگەکە.. پرسیەوە:

- ما ئەوەی سوور بێ، خوێنە؟!

یانزە دەنگەکە.. بانگیان کرد:

- سوورایی دەمی گورگەکە، خوێنی یووسف بو.. خوێنی برامان بوو!

گورگەکە.. پرسیی:

- ما.. ڕەنگی خوێنی یووسف.. سوورە؟

یاقووب.. گووتی:

- نا.. نا سەوزە!

یانزە برایەکە، بەتەنگاوی.. بانگیان کرد:

- بابە

گورگەکە.. گوتی:

- ئەوان دەزانن، ڕەنگی خوێنی یووسف چۆنە.. ئەوان.. ئەوان دەزانن! یانزە برایەکە.. دەمیان کلیل درا!.

یاقووب، سەری لێ شێوابوو، هەر بەدەورەی خۆیدا، وەردەچەرخایەوە!.

گورگەکە.. گوتی:

- لەتووماری.. ڕۆژانەی گورگاندا، لەو ڕۆژەی یووسفی تێداتوایەوە، گورگی برسی، لەناو ئێمەدا.. نەبوە!.

گورگەکە.. گوتی:

- ئێمە ئەگەر برسی نەبین نادڕین!.

یاقووب بەدوودڵی.. پرسی:

- ئەدی، ئەو شاهیدانە؟!

گورگەکە.. گوتی:

- هەموویان، لەیەك ڕەگەوە ڕواون.. هەموویان نەوەی تۆن!

گورگەکە.. گوتی:

- کوڕ.. برا.. باب، بۆیەکدی بەشاهید ناچن!؟

گورگەکە.. گوتی:

- ئەمە.. یاساییێکە، خۆتان.. داتان ناوە.

گورگەکە.. گوتی:

- ئێوە باوەڕی، بەیەکتری.. بە باوك و براتان.. بەخۆتان ناکەن!.

یاقووب.. زمانیکلیل درا!.

ترووسکەکە هەتا دەهات گەورەتر دەبوو، شەوقی پتر دەبوو،ڕێگا باریکەکەی بەرین تر دەکرد. زەلامێك دەهات کەلەشی بنی ئادەم و سەلکی گورگ بوو!!

دەنگێك هەڵدەستا، بەدەنگی گورگەکە دەچوو دەی گوت:

- ئادەم زادە. کەخۆی دەگۆڕی، سەلکی گورگێك بەکەلەشی خۆیەوە دەکا!!.

گورگەکە، ڕووی لەیاقووب دەکردو دەیگوتەوە:

- بەم ڕەنگە.. دەیەوێ، خۆی لەخۆی.. بشارێتەوە!! گورگەکە.. داوای دەکرد:

- دەبێ ئەم نەریتە بگۆڕێ، دەبێ بەرەواژ.. بکرێتەوە! دەنگێکی زەلام لەناو ترووسکاییەکە هەڵدەستا، دەبووە قاقاییێکی گەورەو لەدونیایەکە.. دەنگی دەدایەوە:

- قاه.. قاه.. قاه.. وەبانگی دەکرد. دەیپرسی:

- ئەدی ئەو گورگەی یووسفی خوارد؟

یاقووب دەمی کلیل درابوو، چاوەکانی لێڵ ببون، گلێنەکانیان وەك فرفرۆك دەسووڕانەوە، کوێرانە.. ئەنگوستێکی بۆ گورگەکە درێژکرد!

گورگەکە کلکێکی ڕاوەشاند، کلکێکی توندی لەڕووی یاقووب گیرکرد! و لێی پرسی:

- قابێل و هابێل.. دەناسی؟

یاقووب ویستی وەڵام بداتەوە.. گورگەکە ڕێی پێ بڕی، و بانگی کردەوە:

- ئەدی مەسیح!

یاقووب ویستی دەم لێك بکاتەوە، گورگەکە، کلکێکی توندی وەك قامچی بەڕووی داکێشا.. و بانگی کردەوە:

- ئەدی.. ئەهریمەن؟

- ئەدی نێرۆن؟

- ئەدی هیتلەر؟

یاقووب.. ویستی دەم بجوڵێنێ، گورگەکە ڕێی نەداو بەگوێدا لووراندی:

- خوێنی.. سوورەکانی ئەمریکا

- خوێنی.. ڕەشەکانی ئەفریقا

- خوێنی زەردەکانی ئاسیا..

وەبەتووڕەییەوە.. پرسی:

- خوێنی یووسفەکانی هێرۆشیما.. بەدەمی گورگەکانەوە بوو؟!

- خوێنی یووسفەکانی ڕۆژهەڵات.. بەدەمی گورگەکانەوە بوو؟!

- خوێنی یووسفەکانی دەشت و چیایەکان، بەدەمی گورگەکانەوەبوو؟!

- خوێنی.. ڕۆژ و شەوەکان.. بەددانی گورگەکانەوە.. ڕژا؟

یاقووب دەمی لێك کردەوە، ویستی قسەیێك بکا،.

یازدە برایەکەش، دەمیان بەش کردەوە، ئامادەبوون، لاسایی باوکیان بکەنەوە!.

سەرماێیکی بەتین، هەڵی کرد، دونیای گەڕاندەوە چاخی بەستەڵەك! قسەکانی باوك و کوڕەکان، هەر لەناو دەمیانەوە مەیین، بوون بەسەهۆڵ، نەگەیشتنە دەروازەی زاریان!.

ترووسکەکە هەتا دەهات نزیك تر دەبووەوە، گەورەترو ڕۆشنتر دەبووە،.

شەوێکی تاریك بوو گڵۆپەکان وەك چاوی برسیەکان دەئایسان، بەڵام ڕوناکیان نەدەدا، دەنگی مەکینەکان شەوقی گڵۆپەکانیان دەمژتن!.

سەرمایەکە، بەتاو.. بەناو ڕێگا باریکەکەدا، وەك تیر بەرەو شار دەهات، دەنگی مەکینەکانی دەکردن بەسەهۆڵ، کپی دەکردن.

ترووسکەکە.. کەم کەمە، گەورەتر و ڕۆشن تر دەبوو، شەوقەکەی لەپێڵووی کابرا دووبەدەر دەبوون و لەگلێنەی چاویی دەچەقین! گلینەکان دەکەوتنە گەوزدان، دەکەوتنەوە گەڕ و مل ملانێ.. پێڵوەکانیان.. پێڵوە، پەرچە پۆڵاینیەکانیان دەتەقاندن، کابرا بەهەموو تین و توانای چاوەکانی زەق دەکردنەوە چاوی هەڵدەهێنانەوە،.

تیشکی ڕۆژ سەریان لە ڕۆژهەڵات هەڵهێنابوو، تا چاو بڕدەکا بەملیۆن لەو تیشکانە بەقووڵایی

ئاسمانەکەوە هەڵدەچوون. چاوی هەڵگلۆفتن، تاپۆی شەوی رابوردووی لەبەر چاو قیت بوەوە! سەری هەڵبڕی، لەدوور دەنگێکی دەهاتە گوێ:

- دەیانگوت لەگرانیە گەورەکە، جەناوەرێك پەیدا ببو، لەشی بنی ئادەم و سەلکی گورگێکی پێوە بو!

بانگەکەی پێ سەیر نەبوو! دایکی.. لەسەردەمی منداڵیی حیقایەتی ئەو دەعبایەی بۆگێرابوەوە.

ویستی لەژێر نوێنەکەی هەڵستێ، لەشی گران ببو، بیری بە وێنەییێکی دیکە، بەسترایەوە!

- ئەو گورگ و دڕندانەی، سەلکی بنی ئادەمیان پێوەبو!

- ئەو دڕندانەی سەلکی بنی ئادەمیان پێوەیە؟!

هەر بیری کردەوە، هەر بیری کردەوەو بیری کردەوە تاکو لەپڕ لەگەڵ خۆی بانگی کرد:

- وێنەکەی.. بەدیواری چایخانەکەی "مەلا عەولاً" دا هەڵواسرابوو!

بەخۆی گۆتەوە:

- دەڵێن وێنەکە هی سەردەمی حەزرەتی سلێمانە.. سولێمانی حەکیم! هەموویان بنی ئادەمی.. ماقووڵ.. ماقووڵن! بەڵام گون و.. سمت و کلك و.. چوار پەلی دڕندەیان پێوەیە؟! وێنەکە، لەمێشکی.. لەدەروونی چاپ ببو!! مەلای چایچی بە خەڵکی چایخانەکەی.. دەگوت:

- حەزرەتی سولێمان.. ڕۆحم بەفیدای بێ، لەم دڕندانەش وەزیرو گزیرو.. قوماندان و کوێخا و..

میرزاشی دادەمەزراند! کابرا.. لەژێر تەوژمی ئەم هەمو شتەکابووسیانەی بەمێشکیەوە نووسابوون، لەشیی گرانتر دەبوو، ئارەقەییێکی ڕەش و شینی دەکرد، لەگەڵ خۆیەوە دەیگوت:

- ئای.. چ.. کابووسێکی ڕەش و گرانە.. چ گۆمێکی لیخنە تێیدا نقووم.. بووم!!

تەکانیدەدایە خۆی، بەرکەوە خۆی لەناو جێگاکەی هەڵدەقەناند و دەی مرتاند:

- شەیتان، بەلەعنەت بێ ئەعووزوو.. بیللا.

چەند جارێك ئەمەی دووبارە کردەوە.. ئاورێکی لە دەورووو بەری خۆیدایەوە، چاوی لە ئاسۆی ڕۆژهەڵات چەقین، ڕۆژ بە ڕوویێکی گەش بەگوندەکەی پێ دەکەنی،

شنەبای ئەو بەیانیە، داروباری ئەوناوەی دەلەراندەوە، رەوەییێك ئەسپ و جوانی، لە مێرگە سەوزەکەی بەرامبەر گوند، دەلەوەڕان، هەڵدەپەڕین جلیتبازیان دەکرد!.. کەڵەگاییێکی نەقۆڵا.. لەناو وەردەکەدا، دەی فڕماند.. پێ کۆڵی دەکرد، کونە لووتی بەل ببوون!!.. لیکاو لە لالغاوەکانی دەرژا!!..

کابرا، فێنکاییێك بەدڵیەوە نووسا، لەناو نوێنەکەی ڕاپەڕی.. و لەبەر خۆیەوە دەی مرتاند:

- پەککو.. کوڕە.. خۆ نوێژی بەیانیم دۆڕا.

قووچکە

ئەوسەردەمە، ڕۆژ، هێشتا منداڵ بوو، تازە گاگۆڵەی ئەکرد، وە لەسەر کەوانی تاقی درگای دونیاکە نووسرابوو:

ئەم شارە هاوتەمەنی ڕۆژە.

واتا مێژوو هێشتا سەرو ڕیشی بەسەر دونیاکەدا نەگرتبوو.

حاکمی شارەکە فەرمانی دابوو، قووچکە گەورەکە دروست بکەن، بۆ نیشاندانی هێز و جەبەرووتی، بۆ نیشانەی بوون و وجوودی، کە لە ڕاستیشدا نەبوو، ئیتر ئەوەبوو، خەڵقەکە، لەوساوە دەستی پێ کرد، قووچکەکە دروست بکەن و

کەچی ڕۆژ، هات پیربێت، ڕووی لۆچاوی و زەرد بوو. مێژوش پشتی کۆماو ڕیشی ڕمێك درێژ بوو و سپی هەڵگەڕا، خەڵکەکەش وەك شارە مێروولە، ئەجووڵێنەوە، بەگورجی بەرد لەسەر بەرد دائەنێن قوچکەکە هێشتا دیوارەکانی تەواو نەبووە.

حاکمەکەش هەر بانگ ئەکات، زەبر ئەوەشێنێ چاوی ئەوەندەی دەریاییێك، زەق بووە، چاوێك چاوێك.. ئەم هەموو دونیایەی گرتۆتە خۆی، وورد و درشت لەناویا بەوەرەسی مەلە ئەکەن، پەل ئەکوتن و مەلە ئەکەن.

ژنەکە، کە چاوی بەمن کەوت، سووڕایەوە و منی دایە پشت خۆی.

لە پشتییەوە دەرگاییێك ئەکرایەوە، و منی بانگ ئەکرد، دەرگای پشتی کرابووەوە، لەناویا

دڕندەییێکی زەلام چاوی ئەبریسکانەوە، ئەشکەوتی دەمی لێك کردبووەوە.. ها.. ها.. ها..

دەنگی پێکەنینی ئەگەیشتە شارەکە، وەکوو هاشەی ڕەشەبا، و گرمەی هەوری بەهار لە دیواری قوچکەکە دەنگی ئەدایەوە.

چاوەکانی برووسکەبوون، خەڵکەکە لەگەڵ نەڕەی ئەو دڕندەیە، تێك قژ.. قژان، کەوتنە ناویەك و بەپەلە پەل.. و گورج تر، بەردودارو کەرەستەیان ئەبرد بۆ لای قووچکەکە.. وەستایەکان، دەستیان هەزار پەنجەی تری لێ ڕوابوو، بەهێزێکی ئەفسانەیی دیوارەکانی قووچکەکەیان هەڵئەنا..

ژنەکە، ڕووی تێ کردمەوە، ئاگر لە ڕوومەتی هەڵئەستا،.

چۆلەکەییێکی بەدەم ئەپچڕی، بە خوێنی چۆلەکەکە لێوەکانی سوور ئەکران.

زۆر برسیم بوو.. لەبەر گەرمایی ڕوومەتی ژنەکە دەروونم ئەکولا.

تینوەتی هەناسەی بڕیم..

ئا.. ئاو.. بانگم ئەکرد، دەمم بەش کردبوووەوە. ژنەکە چۆلەکەکەی، فڕێ دایە ناو دەمم، بەڵام تینوەتیم نەشکا.

گەرمایی مێشکمی پەنماند، لە تاوان خۆم هاویشتە سەر سنگی ژنەکە، لەسەر سنگە پان و بەرینەکە خۆم خست،

دەمم هەتا ئەهات پتر لێك بەش ئەبووەوە و تێنووتر ئەبووم.

لەسەر سنگی ژنەکە، دووتیشکی سپی بەرەو ژوور هەڵقوڵین، تیشکەکان وەکو ستوون هەڵکشان و ڕووناکیان بەرەو ئاسمان ئەڕۆیشت، لەپاشان ئەیکرد بەباران، لەسەر خەلقەکە پرووشکەی ئەکرد، ئەبوو بە.. لێشاو.. لافاو.. قووچکەکەی ئەهەژاندەوە.. ئەم گوت ئێستاکە ئەی ڕووخێنێ ئەی ڕووخێنێ و لوولی ئەدا، کەچی تەنها خەڵکەکەی لوول داو گەلێکی هەڵ لووشی.

وەستایەکان لەسەر قووچکەکە، دەستە هەزار پەنجەیی یەکەیان، بەرەو ڕۆژ درێژکرد، دەستەکانیان هەر درێژئەبوون و پەنجەی پتر لێ ئەڕوان و گەورە ئەبوون.

بەلەپ.. پەلاماری ڕۆژیان دا و ڕۆژیان گرتە ناو لەپیان، بەرەو خوار ڕایان کێشا.

من هەتا ئەهات تینووم ئەبوو، گەرووم ووشك ئەبوو، ئەمەویست بخنکێم، نەفەسم لێ بڕا، گەوزم لەسەر سنگی ژنەکە ئەدا.. لەسەر سنگە پان و بەرینەکەی گەوزم ئەدا.

ژنەکە دەستێکی درێژکرد و منی گرتە خۆی لەسەر سنگی بەرزی کردمەوە. خستمیە ناو یەکێك لە سوولیە سپیە نورینەکان، قرساندمی بەسنگیەوە، بەهێز قرساندمی بەسنگیەوە، دەمم هەتا ئەهات ئەکرایەوە، بەش ئەبووەوە..و گەورە ئەبوو.. بانگم ئەکرد..

- تینوومە ئاو.. ئاو..

تا خستمە سەر یەکێك لەو سوولیە سپیانەی سەر سنگی ژنەکە، ستوونە تیشکەکەم قووتدا،.. هێمنییێکم بۆ پەیدا بوو، هەناسەم هاتەوە دۆخی خۆی.. هاتمەوە سەر وێنەی ئادەمزاد.. هاتمەوە سەر وێنەی جارانم.

دەستم لەسەر سنگی ژنەکە کوتا، هەستم بە خۆشیەکی زۆر کرد، خۆشیێکی تەنها لە منداڵیما هەستم پێ ئەکرد، کاتێك کە خۆم بە سەرسنگی دایکمەوە ئەقرساند و دەمم ئەنا بە مەمکی، مەمکیم ئەمژی، مەمکیم ئەگرتە ناو دەمم و ئەم مژت

لەوساوە کەووتمە خەونێکیخۆش، خەونێکی قووڵ، خۆم لەیاد چوو، خۆم وون کردو ئێستاش نازانم لەکوێم.

خەڵکەکە

چۆن بوون بە گا

داپیرەم.. گوتی:

– سواری چەرخ و فەلەك بووم.. بەتاقی ئاسمان هەڵچووم، تاکوو گەیشتمە پەڵە هەورەکان!!..

باسی ئەوسەردەمەی ئەکرد کە مێژوو هێشتا باسی نەکردووە چونکی ئەو سەردەمە مێژوو لەدایك نەبووبوو.

داپیرەم لەمێژوو کۆن ترە، نەك تەنیا لە مێژوو کۆن ترە.. بەشکەم مێژوو ئەو دروستی کردووە.

منی زۆر خۆش ئەویست، لەبەروە باسی ئەو سەردەمە دووڕوو قووڵەی بۆ ئەکردم!!

لێم پرسی:

بۆچ ئەودەمە شتی وا هەبوو، وەکو فڕۆکەی ئیمڕۆ پێی بفڕی وەیا بەهۆیەوە لەشارێك بۆ شارێکی تر بەزوویی بگوازرێتەوە؟! داپیرەم پێکەنی و ڕووە چورچ و لۆچاویەکەی تێ کردم و چاوەکزەکانی تێ بڕیم و گوتی:

- بەڵێ کوڕم، ئەو سەردەمە، هەموو ئەوشتانە هەبوون و پتریش کە لە عالەمی ئیمڕۆدا ئەیان بینی بەلام، ئادەمزاد خۆی تێك و پێکی داو دونیایەکەی ڕووخاند بەسەر خۆیا، بە جۆرێك کە ئەوەی هەی بوو وون بوو.. وە بەرەکانی دوای ئەوان هەتا دووهەزار ساڵ نەیانتوانی ئەوشتانەی لەوسەردەمە وونبوون بیدۆزنەوە، و ائێستا خەریکن هەندێ شتی ئەو کاتە ڕووخاوە ئەهێننەوە کایە.

- ئەی بۆچ وا تەفروتوونابوون؟! وەنیشانەیان نەما؟؟.. کە ئەم پرسیارەم بە ڕووی داپیرەمدا.. لەوەڵاما گوتی:

- کوڕم.. ستەم، زۆرداری بووەهۆی تێك چوونی ئەو هەموو پێشکەوتنە یان و بەرزو بەرینە، براشکی لەبرا ئەکرد.. کوڕ باوکی ئەدا بەئەرزا، گەورە بچووکی ئەخوارد، بەهێز بێهێز کۆمەی ڕزی بوو کرمی تێ کەوتبوو بۆنی دەرئەچوو بەلاداهات جا بێ گومان ئەنجامی ئەم جۆرە ژیانە هەر نەمان ئەبێت و ڕووخان.

داپیرەم کە هاتە ئێرەوە.. سەرێکی دانەواندوو لەبەر خۆیەوە بە بۆڵە گوتی:

- گوێ بگرە ڕووداوێکی سەیری ئەو سەردەمەت بۆ بگێڕمەوە: من هەموو لەشم کردبوو، بەگوێ.. کە داپیرەم دایە قسە:

- فەرماندەرەکەی ئەو دەورە، بە ئارەزووی میللەت نەهاتبووە سەر کورسی فەرمان ڕەوایی.. بەشکەم بەزەبری چەك و بەزۆری و فێڵ و تەڵەکەبازی وەکوو مێردە زمە بەسەرلاشەی میللەتەکەوە نیشتبوو. هەناسەی لێ بڕیبوو، لەبەر ئەوە هەرگیز بڕوایی بە گەلەکەی نەئەکرد. تاوای لێ هات، مەترسی لەهەموو خەڵکی دەوروبەریشی ئەکرد نا بەشکەم مەترسی لە نزیك ترین کەسی خۆشی ئەکرد، شەو لە خەو ڕائەپەڕی، خەونی بەوەوە ئەبینی کە خەڵکەکە، بیری خراپی بۆ ئەکەن و پلان دائەنێن بۆ لەناوبردنی.

لە ڕاستیشا وابوو.. بێگومان چۆن خۆی سەپاندبوو.. ئەبوایە واش لاچێ؟!؟..

جاهەر بۆ ئەوەی گەلەکەی بەچاکی ئابلۆقەبدا، وەهەتا سەیری بکات، لەسەر هەریەکەی دووچاوی دانابوون، جووڵەو بزوتنەوەی خەڵکەکەیان ئەژمارد.

بەمەندەش نەوەستا، فەرمانیدا کە هەموو خەڵکی شارەکەی کۆبکەنەوە و ناو نووسیان بکەن و هەریەکە مۆرێکیان بە باسکەوەبنێن بۆ ئەوەی بناسرێنەوە و چاوەدێری کردنیان ئاسان بێت.

خاڵ میکایلیش بێگومان یەکێك بوو لە مۆرکراوەکان. هەر لەبەر ئەوەی خاڵ مکایل.. مرۆیەکی پیر و دونیا دیتە بوو، وە چووبووە قووڵایی تەمەنەوە، لەو مۆرکردنە یەکجار قەلس ببوو.

هەر لە ڕووی دڵناسکیەوە، کات لەدوای کات لەبەر خۆیەوە ئەیگوت:

– بەخوا قەت شتیوا نەبووە، مرۆ، مۆری دیلیەتی پێوە بنرێت وەکوو ئاژەڵ نیشان بکرێت وە ئەوەی هاتەوە یاد کە چۆن کاتی خۆی، کە تازە گەنج بوو، لەگەڵ باوکی ڕەحمەتی، ئەچووە جەڵەب کڕین، باوکی هەموو ئاژەڵەکەی ئەی کڕین بۆ جەڵەب هەروەکو "ئەوان و ئێستایان" مۆری ئەکردن، لەدواییشا دڵە ناسکەکەی ئەکولایەوە گوڵێك فرمیسکی ئەڕشت.

هەر خاڵ مکایلیش بوو کە بەتوندی، بەزمان و کردار.. بە ئاشکرا بەرهەڵستی ئەو مۆرکردنەو دیلیەی ئەکرد، کەچی خەڵکەکە هەرچەندە زۆریان هەروەکو خال مکایل بیریان ئەکردەوە، بەلام هەر بیرکردنەوە بوو.. و ناڕەزاییەکەیان لەچواچێوەی مێشکیان ناهاتە دەرەوە. جا هەندێك لە ترسا و هەندێکی تر لەبەر بێدەسەڵاتی، و بەشی زۆریشیان هەر لەبەر ئەوە کە، ئارەزوویان نەئەکرد، ئەو پێنج و دوو ڕۆژە ژیانەیان شێلوو بکەن و تاڵی بکەن وبیشڵەقێنن وخۆیان بخەنە بەر زەبر و زەنگی فەرمانبەر و قەمچی بەدەستەکانی.

سەفەرێکییان مام مکاییل بۆ کارێك لە ماڵ هاتە دەرەوە "چونکە ئەم مەگەر ڕۆژێکی وا بە ناچاری نەبوایە هەر لەماڵ نەئەهاتە دەرەوە، وە بەشارەکەدا بەدوای کارێکی گرنگی خۆیدا چوو.. هەرچەند هەنگاوێکی ئەهاویشت جارێك ئەیان پشکنی و باسکیان ڕووت ئەکرد و مۆرەکەیان بەسەر ئەکردەوەتا خاڵ مکاییل لەگیانی خۆی وەرەس بوو، ئیتر باسکی کرد و لە ئۆتۆمۆبیل هێنایە دەرەوە و وەکو داری ئالا، لەجامی ئۆتۆمبیلەکە بەرەو شەقام بەرزی کردەوە.

بەرێکەوت، لەشەقامێك تێ ئەپەڕی کەوا فەرماندەرە کە خۆی ئەوکاتە لەوێوە وەستابوو، کەچاوی بەخاڵ مکاییل کەوت بەمجۆرە، زۆر ڕکی هەڵستاو چاوی چوونە تەوقیسەری، وە وای ژمارد کە خەڵکەکە گاڵتە بەفەرمانەکەی ئەکەن.

بانگی سەرۆك داروغانی کرد کە خاڵ مکایل دابەزێنن. کە خاڵۆیان بردە بەردەمی فەرمان ڕەوا لێی پرسی:

ئەوە بۆچ دەستت لەجامی ئۆتۆمۆبیلەکە درێژکردوتەدەرێ. ئایا گاڵتەت بە کردەوەی من دێت؟ وەیاچی..؟!

خاڵ مکاییل لەوەڵاما گوتی:

- قوربان.. ئەمە بۆ گاڵتە نییەو شکاندنی فەرمانی تۆش نییە، بەشکەم سەرچەماندنە بۆ فەرمانت، وەبۆیێ باسکم وا ڕووت کردووە داروغانەکان ماندوو نەبن بە پرسیار و وەڵام و بەزوویی مۆرەکەی دەستم بەدی بکەن.

حاکم بە وەڵامەکەی خاڵ مکاییل ڕازی نەبوو بە تووڕەیی پێی گوت:

- نەخێر.. وانییە، تۆدیارە پیاوێکی چەتوون و بڵحی، لە فەرمانی من یاخی ئەبێت!!

خاڵ مکاییل نەختێك گوێی گران بوون.. لەبەر ئەوە یەکەم جار لەووتەکەی حاکم حاڵی نەبوو.. بۆیێ لە خەڵکەکەی پرسی:

- ئەرێ ئەوە پاشا چ شەکر ئەشکێنێ؟؟!..

کە چوونیەتە کە تێ گەیشت دەنگی بەرز کردەوەو ڕوووە پاشا گوتی:

- گەورەم گوێ بگرە لەم سەربوردە کە بۆت ئەگێڕمەوە.. پێویستیش بەتووڕە بوون و زۆریش ناکات.. خۆ هەر پشتی ئێمە بووە و داری تۆ.. کەس توانای نەبووە لەوەی تۆ ویستت چەند و چۆنی بکات.. جا تۆش چ ئەفەرمووی ئەوە دارەکەت لەدەستە. ئیتر خاڵ مکایل وا دەستی بە چیرۆکەکەی کرد:

- قوربان ئێمەی جووتیار.. گامان زۆر خۆش ئەوێت بەتایبەتی کە هێشتا جوانە گایە، و لەسەر هێز و تاقەتی خۆیەتی.. چونکی ئاشکرایە کە گاجوت زۆر شت ئەگەیەنێ بۆ ئێمەی فەلاح. زەوی پێ ئەکێڵین، چێڵی لێ چا ئەکەین. (ئەوە ئەگەر ڕەسەن بێت) وە لە پێویستیا باریشی ئەکەین و کارو کرداری تریشی پێ ئەکەین..

گا.. لەگەڵ زەوی لێك بەستراوەتەوە.. زەویش هەموو شتێکی ئێمەی جوتیارە، واتا ژیانمان وابەستەی زەوی و گاجوتە، بۆیێ حسابی زۆر بۆ گاجووت ئەکەین، خۆراکی باشی ئەدەینێ لە جێگای پاك پەروەردەی ئەکەین، تاوای لێ دێت وەکوو یەکێك لەگەسانی خێزانا سەیری ئەکەین!! وە دائیما هەوڵ ئەدەین کە قەڵەو و بەتین بێت تا بێگاری جووت و کارمان بەچاکی بگەیەنێت.. لەکێڵان و دروونەو کوتانەوەی دەغڵودان

ئەوە.. هەتا جوانە و لەسەرهێزە، خۆکە پیریش بوو.. ئەوا هەر سەبارەت بەوەی مافێکی زۆری بەسەرمانەوە بووە، دڵمان نایەت سەری ببڕین و ئیتر ئەیبەین گوند بەگوند ئەیگێڕین تا لەگوندێك ئەیفرۆشین، کابرای کڕیاریش ئیتر کەیفی خۆیەتی چی لێ ئەکات هەرلەبەر چاوی ئێمە نەبێت.. بەسە.

جا ئێستا وا گایەکەمان پیربووە، خاوەنەکەی ئەگاتە هەر دێیەك خەڵکەکە لێی کۆئەبنەوە، سەودای ئەکەن، ئەم سەیری لات و لەتەری ئەکات ئەویان دەستی ئەکوتێ لە سمت و پشتیا.. ئەوی تریان سەیری سەروگوێلاکی ئەکات.. ئەمجا دێتە سەر ئەوەی لەتەمەنی شارەزایی پەیدابکەن.. و دەمی لێك ئەکەنەوە تاسەیری دەم و ددانی بکەن.

مەعلوومی گەورەییتانە.. گا.. بەئاسانی دەمی لێك ناکرێتەوە.. ناچار بەشەش حەوت زەلام ئەیگرن و ئەیدەن بە ئەرزا و بەهێز و بە زۆری دەمی لێك والأئەکەن.. ئیمجا ئەیکرن.. یا..نا، ئەم سەودایە وا ئەبێت.. گای.. بەستەزمانیش نە دێیەك.. نە دوو.. نەکریارێك نە پێنج ئەمەندە ئازار ئەدرێت تاوای لێ دێت، هەر زەلامێك ببینێ گورج دەمی بەش ئەکاتەوە.. جا با ئەو زەلامە کریاریش نەبێت.

خاڵ مکاییل کە ئەم سەربوردەی ئەگێڕایەوە حاکم و دەست و پێوەندی بەرك و واق ووڕماوی سەیری دەمیان ئەکرد، کە لە سەکانی بووەوە فەمانبەرەکە لێی پرسی:

- ئێ.. ئەمجا.. دوایی چی بوو؟!..

خاڵ مکاییل گوتی:

- قوربان هەر ئەمەندە بوو، چیرۆکەکە!!.. مەبەستەکەشی وەڵامی پرسیارەکەت ئەداتەوە.. کە هەوەڵ جار بەڕووت دادام.. کە بۆچی باسکت وا ڕووت کردووەو لەجامی ئۆتۆمبیلەکەت هێناوەتە دەرێ؟!.. ئێمەش وەکوو گاپیرەمان لێهاتووە، ئەوەندە ئازارمان دیت لە پشکنین و مۆر بەسەر کردنەوەی باسکمان، تا وامان لێهات کە وەکوو گاپیر لەگیانی خۆمان وەرس بین و ئەو دەمی بەش ئەکردەوە.. ئێمەش مۆری باسکمان!!.. تا پیاوەکانت بەبێ گرێ و چەندو چۆنی، بێ پرس و لەکوێ و بۆکوێ بزانن ئێمە چین و لە بەندەکانی پاشای گەورەین.

فەرماندەرەکە.. نەیهێشت خاڵ مکاییل قسەکەی تەواو بکات بەقینەوە گوتی:

- حەگ ه.. چەند پیاوێکی زۆربڵێی.. خۆزیا گا ئەبوویت تا چەقۆیێکم لەزمانت بنایتایەوە.

خاڵ مکایلیش گوتی:

- گەورەم هەروەکو عەرزم کردی.. ئێمە خەڵکەکەی.. بەندەکانی تۆ.. لەسایەی دارۆغە و دەست و پێ و قەمچی بەدەستانت، چیاوازیەکمان لەگەڵ گای جووتیارەکە نییە!!. مەگەر لەو ڕووەوە نەبێت کە جووتیار تاگایەکە پیرئەبێت ڕێزی لێ ئەنێ و خۆراکی باشی پێ ئەدات.. کەچی ئێمە.. هەر لە یەکەم ڕۆژەوە.. ڕێزمان شکاوە ونییەو..

خۆراکیشمان، بەشی زۆری ئەبێ بەخەرج و باج.. واتا.. خۆزگەمان بەگای جووتیارەکە.

لەسەر شانۆ

ماموستا پیتۆڵ خۆی بەزانا و ئەدیب و ژیرێکی وا ئەزانی کە پێویست بێ جێگاییکی تایبەتی لە لاپەڕەی مێژوو بۆ تەرخان بکرێ و جێگاییکی گرنگیش لە کۆمەڵەکەی! هەموو بیرو باوەڕی وابوو کە ئەو بیروزانیاریو تێگەیشتنەی ئەو هەیەتی و ئەیزانێ هەرگیز یەکێکی تری وەکو خۆی نەبووەو نییەو ناش بێت. جارجار کەسەری هەڵئەبڕی و سەیرێکی کتێبخانەکەی ئەکردو دەستی درێژ ئەکرد کتێبێکی دەرئەهێناو پەڕپەڕ وەری ئەگێڕاو هەندێ ڕستەو سەرەدێری لێ ئەخوێندنەوە، جۆرە کامەرانی و خۆشییەکی وای بۆ پەیدا ئەبوو کە لەگەڵیا خۆی لە بیرئەکرد، خۆ ئەگەر بهاتایەو ئەو کتێبەی یەکێك با لە چیرۆکە تەمسیلییە دانراوەکانی خۆی هەر خۆی ئەبوو بەهەموو ئەندامو کەسەکانی ئەو چیرۆکەو دەوری هەموویانی وەرئەگرت، جارێك ئەبوو بەژن، جارێك بەمندال جارێك بە پیرەمێرد و پڕ بەدەم ئەیکرد بە هەراو هاوارو قیژە بەتایبەتی کە دەوری فەرماندەییکی سوپایی ئەخوێندەوە، بەنەڕە نەڕ و فەرمان دان هەموو خێزانەکەی بەسەر خۆیا کۆ ئەکردەوەو لە دوایشدا ئاخێکی هەڵئەکێشاو لەبەر خۆیەوە ئەیگوت:

- ئاخ چبکەم ئەگەر ئەهات و من (دە) کەس ئەبووم ئەوسا دیاری ئەدا کە ئەم چیرۆکە لەوانەیە کە شایانی تەمسیل کردن بێت لەسەر هەرە بەرز و بەناوبانگ ترین شانۆکانی جیهان. گەلێك شەوانیش وارێك ئەکەوت کە ماموستا پیتۆڵ لە ژێر نوێنەکەی ڕاپەڕێ، چاو زەقەو دەمار کشتو پەشێوو بەهەمو هێزی بانگی ئەکردە ژنە بەستەزمانەکەی کە هەر لە ژوورەکەی ئەم ئەخەوت:

- "پەریزاد.. پەریزاد ئافرەت هەڵسە گوێ لەم شیعرە وەیاچیرۆکە بگرە کە دام ناوە" وە لەگەڵ ئەو هاوار و گرەیە خێزانەکەی هەموو لە خەوی شیرین ڕائەچڵەکاند، ئافرەتەش. سەری لەژێر لێفەکەی ئەهێنایە دەرەوەو دوو لێوی لێ مووچ و شۆڕ ئەکردنو بە ساردی گەشکێکی بە ماموستای مێردی ئەگرتو سەری ئەخستەوە ژێر نوێنەکەی.

ماموستا بەو بۆنەیەوە کە ئاموزای سەرۆکی شارەوانی شارەکە بوو هەر چیرۆکێکی دای ئەنا هەرچەندە بێتام و بێ ئامانج و ناڕێك و مێشك و چیکلدانە تێکدەریش بوایە چار ناچار بە زۆری ئەدران بەسەرو گوێلاك و دەمارو چاوی خەڵکی شار، کار هەڵسوڕێنەری تاکە شانۆکەی شاریش توانای ئەوەی نەبوو کە چ دەنگێك بەرز بکاتەوە وەیا بەگوێی ماموستای بەڕێز بچرپێنێ کە ئەو چیرۆکانەی بۆ شانۆ دەست نادەن، چونکی تووڕەبوونی ئەمو نان بڕانی ئەو بەیەکەوە بەسترابوون، هەروا دانیشتوانی شاریش ئارەزوی ئەوەیان ئەکرد کە دڵی سەرۆکی شارەوانی بیەشێن و لەخۆیانی زویر بکەنو پێوەندی باشیان لەگەڵیا هەڵوەشێنن، ئەش توانم بڵێم کە بەشێکی زۆری خەڵکەکەش لەڕێگای بەرەڵڵاییەوە هەر بۆ ئەوەی کات بکوژنو مێشك ماندوو بکەن، وەیا بۆ خەوهاتن ئەچوونە شانۆکە. بە کورتی کەسێ نەبوو لەو شارەدا کەشانۆکە پاك بکاتەوە وە یادەستێك بە ڕووی ماموستا پێتۆڵەوە بنێت بۆ ئەوەی بەڕەنگێك تێی بگەێنن کە ئەوە نییە کە خۆی حسابی بۆ ئەکات مەگەر پەریزادی ژنی!! کە زۆر جارو هەر کە هەلی چەنگ بکەوتایە بە گاڵتەو تیز لەگەڵی ئەدوا و بە تەوژم هێرشی ئەهێنایە سەر خۆی و چیرۆکەکانی، وە کە ئارەزووی پەست کردنو تورە کردنی ببوایە، کاتی نوستن بەچاوێکی پڕ قەشمەری تەماشاییکی مێردەکەی ئەکردو بە تەوسەوە پێی ئەگوت:

- مێردە خۆشەویستەکەم، هۆ ماموستای مەزن، ئەی فەیلەسووفی نەقۆڵاو قارەمانی نەبەز! ه ئا.. بەرێکی بەتام و شیرینی بیری ڕۆشن و مێشکی ئۆتۆمیتم پێ ببەخشە، چیرۆکێك یان شیعرێکی خۆتم بۆ بخوێنەوە تا پێی بخەومو بچمە عالەمێکی سیحری!!

ئەو ئێوارەیە ماموستای پیتۆڵ، خێرا خێرا و بەلووت بەرزی لەسەر لێواری شانۆکە هاتوو چۆی ئەکرد و بە فیزەوە سەیری بزووتنەوەی خەڵکی شاری ئەکرد کە پۆل پۆل بەرەو شانۆکە ئەهاتن بۆ دیدەنی چیرۆکە نوێیەکەی ماموستا کە وەکو ڕاهات ناوبانگێکی زۆری پێ درابوو!! وە پڕۆپاگەندەییکی تەواوی بۆ کرابوو، دیار بوو ئەو ڕۆژە خەڵکێکی زۆر لە هۆڵە بەرینەکەی شانۆکەدا کۆبیبوونەوە. لە ڕیزی پێشەوە دوو کورسی تەنیا بۆ ماموستا دانرابوون، خۆی لەسەر یەکێکیان دانیشتبوو ئەویتریان هەروا بەچۆڵی مابووەوە، وا دەرئەکەوت کە بۆ کەسێکی نزیك و خۆشەویستی ماموستا دانرا بوو.

مامۆستا دەمنادەم ئاوڕێکی لە پاش خۆی ئەدایەوەو کە چاوی بەتەماشاکەران ئەکەوت هەوەسێکی وای بۆ ئەهات کە لە گەڵیا بزەیێك لەسەر زاریا پەیدا ئەبوو.. کە ڕووناکی کوژایەوەو پەردە لادرا لە دیمەنەکە دوو کەس نیشان دران، یەکێکیان ئەستوورو قەڵەو قوتەبنەو ئەوی تریان باریك و لاوازو درێژ، هەردووکیان لە تەوقی سەریانەوە زرێ پۆش بوون و چەکمە لەپێ، وەکو سوارەکانی چاخەکانی ناوەڕاست ئەهاتنە پێش چاو، هەریەکە شمشێرێکی فافۆنیان بە دەستەوە بوو، هەر یەکەیان سێڵێکی وەکو قەڵغان لەخۆ قایم کردبوو، هەریەکەیان بە خۆی و باب و باپیری خۆی هەڵئەگوت:

یەکەم

منم پیتۆڵی ئەم چاخە!!
من سەرسەختم لە ئەم شاخە!
منم ڕۆستەم بەزێن
کەللە تەزێن
دونیا لەرزێن
بومەلەرزە کە ئەم بینێ
لەڕکان دۆش دائەمێنێ!

دووەم

وا دیارە تۆ من ناناسی؟
وڕی بێ ئەقڵی زۆر کاسی
ئەگە خۆت پێ بناسێنم
بە یەکجار وات ئەتاسێنم
ڕۆستەمت لە بیر ئەچوێنم!
من پاڵەوانی زەمانەم
خاوەنی ئاوێنەو شانەم
منم هەر کاتێ دەر کەوم
لەپێ بڵکەی ماڵ سەرکەوم
مشك و پشیلە و زیندەوار
ئەکەونە داد ڕۆ ڕۆو هاوار
تالە دەستم ئەبن! ڕزگار
کە بەسەریان بنەڕێنم
هەموو گەڕەك ئەشڵەقێنم
خانویان بەسەر ئەڕمێنم
لەترسا هەورەکەی بەهار
دەنگی ئەنووسێ و شەرمەزار

یەکەم

قوڕ بەسەر، مشك و ماری چی؟!
کوندەو هەمبانەی پاری چی!
گەرببینی دەست و بازووم
گەر لە بۆت ئاشکراکەم ڕووم
لەتاو بریسکەی چاوانم
"هەی باوانم هەی باوانم"
ئاگر لەلاشەت بەر ئەبێ
لە زەمین بورکان دەر ئەبێ
هەموو زەوی ئاگر ئەدەم
گشت سەردارێك بێ سەر ئەبێ

دووەم

ئەوانەی تۆ هەمووی بایە
بایێك لەهەمبانە دایە

بەڵام من من من هەر
کڵاوەکەی سەرخەجنم
ئەو بایەی من ئەیکەم بەفوو
ئەو فووەی من بیکەم بەتوو
کە دارستانێك ڕاقەنێ
کەشارستانێك هەڵقەنێ
پووشکەییێکی وەکو تۆ سووك
لەوبەر دنیا بە نووکە نووك
ئەتهاوێتە دنیای نەبوون
ئەڕۆی ئەڕۆی بێ سەرشۆن

یەکەم

باوك و باپیرانی من بوون
ئەم شار نەوشار بەپێ ئەچوون
هەتا گەیشتنە ڕۆخ دنیا
دونیایان لە ژێر پێی خۆنا
ئنجا بەوەش نەوەستان بەس
چوونە ئاسمانیش بەهەوەس!
سواری هەمبانە ئەبوون
کە ڕۆژ ئەوانی چاو پێ کەوت
هەڵئەنگوت و دەماو دەم کەوت
بەزەیی‌یان هات بەرۆژا
ئەوە بوو ئیتر لەو.. ڕۆژە
پاشە پاش بۆی کشانەوە
هەمبانەیان فشانەوە
دەسا تۆ هەوی یانە من
تۆ ئاغای زەوی یانە من؟!

دووەم

ئەوانەی تۆ کاوێژت کرد
هەمووی باوکی من بوو ئەیکرد
ئەو دایهێنا یەکەم هەمبان
یەکەم کەس بوو چوو بۆ ئاسمان
لەهەموانیش زۆرتر ماوە
تا ئێستاش وا لە سەماوە
هەر من نەوەی ئەو باپیرەم
هەر من گۆڵکی ئەو گاپیرەم؟!

یەکەم

نا.. من گۆڵکی ئەو گاپیرەم

دووەم

نا.. من گۆڵکی ئەو گاپیرەم
با دەس نەکەمە ئەم شیرەم
شەقەو پەقت کەم وەك شووتی
بتکەم بە برمووتی لووتی
بۆ باپیرت بت نێرمەوە
تاوەهۆش خۆی بهێنمەوە!

یەکەم

هۆشت بێتەوە سەر باشە
دەنا واللاهی لە پاشا
تەراش بێ من ئەڵێم ئاشە!
شیرەکەی تۆ کەینێ شیرە
وەك نان برێشکەی داپیرە
کەی پۆڵای وەك من ئەبڕێ
وای شێتە شەڕ بۆ خۆی ئەکڕێ

- نا.. منم.. من
- نا.. من.. منم

هەر لە سەر ئەم شێوەیە بۆی ئەڕێسن، تاکو لێك هەڵئەقۆزنەوەو دەست ئەدەنە شیرو قەڵغانەکانیان و

تا ماندوو ئەبن و دێنەوە سەرپێ هەڵگۆتنی خۆیان، سوێند بەخێوی باوو باپیر خواردنیان هەر لەیەکەم دیمەنی بەشێکی زۆر لەتەماشاکەران دەستیان کرد بە پێکەنین و هەڵلا هەڵلاو فیکە کێشان.. هۆڵە بەرینەکە لە دەنگی کەڵەشێر و پشیلە و گاجووت و زۆر جۆرە ئاژەڵێکی تر پەنگاوە.

مامۆستا پیتۆڵ لە جێگاکەی هەڵسا و نەختێ خۆی لەقانەو لەپاشا چووە سەر کورسیەکەی ڕاوەستا، بە شانازییێکەوە سەیرێکی تەماشاکەرانی‌کردو لە جێگاکەی دانیشتەوە و لەبەر خۆیەوە ووتی:

- ئەمەیە شانازی، ئەمەیە جاویدانی و نەمری، ئەمەیە خزمەت بۆ گەل، ئەمەیە فەن‌و هونەر.. لە پڕ ڕوانیە کورسیە چۆڵەکەی تەنیشتی و بە زوێری کەوتە مرتە:

- ئای ئافرەت هەر ئێوەن بوونەتە هۆی ئازار و نالەباری زۆر ترین فەیلەسوف و گەورەکانی جیهان. بەڵێ ئەوە ئەفلاتون گەلێك شەو ژنەکەی دەرگای ماڵی لێ نە ئەکردەوە و تابەیانی بە کەساسی لە ناو کۆڵانان ئەسوڕایەوە، ئەوا تۆلستۆی لە کاتی گیانا لایدا لەناو ماڵ منداڵی لەدەس ژنەکەی سەری هەڵگرت و هەڵات.. بەڵێ هەر ئافرەتە ئەبێتە هۆی ئازار و شکانی پیاو!!

لەپاش کەمێ وەستان دەستی بە مرتە کردەوەو لە خۆی پرسی:

- بەڵام.. ئایا هەر ئافرەتیش نی‌یە بوەتە هۆی ئیلهام و بەهرەی ئەو گەورە پیاوانە؟! بەڵێ.. بەڵێ لە سنووری ژیانی هەموو گەورەو هونەرمەندێك، ئافرەتێك هەیە!!

"وا وەڵامی پرسیارەکەی خۆی ئەدایەوە" وە بەدڵشکاوی و بە پەرۆشەوە خۆی بەخۆی گوت:

- لە بەدبەختی منە کە ئافرەتی ژیانی من، ئەم ژنە، ئەم پەیزادەیە!! کە هیچ ڕێزی نازانی و حساب بۆ گەورەیی و زانایی ناکات و هەندە زاڵە لەسەریی وای کردوە کە بەتەواوی لێی بترسێت.. ئەو ڕۆژە لەسەر گەردانەی تازە چی کرد!؟ ئەو کاری چی‌یە من هەیکەلم ناڕێك و جلەکانم هەموو ڕۆژ ئوتوو ناکرێن! ئەوە پێویستە لەسەر هێلکەیێك.. شکانی بەرداخێك بیکا بەهەرا. تاخۆی وا ئیقناع کرد کە.

- پێویستە منیش وەك هۆگۆ پۆشکین وەك شیللی، شۆپان ئافرەتێکی وام بێتە ڕێگا کە ببێتە هۆی ئیلهامو بەهرەمو بۆ ئەوەی

ڕێگام بۆ دیارو ڕون بکاتەوە بەرەو گەورەیی‌و نەمری.
مامۆستا پیتۆڵ هەر لەم خەیالأنەدا بوو کە چووە خەوێکی قووڵ خەونی بە ئافرەتێکی ژیانیەوە ئەبینی کە ئەبێ چۆن ئافرەتێك بێ؟! وە لەوانەیە خەیاڵی کردبێت کە ئەشێت ئەو ئافرەتە یەکێك بێت لەوانەی کە لەم شانۆیەدا سەیری ئەم چیرۆکە بەرزو پڕ هونەرەی ئەکەن؟! خەڵکەکە وورده وورده بە گاڵتەوو قەشمەرجاری ئەکشانەوەو هۆڵەکەیان چۆڵ ئەکردو تا سەردەمێك کە مامۆستا لە خەوی شیرین هەستا هیچ کەسێك لەشانۆکەدا نەمابوو.. جگە لەدوو کۆنەسوارەکان. هەرکە ئاوڕێکی لەدواوەی دایەوە بۆ ئەوەی چاوی بە ئافرەتێکی خەیاڵی بکەوێ سەری لەوە سوڕما کە لەخۆی بەولاوە چاوی بە چ گیانلەبەرێك نەکەوت لە هۆڵەکەدا. ڕووی وەرگێڕایەوە لای شانۆ هێشتا دوو زرێدارەکە لەسەر شانۆ ئەهاتن‌و ئەچوون‌و نەڕەیان ئەهات:

-منم هەر من

ئەوی تریان لێ وەرئەگرتەوە

-منم هەر من

وەشیرە فافۆنەکانیان لە یێك هەڵکێشابوو، هەر یەکە بە باوکو باپیری خۆی هەڵئەگوت.

مامۆستای بەڕێز ئەو قەوماوەی زۆر لاگران هات و پێی ناڕەحەت بوو زۆری لێك دایەوەو هەموو بیرێکی کرد کە بووبێتە هۆی چۆڵ کردنی شانۆکە لە لایەن تەماشاکەرانەوە، تەنیا بیری ئەوەنەبێت، کە خەڵکەکە ئارەزووی ئەوەیان کردبێت کە مامۆستای خۆشەویست‌و مەزن لە خەونەکە نەکەن‌و بەهێمنی‌و بێهەست بکشێنەوە.

شەوی.. هەزار و دووەم

مرۆ، بۆ خوا بڵێ.. شاهیدی لە ئیمانە، حاجی شێخ مەلا عبدالقدووسی قازی شاری جابولقا، کە دواچەکەرەی.. بنەماڵەی شێخ قوتبە الدینی، خاوەنی دین و دونیای سەردەمی خۆی بوو، پیاوێکی.. ڕاست گۆ.. و ڕاست ڕۆ بوو. زۆرجار لەگەڵ خۆیدا دەیگوت:

- بۆ کێ، خۆم بگۆڕم، هەتاکەی ڕاستی‌ی لەم خەڵکە بشارمەوە؟ سەبارەت بەچی.. خۆم شەرمەزاری دونیاو قیامەت بکەم؟!.

ئەوە بوو، لە دواییدا بڕیاری‌دا خودای خۆی ڕازی بکاو ویژدانی‌ی بهەسێنێتەوە، هەروا باری ئازاری قەبریش لەسەر باب‌و باپیرانی سووك بکاو.. نەهێنیەکە ئاشکرابکا؟. لەنیوە شەوێك، پاش ئەوەی.. سوننەت‌و تەڕاویحەکەی بەجێ گەیاندن، لەسەر بەرماڵ هەڵستا، بەپەنجەکانی دەستی ردێنە سپیە درێژەکەی شانەکرد، حەمدو سەنای خوای کرد، لیچکی بەرماڵەکەی هەڵدانەوە، ڕای کردە لای دیوارەکە، دەستی بۆ دەلاقەکە درێژ کرد، کتێبەکۆنەکانی، ئەم لاو ئەولا کردن، هەڵی دانەوە.. و داینانەوە، تا.. پێچراوەییەکی زەردی پیری لەناو دەرهێنان! تۆزو خۆڵەکەی لێ داوەشاند، خستیە بن هەنگڵی و گەڕایەوە جێگایەکەی. سینگ و بەرچێر و.. لاشانە کانی‌ی و دامەنی جوببەکەشی داکوتان. بێ ئەوەی لیچکی بەرماڵەکە لێك بکاتەوە، لەسەری دانیشتەوە، چاویلکەکەی لە چاوی کرد، لەسەر خۆ پێچراوەکەی لێك کردەوە، ئاوڕێکی لە دەروودیواری حوجرەکەی دایەوە، بەدەنگ دەستی بە خوێندنەوە کرد:

- لەشەوی هەزاروو دووەمدا، شەهرەزاد لەسەر تەختە بەندەکەی لێی ڕاکشابوو، جارجارە نرکەییێکی دەکرد، بەدەنگێکی ناسك دەی نالأند، ژوورەکەی لەناوکۆشکە گەورەکەدا. وەك ڕۆژ دەدرەوشایەوە. ئەوٚ شەوە شەوی پێ نانە دوونیای، بەری شیرنی ئەوێنی و دڵسۆزی و یەکبوونی بوو لەگەڵ شەهریاردا.. بەری هەزارو یەکشەوەی پڕ کامەڕانی و دڵنیایی.. بڕواو ئاوات و هیوا.. بوو.

شەهریاریش لەسەرینگانی ژنەکەی، ژنە خۆشەویستەکەی دانیشتبو، بەری دەستێکی‌ی لەسەر

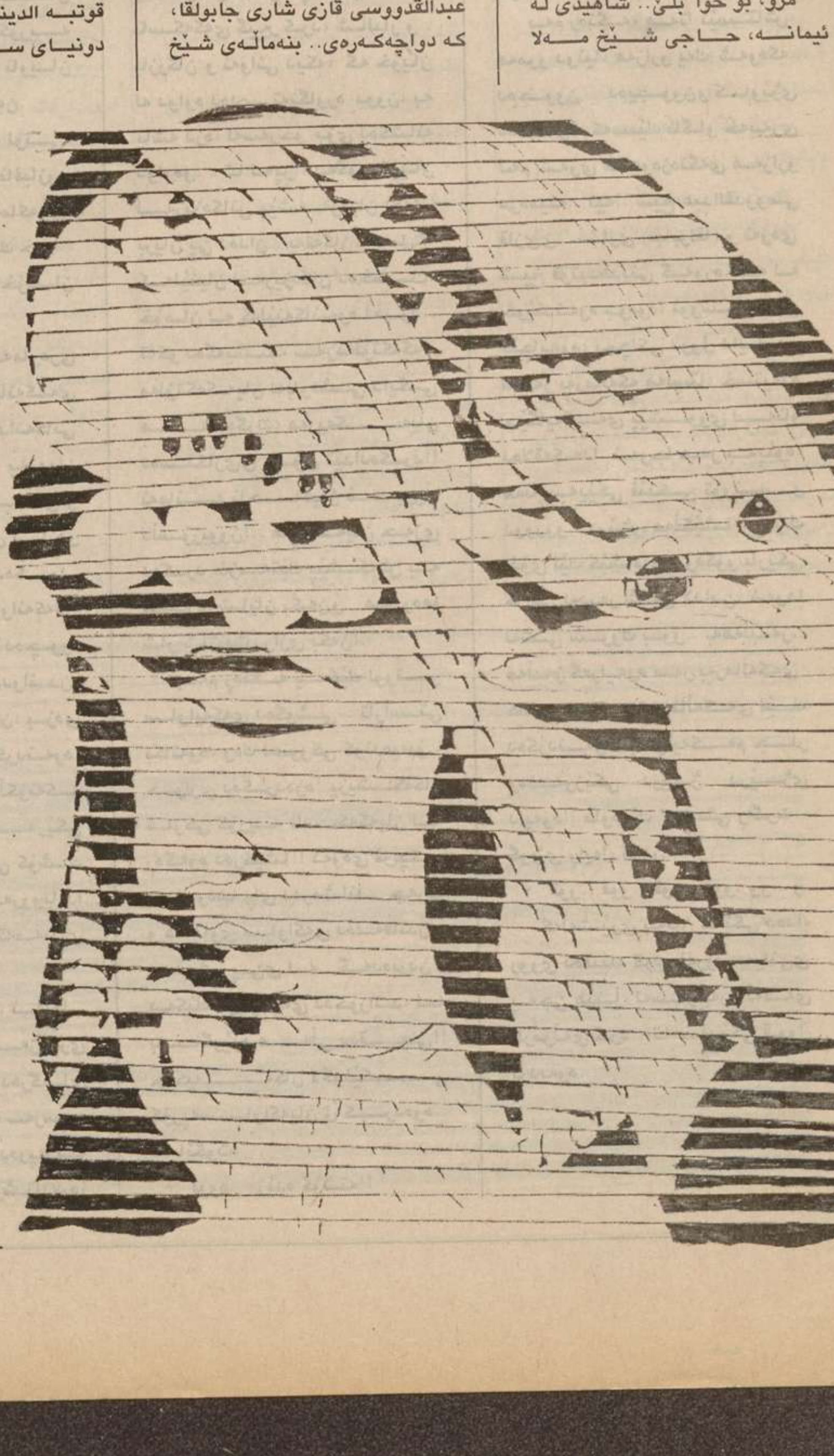

هەنیە گەرمەکەی ڕاگرتبو، ناو.. ناوەش دەستەکەی دەگوازتەوە سەر ڕوومەتە سوورو نەرمەکانی، بە بزەیێکی گەش دەیدواند، ڕازو نیازی لەگەڵدا دەگۆڕینەوە.

لەناو ئەم ڕازونیازەدا، لەپڕ سەردەستەی جاریەکانی کۆشک، دەرگای کردەوە!! چرپەیێکی بەگوێی شەهریاردا کرد!.. شەهریار دەستەکەی سەر ڕوومەتی شەهرزادی کێشایەوەو.. هەلستایە سەرپێیان، ژوورەکەی بەجێ هێشت.

شەهریار زۆر دڵی بەکۆرپە چاوەڕوان کراوەکەی خۆش بوو، کاتێ خەیاڵی لەڕۆژە ڕابوردوەکانی پێش ناسینی شەهرەزادی دەکردەوە، شەرمێك دای دەگرت، ئازارێکی دژوار دەکەوتە دەروونیەوە!، پەشێمانی لەسەر ڕووی دیاری دەدا، هەر لە پێناو داپۆشین و ڕەش کردنەوەی شوێنی ئەو ڕۆژە ڕابوردوانەو بە بۆنەی ئەم ڕۆژە پیرۆزەشەوە، دەنگی دابوو هەر.. چ.. حەکیم و شالیار، پزیشك و زاناو.. داناو شێخ و کەشیش و پیاوماقووڵ ولێ زانانی چوار قوڕنەی وڵاتی، بانگهێشتن کردبوون، ئەمانەی کۆکردبونەوە هەتا، لە ئاهەنگی لەدایك بوونی، جێگرەکەی، هەریەکە بەپێی تواناو زانایی‌و.. لێوەشانەوەو شارەزاییان، هەر بنوێنن بۆ ئەوەی منداڵەکەی بەڕێك و پێکی، بێگرێ و کەم‌و کورتی، لەدایك ببێتەوە!

لەهۆڵە فراوانەکەی کۆشك، لەبەر دەرگای ژوورەکەی شەهرەزاد، هەزاران لەو.. زاناو دانا..و.. حەکیم و پزیشك‌و.. فەیلەسووف‌و.. نووسەرو. ڕۆژنامەچی‌و.. پیاو ماقووڵانە، ڕێزیان بەستبوو، چاوەنواڕی لەدایك کەوتنی.. شابەچچەیان.. دەکرد!.

زانایەکان کتێبەکانیان لێك کردبوونەوە، دانایەکان سەریان بەسەر ڕیشیان داگرتبو، لەگەڵ فەیلەسووفەکان، سێ‌و دوویان بە پەنجە ڕەق و تیژوو درێژەکانیان دەکرد!! لەناو دەریای عیلم و فیکر و فەلسەفە، ووشکەمەلەیان دەکرد! حەکیم‌و پزیشکەکان چەقۆو نەشتەرەکانیان دەسوین! دەرزی و درێشەو سوژنەکانیان تیژ دەکردنەوە. خەلیفەو دەروێشەکان، شیرو.. زەرگ و ڕمەکانیان ئاوماڵ کردبوونەوە، بریقەیان لێ هەڵدەستا!

ئەستێرەوانەکان، گوێ ماسی و چورتیان هەڵداویشتن، نووسەرو ڕۆژنامەچیەکان، تەواو قوڕمیش کرابوون، چاوو گوێچکەیان کردبوو بەڕادار!

لەڕیزەکانی دیکەش، میر.. والی.. ئاغا، قوماندان‌و، بازرگان، فەرمانبەرو قۆنتەراتچیەکان، دەمیان بزەی خۆشی ی لێ دەباری، بەلام کەس نەیدەزانی، دڵ‌و دەروونیان چی تێدایە!؟.

لەدوای ئەمانەشەوە، ڕیزی گوڵ بەدەستان، دیاری هەڵگران، شاعیرو بخووربژێن، لەهۆڵەکەدا جێگای خۆیان گرتبوو. لە دەرەوەی کۆشکیش، دەرگەوانەکان لەبەر تاقە گەورەکە، خۆیان چاندبوو. چەك بەدەستان بەدەورەی کۆشكدا دەسووڕانەوە.. تا، ناحەز و.. دوژمن، شەوە.. دێوودرنج و! هەموو ئەوانەی لێیان دەوەشێتەوە.. زیان بەکۆرپە ساوایەکە بگەیەنن.. لە ناویان بەرن‌و.. تەفرو توونایان بکەن.

لەدوای ئەمانەشەوە، لۆتی، مەیمونەوان.. دۆڵەنگێو، تەنافبازو.. بۆڕی ژەن، چاوەش و سەماکەران، هەر ڕیزە، بەپێی بەهرێك خوا.. پێی دابوون.. دەوری خۆیان دەگێڕا! `

لەپاشی پاشەوەش، جەماوەری خەڵکی وڵات.. لە گۆڕەپانەکەی پێش تاقە گەورەکە، لەمەیدانەکانی شار، ئاهەنگیان سازدەدا، بەزمیان دەگێڕا، دوعای ساغی و سەلامەتی ی.. شازادەی تازەو شەهرەزادی دایکیان دەکرد. شەهریاریش لەهەیوانە فراوانەکەدا، لەناو ڕیزەکان دەهات‌و دەچوو، زاناو گەورەپیاوەکانی دەدواندن، ڕووی خۆشی تێ دەکردن، بزەی شادی‌ی بەسەردا بلاودەکردنەوە، ناوناوەش، بۆ سەر باڵکۆنەکە سەردەکەوت، سەرێکی لەحەشاماتەکەی بەرتاقی کۆشك هەڵدەکێشا، بەڕوویاندا دەگەشایەوە.. بەدەست تەمەنناى بۆ دەکردن.

کاتێك کە دەنگی: ئەنغا.. ئەنغای.. ساوایەکە لەژووری شەهرزاد بەرزبوەوە، دەرگای ژوورەکە کرایەوە، پیرێژنە سەرسپیە پسپۆرەکە، بە.. پەلە دەرپەڕیە دەرەوە، بۆ شەهریار.. نوشتایەوە!

شەهریار لەخۆشیاندا ڕاپەڕی، ڕووی کردە هۆڵەکە، بانگی موژدەی ڕاهێشت:

- موژدەبێ.. کوڕێکمان بوو.. شازادەیەکتان بوو!. لەگەڵ ئەو بانگە، هۆڵە فراوانەکە، وەکوو دەریا شڵەقا.. ڕیزەکان، مۆنج.. مۆنج، کەوتنە مل ملانێ‌و پاڵدان هەر یەکەیان.. دەی هەویست پێش ئەوەی تر بگاتە خزمەت. شاو شاژن!!.. وە بەدیدەنی‌ی مەلۆتکە پیرۆزەکە.. شادببێ.. لە ئەنجامی ئەو هێنان‌و بردنەو بەیەکداهاتنەی ڕیزەکان، گەلێك لە ڕیش سپی و بێ هێز.. دەکەوتنە ژێر پێیان! هاواریان لێ هەڵدەستا!.. حەکیم و پسپۆڕو پزیشکەکان، چەقوو نشتەرو.. دەرنافیس و ئامرازە ووردەکانیان لە مەلۆتکە ساوایەکە..خستە کار! فەیلەسووف و داناو.. زاناکان، چنگیان لەلاشە ناسکەکەی گیر کرد، شالیار و.. بازرگان و ئەوانی دیکە، کە خۆیان لە دواوە دەدی..تەنگاورە بوون، بە پاشە دزە. لەسەرخۆ بۆی دەکشانە دواوەو تا لەپڕ.. بەگوڕ خۆیان لەڕیزەکانی پێشەوەیان دەدا!. بڕیان پێ دەدان.. بەتەکان.. بەمل.. کەلێنیان لەڕیزەکان دەخست، خۆیان لە کەلێنەکانەوە دەبرد.. تاکو دەگەیشتنە سەرمەلۆتکەکە!. مەلۆتکەکەیان لەباوەشی دایکی هەڵدەگرت، هەریەکەیان دەستکاری‌ی خۆی تێدادەکرد!! ئەمانە ناحەقیان نەبوو.. دڵسۆزبوون!.. هەریەکەیان حەزی دەکرد خزمەتێك پێشکەش بە جێگری شایان بکەن‌و.. هەروەها شاو شاژنیش ڕازی بکەن!.

بەم ڕەنگە یەکێك لووتی ساوایەکەی دەگوشی.. تاڕاستی بکاتەوە، وەك دەنووکی کوندەبەبۆ.. خواری دەکردەوە! پزیشکەکان ناوکی کۆرپە ناسکەکەیان لە ڕەگەوە دەرکێشا!! ئەوەی فرچکی دەدا، وەها ڕای دەوەشاند.. جەرگ و هەناوی ساواکەی دەلەقاندن.. دەست‌و پێی لە.. گەدەبردن!! یەکێك گوێچکەی دەخوراند، لە بناگوێوە هەڵی دەقەنی!! حەکیمەکان لاگونێکی کۆرپەساواکەیان لێ کردەوە.. دەیانگوت:

- لووە زێدە گۆشتە!!

بەهەموو لایێك.. لەخۆشەویستی‌ی شاو شاژندا، ساوایە کەیان لێك دەکێشایەوە.. تاکو.. شەت‌و خوارو کەل‌و کرۆمیان کرد! کردیانە جۆرە دەعبایێك، بەهەموو شتێك دەچوو.. بە.. بنی ئادەم نەبێ!.

شەهرەزادی دایك کە ئەمەی بەچاوی خۆی دیت، لەهەژمەتان یەکسەر.. لەهۆش خۆی چوو!.

شەهریاریش خوێن بەری چاوی گرت، ئاگرێك کەوتە دەروونیەوە، لەڕکاندا.. فەرمانی‌دا، بۆ ئاخیرجار، دەرگای زیندانی پڕ مشك و ماری.. ژێر زەوی‌ی کۆشکەکە.. بخەنە سەر پشت! وەلەسەر مێژوو نووسەکەشی کرد کە ئەوشەوە.. لەدەفتەری ژیانی بنەماڵەکەی توومار نەکا.. وەلەهەموو مێژووی دونیای ئەوسەردەمەش بیپەڕێنێ!!.

بەم ڕەنگە، هەتا ئێستاش، هەموو دونیا، هەزارو یەك شەوەکە، دەجوون دەیجوون‌و کاوێژی دەکەنەوە، کەسێك ئاگاو خەبەری لەم شەوی شەوەزەنگەی هەزارو دوەمینە.. نیە!. شێخ عبدالقدووسی قازی‌ی شاری (جابولقا) و نەوەی شێخ قوتبەلدینی گەورە، کە لە خوێندنەوە بوەوە، نووسراوەکەی پێچایەوە، بەچاکی لوولی دایەوە.. لەسەر بەرماڵەکە هەڵستا، خستیەوە جێگایەکەی پێشووی لەناو دەلاقەکەدا. ئەوجا هەر بەپێوە، هەناسەیێکی فێنکی توونـد.. و دووروو.. درێژی هەڵکێشا.. ڕمێك خۆی لێك کێشایەوە، وەکوو بارێکی گرانی لەسەر شانی لادابێ، ئەوها لەشی سووك بوو.. بەهەڵبەز.. هەڵبەز گەڕایەوە سەر بەرماڵەکەی، کاتێ لیچکی بەرماڵەکەی لێك دەکردنەوە، بۆ یەکەم جار وەنەوزێکی.. درێژ درێژی دایەوە!! ماوەیێك هەستی ڕاگرت.. گوێی ڕایەڵ کردن:

- قوو.. قوو.. قوو.. قوو. وو.. و

کەڵەشێری بەیان بانگی دەدا، ڕووی دەقیبلە کرد، فەرزی بەیانی‌ی بەجێ هێنا، لەسەر بەرماڵەکەی گرمۆڵەی کرد.. تا خەوێکی قووڵ بردیەوە.

زەوی کچی ڕۆژە

هەبو نەبو، لەو سەردەمەی زەویەکەی، ئێمە هێشتا لە دایک نەببو، داپیرەم بۆی دەگێڕامەوە دەیگوت:

- ڕۆژ بانگی منداڵەکانی کرد ئەو سەردەمە، ڕۆژ کۆمەڵێك منداڵی هەبوون، یەکێکیان ناوی (زەوی) بو.

داپیرەم دەیگوت:

ڕۆژ منداڵەکانی بانگی کنەخۆ کردن، پێی گۆتن:

- ڕۆڵەکانم، کەدەچنە گەمان زۆر لەدایکی خۆتان دوور مەکەونەوە دەنا دێوی گەورە، دەتان ڕفێنێ!!.

منداڵەکان بەقسەی دایکیان پێکەنین:

- هی.. هی.. هی..

چونکە دەیانزانی، دێوو مێو نیەو، دایکیان دەیانترسێنێ هەتا لێی دوور نەکەونەوە!!.

لەڕاستیشدا ڕۆژ گاڵتەی لەگەڵ منداڵەکانی دەکرد ئەویش دەیزانی کە، دێو و مێونینە، بەلاّم ئەگەر بەوە نەیترساندبان کە (دێوی گەورە) هەیە، منداڵەکانی لەقسەی دەردەچوون گوێیان لە ئامۆژگاریەکانی نەدەگرت ئەمجا، دەچوونە سەر چیا بەرزەکەو لەوێش دەگەڕانە خوارێ و بانگلۆز دەبوونەوە!

جارێك منداڵەکان پێکەوە یاریان دەکرد کە زەوی پێی گوتن:

- بابڕۆین بڕۆین بچینە سەر ئەو چیا بەرزە، بەسەر ترۆپکی هەڵبگەڕێین، لەوێوە تەماشای عالەمی ژێرەوەمان بکەین!!.

منداڵەکان بەزەویان گوت:

- ئەدی دایکمان نەی گوت لەکاتی یاری کردندا، دوور مەکەونەوە دەنا دێوی گەورە دەتان روێ؟!

زەوی بەخوشك و برا بچکۆلەکانی گوت:

- دایکمان دەمان ترسێنێ دەنا ئێوەش دەزانن دێوی گەورەو دێوی گچکە نیە، دایکمان دەیەوێ، لێی دوور نەکەوینەوە چونکی ئێمەی خۆش دەوێ.

منداڵەکان گوتیان:

- دەباشە، کە دایکمان ئێمەیخۆش دەوێ چۆن قسەی بشکێنین؟!.

زەوی بە پستەپست پێی گۆتن:

- قەیدی ناکا.. نا.. کوڕە خۆ دایکمان، ئاگای لێمان نیە!!

بەبێ دەنگی، بۆ خۆمان دەچینە سەر شاخە بەرزەکەو زوو دەگەڕێینەوە!

لەسەر خۆ پێی گوتنەوە:

- دەڵێن سەرتۆپکەی چیاکە هەندە بەرزە هەندە خۆشە لەخوارەوەی عالەمێکی زۆر زۆر جوان و سەیر دیارە بابچین دەی.. بابچین.. دەی.

منداڵەکان خوشك و برایەکانی (زەوی) بەوە ڕازی نەبوون بچنە سەر چیایەکەو لەقسەی دایکیان دەربچن و بە (زەوی) ی خوشکیان گوت:

- ئێمە لەگەڵت نایەین بۆ سەرشاخەکە ئێمە هەر لەکۆشی، دایکمان لە نزیك دایکمان لەئاسمانی پان و بەرین یاریی خۆمان دەکەین.

- زەوی قسەی دایکی شکاند، لەمنداڵەکان جودا بووەوە ملی بەشاخەکەوە نا.. هەر سەرکەوت هەر سەرکەوت هەتا نزیکی لووتکە بەرزە کە بووەوە، کە گەیشتە سەر لووتکە بڵندەکە، ویستی سەیری عالەمەکەی ژێرەوەی بکات سەری سووڕا.. سەری سووڕا.. لەپڕ پێی هەرزەلی و

- گرم قرر.. ر رر

کەوتە خوارەوە، هەندە هەوڵی دا خۆی پێ نەگیرایەوە!! هەر هاتە خوار هەر غلۆر بووەوە.. زۆر هاواری کردە دایکی، بانگی براو خوشکەکانیکرد بەلاّم، نەدایکی ئاگای لەوە بوو کە (زەوی) گوێی نەداوەتە ئامۆژگاریەکانی و چوەتە سەر شاخەکە!!، نە منداڵەکانی دیکەش گوێیان لە هاوارو بانگەکەی زەوی بوو!!.

هەر غلۆر بووەوە.. هەر هاتە خوار.. دەست و پەلی بەهەموو لایێکدا دەگێڕان شتێکی بکەوێتە چەنگ خۆی پێ بگرێتەوە، بەلاّم دەستی لەهیچ گیر نەبوو هەر هاتە خوار، نەیتوانی خۆی بگرێتەوە، هەتا لەجێگاکەی ئێستای جێگیربوو!!.

هێوارە کە منداڵەکان گەڕانەوە لای دایکیان (زەوی) یان لەگەڵ نەبوو!!

دایکیان لێی پرسین:

- ڕۆڵەکانم.. ئەدی ئەوە کوا (زەوی) ی خوشکتان؟؟!

منداڵەکان بۆ دایکیان گێڕایەوە، کە چۆن زەوی خوشکیان چوەسەر شاخە بەرزەکە، بەلاّم ئەمانیش نەیان دەزانی کە (زەوی) لەشاخەکە هەڵدێراوەو کەوتۆتە خوارێ!!

دایکیان دڵی تەنگ بو، دەستی بەگریان کرد کچە خۆشەویستەکەی دەلاواندەوە لەگەڵ فرمێسك ڕژاندنەوە دەی ناڵاند:

- ئای کچم، چاوم نەم گوت لەدایکت دوور مەکەوە، هەی ڕۆکیژۆڵەکەم ڕۆ.

دایك دەیزانی تازە کچەکەی ڕۆیشت و جارێکی تر ناگەڕێتەوە!!

هەر بۆکیژەکەی دەگریا فرمێسکەکانی دەبوون بەئەستێرە، هەموو ئاسمانیان پڕ دەکرد.

ڕۆژ زۆر پەرۆشی کچە جوانەکەی بو کە بەبێ ئاگای ئەو چوە سەر چیایەکەو کەوتە خوارێ و جارێکی دیکەش ناگەڕێتەوە لای لەبەر ئەوە بڕیاریدا، کە هەموو بەیانێیك سەر لە (زەوی) ی کچی هەڵێنێ بەتیشکە زێڕینەکانی بیگرێتە باوەش کە شەویش دادێت و ڕۆژ دەگەڕێتەوە ئەستێرەکان کە فرمێسکی دایکن تاکو بەیانێکی نوێ هەر جریوەیان دێ چاویان ناچێتە خەو دڵی زەوی دەدەنەوە کە بەیانێکی نوێش داهات ئەستێرەکان دەخەون و ڕۆژ سەری هەڵدێنێتەوە، بەتیشکەکانی دیسان زەویی کچە خۆشەویستەکەی، دەخاتەوە ئامێزی دڵسۆزی.

مۆمەکەی.. شەماشە دنحە

- چیان ئەوێت؟!

- بۆچی وا ئەکەن.. چیان ئەوێ؟!

کابرایەکی پۆشتەی پیرۆنەی چورج کە پێشەوەی ئۆتۆمۆبیلەکەی گرتبوو بەهۆی ئاوێنەی ئۆتۆمۆبیلەکە لەگەڵ هەر جوڵانەوەیەکی لاڕووییێکی لە شەماشە دنحە دەرئەکەوت، جار لە دوای جار ئەو پرسیارانەی دووبارە ئەکردنەوە!!

کابرایەکی پۆشتەی چورچەی پیرو لووس بوو ئەگەرچی زۆر کوێزانی لە ڕووی خۆی سووی بوو کە پیریەکەی دابپۆشێت کەچی لۆچی بناگۆی بەرغەبابەی، سمێڵی، وەسمەداری پتر ڕاسی تەمەنیان ئاشکرا ئەکرد.

- چیان ئەوێت.. چی؟!

جگە لە ئاغاکەش دوو کەسی تر لەگەڵ شەماشە دنحە.. پشتەوەی ئۆتۆمۆبیلەکەیان پڕ کردبووەوە هەر دووکیان چەکدار بوون!

شەماشە دنحە لەگەڵ پرسیارەکە بە پەشێوی چاوی لە دەورەی خۆی ئەگێڕا.. وای بۆ ئەهات کە پرسیارەکە لەم ئەکرێ، شۆفێرەکەش ئۆتۆمۆبیلەکەی وەك با خستبوە گەڕ و لەبەر خۆیەوە منگەی ئەهات و وردە لاوکی ئەگۆتەوە وەکو بڵێی هەر گوێشی لە پرسیارەکە نەبووبێ؟!

- کێ نازانی چیان ئەوێت!!! ئەوەی خۆی گێل نەکات، دیارە کە مەسەلەکە ڕەوا و ناڕەوا و زۆرداری و زۆر لێکراوییە!؟ شەماشە لەگەڵ خۆی والێکی ئەدایەوە.. ئارەزووی بوو بەم جۆرە-وەڵامێ وەدەست ئاغاکە بنێت، بەڵام بۆی ناکرێ ئەوەی لەدەروو نیەتی دەریخات و بەدەستی خۆی ماڵی خۆی وێران بکات! دوو زەڵامە تفەنگدارەکەش کەوا دەرئەکەوت پیاوی ئاغاکە بوون یەکێکیان بەتیزەوە، بەپێکەنینێکی خاوی گێلانە هەستی خۆی دەربڕی:

- هی، هی، هی

وەسەیری لوولەی تفەنگەکەی کرد

ئەوی تریشیان کڕ سەری دانەواندبوو، بە لاچاوی سەیری شەریکەکەی ئەکرد، جارجارەش لەجامەکەوە دوور ئەیڕوانیە دەشتە بەرینەکەی زنجیرە گردەکە دواییان پێ ئەهێنا کات ئێوارەیەکی درەنگی بەهار بوو، شینایی دەشتەکەی داپۆشیبوو، ڕۆژ وەك چاوێکی خوێنینی سوور هەڵگەڕابوو لە لوتکە بەرزە بەفرینکەی سەفین ڕەنگە سوورەکەی دووبارە ئەبووەوە. ئاغاش کە وەڵامێکی چەنگ نەکەوت بێ دەنگی دایگرت، نەفەرەکان سەردەمێك کڕ و جگە لەمنگەی شۆفێرەکەی لەگەڵ پرسیارەکانی کابرای چورچەی پۆشتە پتر هێزی دایە تۆمۆبیل وەکو بیەوێت زووتر دوایی بەڕێگاکە بهێنێ و ئیتر گولە پرسیارەکان نەبێتەوە، جگە لە منگەی شۆفێر و لە هاژەی بای دەرەوە کە لە بۆشایی جامەکان ئەهاتە گۆ هەست بڕیبوون تا لەپڕ کە دوو فڕۆکەی تیژڕەو لە ئاسمان دەرکەوتن هەموویان لار بوونەوەو ملیان بۆلای جامەکان درێژکرد و چاویان دوا بە دوای ڕێڕەوی فڕۆکەکان ئەگوازتنەوە. ئاغا لەبەر خۆیەوە هاتەوە دەنگ:

- کێ توانیویە شەڕی حوکمەتان بکات، دەبا بیخۆن دەی.

- هی. هی. هی

جگە لە پێکەنینە نێرەمۆکەکەی کابرای پشتەوە کەس قسەیەکی نەبوو بۆ ئاغا! شوفێریش لەگەڵ دەرکەوتنی فڕۆکەکان ئۆتۆمۆبیلەکەی هێدی کردەوەو پێی لە سەر بەنزین شل کرد؟! لەمنگەی وەستا. هەر کە فڕۆکەکانیش لەپەنا چیاکە ئاوا بوون بە پەشۆکاوی و بەفیکە نزمی سروودێکی ئەگوتەوە وردە وردە پێی لە بەنزین توند ئەکردەوە. شەماشەدنحەش چاوی بڕین لەمێشێك کە بەجامی پێشەوەی ئۆتۆمۆبیلەکە گیرسابو و تەکانی ئەدا بچێتە دەرەوە، جار لەدوای جار کە ئەکەوت بەجامەکە هەڵئەچوەوەو خۆی پێدا ئەقرساندەوە، هەر کە گۆلە فیکەی شۆفێرەکە بوو، سەردەمی قوتابیەتی و قوتابخانەی هاتەوە یاد، فیکە کە سەر نزمی سرودێك بوو لەمندالیدا لەو سەردەمە ئەمیش لە قوتابخانە خوێندبووی! بیری کردەوەو بیری کردەوە! تا گۆرانیەکەی بەمێشکا تێپەڕ بووەوە:

نەورۆز بوو ئاگرێکی وەهای خستە چەرگەوە

لاوان بەعەشق ئەچوون بە بەرەو پیری مەرگەوە

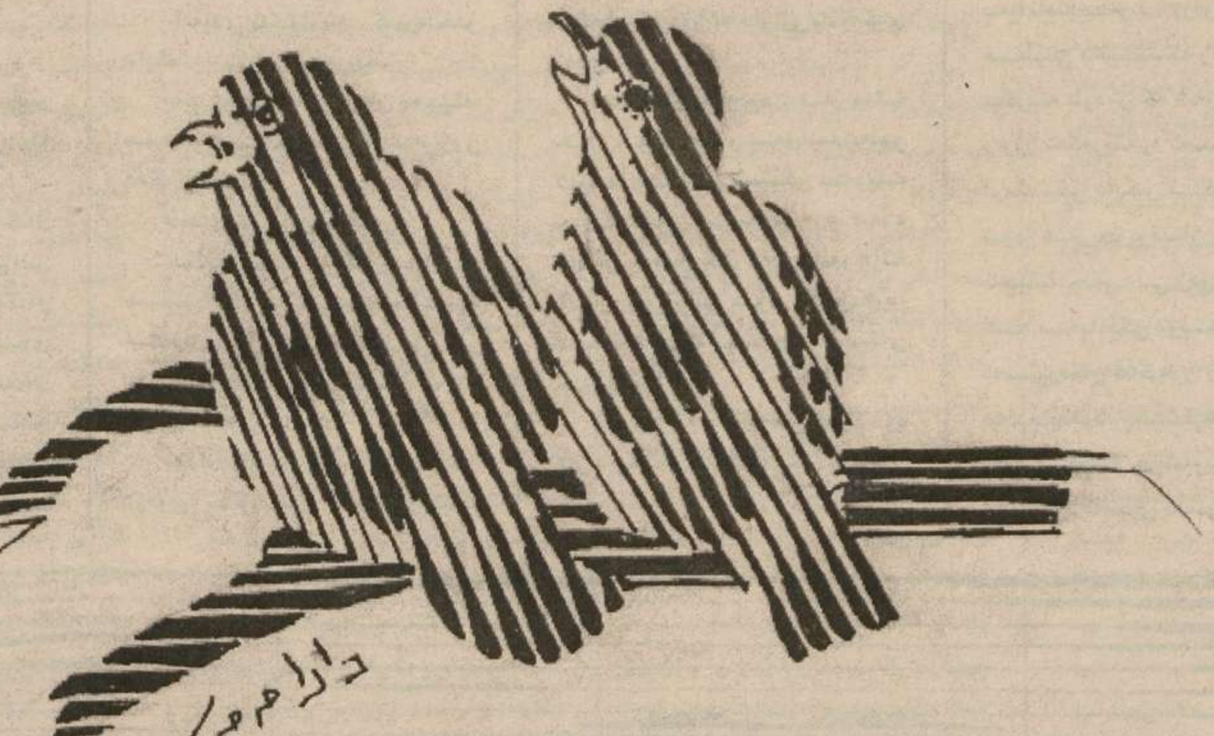

زۆر ئارەزووی بوو لەگەڵ شۆفێر دەنـــگ بەرزکاتـــەوەو بەســـەر گۆرانیەکـــەدا بچێتـــەوە!؟ ئـــەو ســـەردەمە دەنگـــی خـــۆش بـــوو ماموّســـتای کردبـــووی بـــە سەردەستەی تیپی گۆرانـی پـۆل. ســەیرێکی نەفەرەکــەی پێشـــەوەی کرد لەدڵی گوتی:

- بـــۆی، نـــاکرێ ئـــاخێکی هەڵکێشا

- چـۆن مـاڵی خـۆی بەدەسـتی خۆی برمێنێ؟ هەژارێکی وەکو ئەم ئەگەر دەسەڵاتی هەبوایە لەخۆندن ناگەڕایـەوە! لەگـەڵ خـۆی دا لێکـی ئەدایەوە. دووباە چاوی برینـەوە.. مێشەکەی تیژ پەرەکانی لێك ئەدان و هەوڵی ڕزگاربوونی ئەدا! ئاورێکی لـە دوو نەفەرەکـەی تەنیشـت خـۆی دایـــەوە، ئـــەوەی ڕۆخـــی ئـــەو لاتفەنگەکـــــەی بەدەرگاکـــــە هەڵپەساردبوو و لەلوتکەی چیاکانی بەرامبـەری ئـەیروانی کـە ڕۆژاوا تـەمێکی سووری تـەڵخی بەسـەردا ڕشتبوو لـە بـیرێکی قـووڵ نقـووم ببوو.

ئەوەی ناوەندیشی تفەنگەکـەی لە ناو لینگ و لـەپێ گرتبوو، وەکو خـــەوتوو چـــاوی لەســـەر یـــەکتر دانابوون. لە ئاوێنەکەدا لاڕوویێکی لووســی لــۆ چــاوی ئاغاکـــەی لێ دەرکەوت، سمێڵە وەسمەدارەکەدی وەك تیســکە مــوی بــزن ئەهاتــە بەرچاو!

- دەم و چاویشـی هـەر لـە بزنـە گروێ ئەکەن!

شەماشە ئەمەی بەخەیاڵدا هات لە دەرونیشیەوە قینێکی لەم نەفەرە جێگیرە بوو..

- هـەر لـە ئاغـا کەچەڵـە سمێـڵ وەسمەدارەکـــەی گوندەکـــەمان ئـــەکات! لەگـــەڵ خـــۆی والێکـــی ئەدایـــەوە. ئـــەوەی هاتـــەوە یـــاد کـــە ئاغا کەچەڵەکەی گوندەکەیان چەند بـێ شـەرم و ئـابڕووە! کاروکاسـبی ڕێگا بە ژنان گرتنـەو لـە بـەیانی تـا ئێـوارە لەسـەر ڕێگـای کـانی گونـد شـــەڕ بـــە کچـــەکانی ئەفرۆشـــێت! دەســتێکی بەنێوچـەوانی داهێنـا، هەناسەیێکی درێژی خواردەوە:

- بانگی خوا بکەن ئـەی هـەموو زەمین[1]

ڕووی وەرگـــــێڕا لـــــەجامی ئۆتۆمبیلەکە ڕوانیە دەرەوە، زەمـین لە ناودەمی گەورەی ڕۆژئاوا مەلـەی ئەکردو گەردێکی بۆری لێ نیشتبوو.

- ئاغا کەچەڵەکەی گوند شەری بە (شیرن)ی دەسگیرانەکەی ئەمیش فرۆشـت تـا ڕێگاکانی پـێ بڕی! کـە شیرنی دەسگیرانی هاتەوە بەر چاو وەکو لەکەسێکی تەنیای دوور وڵات هـەڤاڵێکی بدۆزێتـەوە، وادڵ تـەنگی و هەستی بێ کەسیەتی و تـەنیایی بڵاوەیان تێکەوت، هێمنیەك لەسەر ڕووی پەیدا بوو.

- بەیانی ئەو ڕۆژە کە بەرەوشار ئـــەهات چـــوە ماڵیـــان چـــاوی لێ تێرکردن.

شەماشـــە بزەیێـــك گرتـــی کـــە ئەوەی هاتـــەوە یـــاد، چـۆن بـەزۆری دوو چـای زۆر خەســت و شـــیرینی دەرخواردان، هەر چەندە گوتـی و گوتیـــەوە کـــە چـــای خواردۆتـــەوە دادێکـــی نـــەداو پـــاش تکـــاو کێشەیەکی زۆریش هەتا بەوە ڕازی بوو بەو دوو چایە وازی لێ بێنی.

- بـــەڵام کـــێ لـــەو شـــیرینترو خۆشترە؟!

ئەوەش بوو کە هەسـتا تـا بـەر دەرگـا بـەڕێی کـردو ڕای سـپارد دەســـتەیێك مۆمـــی ڕەنگـــاو ڕەنـــگ لەگەڵ خۆی بهێنێ تاشەو لە "سوو ڕەحمان(٢)" بە ئومێدی خۆشی دوا ڕۆژیان لەسەر گۆڕە پیرۆزەکە دایان گرسێنن..

- تـا خـوا بـەمرازیان بگـەیێنێ کـوڕو کچـی زۆریـان پـێ ببەخشـێ (شیرن) وای ڕاسپارد بوو.

دەستی بە باخەڵی داگێرا خۆی دڵنیـــا کـــردەوە کـــە خواســـتی دەسگیرانەکەی جێ بەجێ کردوە.

دەســـتەیێکیش پـــتر مۆمـــی کڕیبـــوون بـــۆ ئـــەوەی ئـــەمیش بـــۆ ئـــاواتێکی تـــر لەدەوروپشـــتی سوورەحمان دایان بگیرسینێت.

- بـۆ ئـەوەی خـــوا ڕووناکیـــەك ببەخشـێت بـە وڵات و گوندەکـــەی ئاسوودە بکات، لەستەم و قەزاو بەڵا دووری بخاتـــەوە ئـــەو ســـتەم و زۆرداریـەی لـەو ڕۆژانـە گەیشـتبونە ڕادەیێـك ژن و منداڵیـش بگرێتـەوە ژن و منداڵیش ئـازار بدرێـن و لـە بەندیخانـە قـایم بکرێـن. پـیروپیش سپیش دڵشکاو بکرێن!!؟

- قەشـەی پیـاوی خـوا کـەی هـی گرتـن و تـێ هـەڵدان بـووەو قسـەی ناشیرینی پێگوتراوە!؟ مەلای ڕیش سپی چۆن بـە مێزەرەکـەی پـەتك کرابـوو؟! لـەچ دەورو زەمـانێك ئـەم ناڕەواییـــە ڕووی داوە؟! شەماشـــە سورهەڵگەڕابوو و هەناسـەی تـەنگ ببوو، فرمێسك لەچاوەکانی زابوون، کە دیمەنی ڕۆژەکەی هاتەوە بەرچاو دوو گەنجەکەیان لە لوولـەی درێـژی تۆپـی تـانك بەپشـبەندی خۆیـان هـەڵیان واسیبوون، لوولـەی تۆپـە گەورەکەشیان بـۆ ئـەم لاو ئـەولای

شەقامەکە ئەجولاندەوە!؟ شەقامەکە گیان لەبەری تێ نەمابوو، خەڵکەکە لـە تـرس و لـەتاوی گیانیـان و بـۆ ئـــەوەی چاویـــان لـــەم دیمەنـــە دڕندانەیە دوور خەنەوەو گوێیان لە هـاوارو ناڵـەو داد خواسـتنی لاوە دیلـەکان نـەبێت بـە بـێ دەسـەڵاتی خۆیان شاردبووەوە.

- بـــەڵام، قـــەوماوێك لەمێشـــك نەخشـــاو چەســـپا بـــە ئاســـانی ناســـڕێتەوەو ڕەش نابێتـــەوە!! بـــا لەبەرچاویش بـزر بووبێـت! بـاوکی پیـاو، دایکـی مـرۆ لـە بـەرچاوی ڕۆڵـەی ئیهانـەبکرێت!؟ بڕوایـی و پـیرۆزی مـرۆڤ، بـێ ئابڕوانـە پـێ شێل بکرێت؟!

- لەچ زەمانێك ئەمە نـەکراوەو لە دارسـتانیش ڕوونـادات دەروونـی شەماشە وا دەنگی ئەدایەوە.

- بانگی خوا بکـەن ئـەی هـەموو زەمین

دوو فرمێســـکی گـــەورە لـــە چاوەکـــانی بـــارین و بەســـەر چەنەگەکـەیدا ڕژانـە نـاو کۆشـی، خۆزیێکـــی فرمێســـکاوی لـــە گـەروێکی تاڵ قووت دایـەوە، ئـەو کاتـە لـە لۆفـەکانی (بـەنی بیرمـەم) سەرئەکەوتن، شوفێر لە پڕ بـانگی کرد:

- ئاگـــاداربن، نزیـــك نوختـــەی پشـکنینەوە بوویـن ئـەوەی شـتی قەدەغـەکراوی پێیـە.. بـا فـرێی دات!!

لەگەڵ ئەم بانگە شەماشە دنحە ڕاچڵەکی، ڕستەی بیرو خەیاڵەکانی لێ پچڕان، سەری هەڵبڕی، شۆفێرەکە تۆمۆبیلەکـــەی زۆر لەســـــەرخۆ لێ ئەخوڕی یەکسەر چاوی لە مێشەکە چەقینـەوە کـە بەوەرەسـی هـەوڵی ئـەوەی ئـەدا لـە جامەکـە ڕزگـاری بێت، ئارەزووی ئـەوەی بۆ هات کە لـە شـۆفێرەکە داوابکـات مـاوەبدا مێشـەکە دەرچـێ؟ کـە شـۆفێر بـە دەنگ نووسی:

- کەس شتومەکی قەدەغەکراوی پێ نی‌یە؟!

زەلامـــە چەکدارەکـــەی ڕۆخ دەرگای پشتەوە گوتی:

- شتوومەکی.. قەدەغەی، چی!؟

- شتی ترسناك و زیان بەخش!؟ شوفێر وەلامی دایەوە

- بەرێ وەڵێ من ترسناك ترین و زیان بەخشترین شتم پێیە!

شوفێر بەتەنگاوی و بەپەلە پرسی:

- چییە؟ چ؟ دەی بیهاوێژە فرێی‌دە؟!

وە ئۆتۆمۆبیلەکەی ڕاگرت.

شەماشە دنحەش کەوتە گومان و لەبەر خۆیەوە لێکی ئەدایەوە

- ئەم تەنیا چەند گەز پاتاڵی بووکی پێیە لەگەڵ هەندێ خەنەو نوقڵ و شەقشەقەو بلوێر و توپێکی بچووکیش بۆ منداڵە بچووکەکان تەنیا ئەمانەو دوو پاکێت جگەرەش بۆ مام قەشەو.. ئا.. دوو دەستە مۆمی ڕەنگاوڕەنگیش! تارمایی ترسێکی نادیار باڵی بەسەرداگرت، ویستی پرسیارێك بکات کە لە پڕ کابرای چەکدار لەوەڵامی شۆفێرەکە گوتی:

- تفەنگە.. تفەنگ.. لەتفەنگ ترسناك و بەزەرەر تر هەیە؟!

چەکدارەکەی تری تەنیشتی و ئاغای پێشەوەش دایان لەقاقای پێکەنین.. شۆفێرەکە دیار بوو زۆر پەست بوو و وەڵامی کابرای بەگاڵتە پێ کردن ژمارد، لەبەر ئەوە سوور بووەوە کەچی خۆی گرت و بەتووڕەیی و تەوسەوە گوتی:

- تفەنگ لەدەستی هەموو کەس ترسناك و زیان بەخش نییە، بەتایبەتی لە دەست ئێوەی وەقسەکەی گێڕایەوە شەماشە دنحەش بەئاسایی و بێ ئەوەی بیر بکاتەوە چی ئەڵێ لە شۆفێرەکەی وەرگرتەوەو لەبەر خۆیەوە گوتی:

- ئێوە تفەنگتان بۆ خۆتان هەڵئەگرتوەو بەکەیفی خۆتان بەکاری ناهێنن!! ئێوە بەشێکن لە تفەنگەکە؟!

شۆفێرەکەش بەدەنگێکی گاڵتەجاڕی و بەنزمییێکەوە بانگی کرد:

- ئەوەی قەدەغە و ترسناکە، شکرە، چایە، گەنمە، نانەدەرمانە، قەڵەمە، کاغزە، نەوتە، ڕۆناکیە وە دەرگای ئۆتۆمبیلە کەی کردەوەو دابەزی و دەرگاکەی بەتوندی لێك دایەوەو مرتاندی:

- هەر پیاو کوشتن و سوتاندن و ماڵ وێران کردن.. قەدەغە نەبێت.. و

شەماشە دنحە کە ناوی نەوت و ڕووناکی بیست دڵی کەوتە خرپەو ترس:

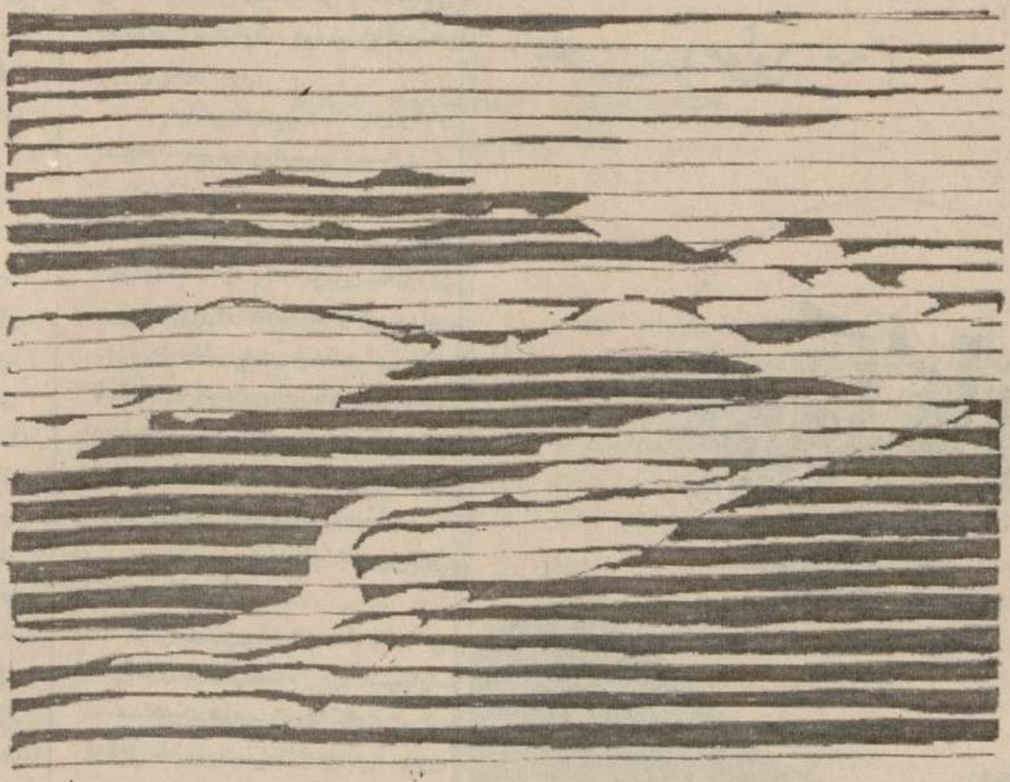

- خۆ.. مۆمیش قەدەغەنییە؟!

وە بەزمانی سوتای ئەم پرسیارەی هاویشت. شۆفێر لەگەڵ پرسیارەکە ڕاچڵەکی و قیژاندی بە سەر خۆیدا:

- مۆم.. مۆم ئەدی هەی هاوار نەمگۆت.. ڕووناکی قەدەغەیە مۆم، نەوت، ڕووناکی، چاکە، پیاوەتی، شەرەف، غیرەت ناموس، بەزەیی، ئینسانیەت، هەموو ئەم شتانە قەدەغەن، لەم ڕێگایەداو هەتا ناو چیا؟! ئەتانەوێت ماڵم وێران بکەن؟!! نەفەرەکان لەگەڵ هاوارەکە سەردەمێك تاسان، شۆفێر وەکو هەستی کردبێت کە بێ هۆ واقیژاندی سەیرێکی شەماشە دنحەی کرد کە بەواق وڕماوی دەمی بەش کردبووەوەو لەجێگاکەی لەناو تۆمۆبیلەکە وەك (بت) سەرسام.. دانیشتبوو لە خۆی تەریق بووەوە و شەرمێك دایگرت، بۆ دڵدانەوەی شەماشە بە هێمنی و شەرمەزارانە گوتی:

- کاکی خۆم زویر مەبە، من هەندێك شێتم وە کە نزیك ئەم نوختانەش ئەبم یەکجار خوێنم هەڵئەچێت؟! وە پرسی:

- باسی مۆمت کرد.. گوتت مۆم قەدەغە نەبێت؟!

شەماشە لەوەڵاما گوتی:

- ئەرێ بەسەری تۆ.. برا ئەزانی ئیمشەو یەکشەمەیەو.. خدرلیاسە، بۆ سوورەحمان هەندێك مۆمی ڕەنگاو ڕەنگم لە شار کڕیوون.. وە دوو دەستە مۆمە بچووکە ڕەنگاو ڕەنگەکانی لە باخەڵ هێنانە دەرو لەناو لەپی‌دا ڕایگرتن. شوفێرەکە بەوردی و بەزەیێکەوەو بەدووچاوی کراوەی ووشك سەیری دەستە درێژە کراوەکانی شەماشەی کرد، رووی گرژ بوو، لێوەکانی کشت بوون، دەمی گیرا، نەیتوانی چ وەڵامێك بداتەوە. شەماشە کە لە چۆنیەتی شوفێرەکە تێ گەیشت بە پەرۆش سەیری مۆمەکانی کردن، وەك بروسکە وێنەی (شێرن)ی دەسگیرانی بەمێشکا ڕابوردو بیری بە (شێخ سوورەحمان) وە بەسترا.. لەبەر خۆیەوە لێکی دایەوە:

- بێ گومان، شێرن پێم بروا ئەکات، خۆ سوورەحمانیش هەر من نیم هەزارانی وەك من ئیمشەو ڕووناکی ئەکاتەوەو مۆمی لەسەر دائەگیرسێنی. مۆمەکانی هاویشتنە سەر شەقام.. پێش شۆفێرەکە.

- شەرت بێت، گیشە دارێك ببەم و ئیمشەو لەسەر سەری سەرەوەی ئەشکەوتە کە ئاگری پێ بکەمەوە، ئاگرێکی وا کە ملیۆنان ملیۆن مۆم ڕووناکی و تینی ئەو ئاگرەیان نەبێت. لەبەرخۆیا وا ئەی مرتاند. شۆفێرەکەش بەکزی، سەیرێکی، مۆمەکانی کرد کە لەسەرشەقام گەوزیان ئەدا، ئاخێکی هەڵکێشاو بێ دەنگ سواری ئۆتۆمۆبیلەکە بووەوە، دەستی کردەوە بەمنگەمنگ:

- مەلیکۆ.. مەلیکۆ

وە بەگوڕ پێی لە بەنزین گیرکرد، ئۆتۆمۆبیلەکەی وەك تیر لە هەورازەکە ئەفراند. نەفەرەکان لەگەڵ تیژڕەوی ئۆتۆمۆبیلەکە ڕاچڵەکین و هەر یەکەیان خۆی بەجێگاکەیەوە قرساند بوو و دەستی لە ئاسنەکەی پێشەوەی توند کردبوو، کەسیان هەستێکی لێوە نەئەهات. کە لە نوختەی پشکنینەوەش ڕزگاریان بوو، وە لە نشێوەکە سەرەوژێر ئەبونەوە ئاغای پێشەوە بۆڵاندیەوە:

- ئەدی ئەوەیان ئەوێت، دە کەنگی لەم ڕێگایە وابووە؟!

کەسی تر دەنگێکی لێوە نەهات بۆ وەڵامدانەوەی ئاغا شەماشە دنحەش پتر دڵی تەنگ بوو و ئەو قینەی لەناویا جێگیر بوو تا ئەهات بە هێزتر ئەبوو، زۆر ئارەزووی بوو کە بتوانێ وەڵامێکی نەفەرەکەی پێشەوە بداتەوە، لەسەر خۆ جامی ئۆتۆمۆبیلەکەی کردەوەو ملی درێژ کرد.

- خـــ ك ت ف ف

و

خوزێکی گەورەی فرێ‌دایە دەرەوە، چەرخەکانی ئۆتۆمۆبیلەکە بەگورجی سوڕیان ئەخواردو ڕێگەکەیان هەڵئەلووشی ڕۆژ بەئاستەم شوێنی بەسەرتۆپکەی سەفینەوە مابوو دۆڵەکەش تا ئەهات بۆرتر ئەبوو. دنحە سەری کۆچ کردبوو و کەوتبوەوە دەریای قووڵی بیرکردنەوەو ئاوات خواستن، مێشك و دەرونی وەکو مەنجەڵی سیر ئەکوڵی و هەڵئەچوو، لەگەڵ خۆیا بیری ئەهێناو ئەبرد و لوولی ئەداو خاوی ئەکردەوە، تا دڵنیایی پەیدا کرد بەوەی کە هەر گەیشتەوە گوند یەکسەر پەیمانەکەی بەجێ بگەیێنێت وە لە سەری سەرەوەی ئەشکەوتە دێرینەکە ئاگرە کە بکاتەوە، وە لە پێش چاوی خەیاڵی، ئەو شەوە سووڕەحمان ئەبوو بەیەك پارچە ڕۆناکی و هەزاران ئاگر لەدەوروبەریا لە چاوی ئاسمان ئەچەقین، وە لە ناو مۆمی ڕەنگاو ڕەنگ ئەدرەوشایەوە.

---

(١) یەکێکە لە ئایەتەکانی (تەورات)

(٢) مەزارێکی پیرۆزە لەئەشکەوتێکی دێرین لەناوەندی چیای سەفین، موسڵمانیش بە پیرۆزی ئەناسن.

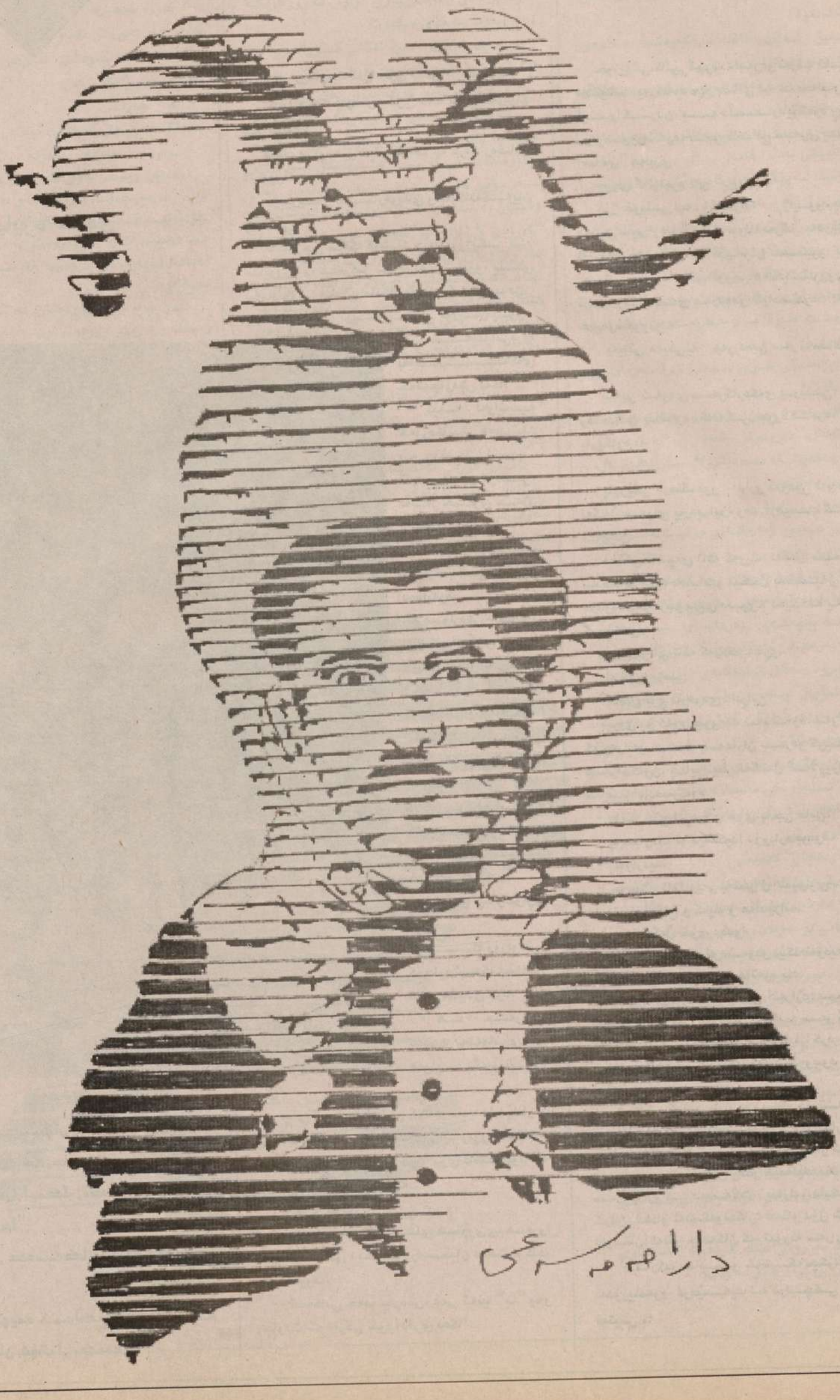

پایزە خەون

"ڕووداوەکانی ئەم داستانە دەگەڕێتەوە سەردەمی عوسمانلیەکان و داگیرکەرە ئینگلیزەکان لە عێراق و کوردستاندا"

زوربەی کەسەکانی لەو کاتەدا هەبوون"

"ویستوومە خەڵکی نووستوو لە نازارەکانیان هۆشیار بکەمەوە"

لەبەر ڕێگاوە لەگەڵ خۆی دەدوا دەیگوت:

- خوا حەمەچاوەش بگرێ دەنا بۆچ ئەوەندە گیر دەبووم.

پشووی نیوەڕۆ، چاوەشەکە بە کرێکارەکانی گوتبوو:

"ژمێریار لەشارەوەدێ و مانگانەکەیان وەردەگرن"!.

ئەگەرچی مانگ هێشتا چەند ڕۆژێکی تێ مابوون..و، هەرگیز نەش قەومابوو، پێش تەواوبوونی مانگ، مانگانەی کرێکاران بدەن.. بەڵام چونکی نزیک جەژنی قوربان بوو.. نەیتوانی بڕوا بەقسەکەی حەمەچاوەش نەکا:

- ئێمە.. لەوانەیە گەورەکانیش هەستیان بە چۆنیەتی ئێمەو.. ئارەزوویان کردبێ، لەبەر خاتری جەژن یارمەتیمان بدەن.

- کاك ڕەشید بەم ڕەنگە دڵی خۆی دەدایەوە

کە هێوارەش داهات و ئیش پایدۆزی لێکرا، کرێکارەکان بڵاوەیان لێکردو بەرەو گوندەکانیان گەڕانەوە، تەنیا ئەو چاوەڕوانی حەمە چاوەشی دەکرد!!

کرێکارەکان دەیانزانی: "درۆ لەلای حەمە چاوەش ئاو خواردنەوەیە"

تەنیا ئەو چاوەنواڕی دەکرد.

نزیک ڕۆژاواش، کەچاوەشەکە بانگی کاك ڕەشیدی کرد:

- ها جەردە.. دەڵێی بەتەمانیی ئەم هەینیە بگەڕێیتەوە ماڵ!.

چاوێکی بە کەلەشی کاك ڕەشیددا هێنان و پێکەنینێکی لێرەمووکانەی لێ بەربوو، ئەوکاتە جەردە هەستی بەخۆی کرد، بۆی ئاشکرابوو کە حەمەچاوەش چ درۆزنێکە.

بەخۆی گوت:

- عەلە ئێختەو تۆمای هاوڕێی، هەروا کرێکارەکانی دیکەش ڕاستیان دەکرد کە دەیانگووت:

- قسەکانی حەمەچاوەش، هەر تەنیا "با" یەو چاوەشەکە لەزگی خۆی دەری دەکا!.

سیدەکان. ئابی ١٩٤٨

خوزیێکی تاڵی قووت دایەوەو نەرمە ئاهێکی هەڵکێشا، بەرکەوە چاوەکانی لە حەمەچاوەش گیر کردن، بە دڵساردییەکەوە ڕووی لێوەرسووڕاندەوە، بەبێ ئامانج سەری بۆلای "سەفین" هەڵبڕی.

ڕووی گوازتەوە لای "پیرمەم"

ڕۆژ خوێنی لە ڕۆژئاوادا ڕژابوو. پەڵە هەوری سپی وەك "کولیك جوانەمەرگ" بەدرێژایی ئاسۆی ڕۆژهەڵات، قۆپەنیان بەستبوو، بەبێ دەستی خۆی ئاهێکی قووڵی هەڵکێشا ڕووی بۆ تیلمە ڕێگایەکەی بەردەمی گواستەوە.. لەبەر خۆیەوە گووتی:

- بەیانی هەینییە.. هەر دەبێ سەر لەمنداڵەکان بدەم.

بەبێ ئەوەی سەرکارەکەی بدوێنێ، یان وەڵامێکی بداتەوە، کەلەشی جووڵاندەوە، ملی بەڕێگاوە نا.

* * *

پایزێکی درەنگ بوو دارو دەوەنی ئەو ناوە، لەگەڵ هەوای پیرەپایز، وەك فرمێسك گەڵایان دەڕێژتن.

دەنگی قاسپەی تاقە کەوێك، لەگەڵ شنەی با، لە شاخەکەوە دەهات و تێکەڵ بەخشپەی گەڵا مردووەکانی ژێر پێی دەبوو.. دەیدا لە پەردەی گوێچکەی.

بیری بۆلای تاقە کەوەکە.. فڕی.

لەخۆی پرسی.

- دەبێ بۆچ لەڕەوەی دابڕابێ؟.

بیری بۆ ئەوە چوو کە ئەم کەوە، لەو کەوە کۆچەرانەیە کە بەهاران بەرەو کوێستان سەردەکەون، پایزانیش لەگەڵ گەڵاڕێزان بۆ گەرمیان دادەبەزنەوە.

- دەبێ بۆچ لەڕەوەی خۆی بەجێ مابێ؟

پرسیارەکە لە مێشکیدا دووبارە بوەوە.

- ئاوارەیە.

- ئەمیش ئاوارەیەو بەسەر لێ شێواوی سینگی داوەتە ئەم شاخ و کەپك و هەڵدێرانە.

وەها لەگەڵ خۆی دەدوا.

لەگەڵ ئەو بیرکردنەوەو لێکدانەوەیەشی، سەردەمی ئاوارەیی خۆی هاتەوە یاد.

ئەو سەردەمە منداڵێکی فەراژی بوو.. کە لەشکری دوژمن هێرشی هێنایە سەر گوندە جوانەکەیان و سووتاندیان و وێرانیان کرد، باوکی لەگەڵ پیاوەکانی دیکەی گوند چووبوە غەزای دوژمن.

خەڵکی گوندیش، پیروپەك کەوتە.. ژن و منداڵ، ئەوانەی لەسووتان و وێرانکاریەکە ڕزگاریان ببوو، ڕوویان کردە چیاو ئاوارەو دەربەدەر ببون. ئەویش وەکو کۆمەڵێك منداڵی بێ سەرو دەرو بێ دەسەڵات.. باوك و دایکی وون کردن، لەناو ئەشکەوتەکان، لەناو دۆڵ شێو.. و دارستان، لەناو چەمەکان کەوتبوونە سەر ڕوو.

- هەرگیز، دایك و خوشکە چکۆڵەکەی نەدۆزینەوە، فرمێسکێك لە قولینچکی چاوی قەتیس ما.

- دوژمن زۆر خەڵکی لەناو برد.

ڕەشید.. ئاهێکی هەڵکێشا، خوزیێکی تاڵی قووت دایەوە.

قەبۆ.. قەبۆی، تاقە نێرەکەوەکە، بڵاوەی بەبیرکردنەوەی کرد.

سەرێکی هەڵبڕیەوە، ماوەیێك گوێی بەدوای دەنگی کەوەکەدا.. ناردن.

سەری بۆ بەرپێیەکانی دانەواندەوە. نیگەرانییێکی بەدڵدا هات.

دونیا لەپێش چاوی‌تانەیێکی زەردو لێڵی دەپۆشیو تەنگ تر دەبوو.

بەپەلەو بەئارەزوێکی تووند، بەڕێگاکەدا دەچووە پێش، وەکو بیەوێ چۆنیەتی ئەو کات و ساتەی بەدوایەوەدا بەجێ بهێڵێ.

چاوەکانی پتر لە پێیەکانیەوە ئالآبوون، دەیهەویست خۆی لەو بیرکردنەوەو یادگارانە بشارێتەوە.

بەبێ دەستی خۆی دەستی کرد بەژماردنی هەنگاوەکانی:

- یەك.. دوو.. سێ.. شەش.. چل و چوار.. هەفتاوشەش.. نەوەدونۆ.. سەد.

کە دەگەیشتە سەدیش دیسان لەیەکەوە بەسەریدا دەهاتەوە:

- یەك.. دوو.. سێ.

وەکو هەموو ژمارەکانی دونیا لەسەدەوە کۆتاییان پێ بهێنێ.

هەتا دەشچووە پێش پتر لەناو ژمارەکان گەوزی دەداو دەتوایەوەو خۆی وون دەکرد.

کە لە پێچەکەی "دەرماناوا" سوڕایەوەو گەیشتە بەرامبەر "شێرەسوار" ڕۆژئاوا بۆر هەڵگەڕابوو، مەلای گوندەکەی ئەوبەر ڕووبار "بانگی شێوان"ی دەدا، دەنگی مەلا لەدوورەوە وەك شانە زەردەواڵەیێکی وێڵ، لەپەردەی هەست و گوێچکەی دەئالآن.

لەگەڵ بانگەکە خۆی دۆزیەوە. سەرێکی لەقاند، تەزوێکی سارد بەلەشیداهات، بەسەلەواتێك، پێشوازی لەبانگی شێوان کردو لەبەرخۆیەوە گوتی:

- لە "گردەچاڵ" لادەدەم.

وەکو تەزووە ساردەکە ئازاری بەلەشی گەیاندبێ، هەردوو دەستی خستە ژێر هەنگڵی.

چاوەکانی بۆ ئەوبەر ڕووبار پەڕینەوە.

دارستانەکە خۆی لە پێخەفێکی ئەستووری ڕەش لوول دابوو، داربەڕووە زلەکان وەك ڕەشماڵ لەناو بۆرایی ئەو هێوارەیەو ڕەشایی دارستانە چڕەکە، سەریان هەڵدابوو.

چاوی بۆ بەرپێیەکانی خۆی گوازتنەوە! بەبۆڵەیێکەوە خۆی دواندەوە:

- لەگردەچاڵ لادەدەم.

- خۆم گەرم دەکەمەوە.

- نوێژی شێوانیش لەوێدا بەجەماعەت دەکەم.

لەناو دەروونیشیەوە، خۆی لەوە خۆش کردبوو کە لەگەڵ مەلای مزگەوتی گوندی شیو بخوات.

هێمنایێك دەروونی فێنك کردەوە، بەهەنگاوی گورج و بەتین بۆ گوند شۆڕ دەبووەوە.

کاتێ بەچوستی پێی دەنایە سەر بەردەبازەکان و بەسێ بازی فراوان لە ڕووبارەکە دەپەڕیەوە.. بەخۆی دەگووت:

- چەند خۆشە.. مرۆ لەشی سووك بێ، وە لەگەڵ خۆیدا بیری دەکردەوە:

- پیرو ڕیش سپی گوندەکەمان دەڵێن:

"باوکی ڕەحمەتیم پیاوێکی گورج و گۆڵ و چوست بووە، لە هەموو گۆڤەند و شایی و زەماوەندەکانی گوند و هەرێمیش میرکوڕ و سەرچۆپی کێش بووە، بەیەك نەفەس بێ وەستان بە سەفینی هەڵگەڕاوەو هەتا گەیشتووتە "گۆڕایی خانزاد" و "کەپکی کایسان" پشووی نەداوە. پیاوێکی سەرکەش و مل ڕەقیش بووە، تەنانەت لە میریشی نەخواردووتەوە، پاش کشانەوەی لەشکری دوژمنیش، ئەو ماوەیێك هەر بەچیاکانەوە ماوەتەوە.. ڕاوی پەڕاگەندەی لەشکری دوژمنەکەی کردووە."

وە دەڵێن:

"سەبارەت بەو ئازایی و بەجەرگیەی، سەبارەت بەو خوو و.. تەنیاتەی ناویان ناوە جەردە"

ئاهێکی کورتی هەڵکێشاو بەخۆی گوت:

- ئەو سەردەمە، ئەوەی بەڕاستی جەردە نەبوایە ئەوەی‌دزو درۆزن‌و پیاوکوژی ئاغاو حەڵقە لەگوێی دەوڵەت و دەست ئەستوورەکان نەبوایە، بەیاخی بوو بەجەردە حیساب دەکرا.

سەرێکی بادا:

- کوڕە سەیرە سەیر! خەڵکەکە ناوی منیان هەر لەبیریش نەماوە.!!

- هەتا حەمە چاوەشی سەرکاریش کەس بەناوی خۆم بانگم ناکەن.

- ە جەردە.

بەدەنگ چەند جارێك بانگی کرد:

- جەردە جەردە جەردە.

وەبەبێ ویستی خۆی ئاوڕێکی بۆ دەوروبەری دایەوە، هەرچەندە بەڕواڵەت و لەسەرەوە بەو چۆنیەتیە قەڵس و سەخڵەت دیاربوو و هەناسەیێکی گەرم لە دەروونیدا هەڵ بوو، بەڵام لەدڵدا، لەناوەوەی جۆرە هەوەسێکی بەخۆی دەهاتەوە.

- لەم ڕۆژانەدا جەردەکان، لە "کاکی هیرانێ" بەساف و بەڕێزو حورمەت ترن.

لەگەڵ خۆی لێکی دەدایەوە:

- بەڵام کەنگی ئەو جەردەیە؟.

وە دیسان لەخۆی پرسیەوە:

- جەردەکەی ئەو تەنیا ناو و ناتۆرەیێکە، بە نارەوا دڕکەدڕکە پایزە.. لە پەرێزی باوکیەوە، بە دەلینگیەوە نووساوە.

- کەی ئەو یان کەی باوکی خوالێخۆشبووی جەردە بوون؟

بە هەناسەیێکی توند، تین و گورج و گۆڵیدا بە سیپەلکەکانی.

وێنەی حەمە چاوەش و ژمێریاری لەبەر چاو قیت بوونەوە:

- ڕووی ڕەش و گرژ و مۆنی ڕووی چورچ و پڕ لۆچی حەمەچاوەش کە درۆو ساختەی لێ دەبارێ.

- دەم و لووتی خەپلەو ورگی بەل و ئەستووری ژمێریار، کە نیشانەی گەلحۆیی و چڵێسی دەنوێنن.

"ڕووداوێکی سەیر، وەك برووسکە بە مێشکیدا ڕابوورد.

جارێك عەلە ئێختەی هاوڕێی، لەکن حەمەچاوەش بە ژمێریاری گوت:

- قوربان، مادام هەر بە ئێختە بانگم دەکەن

- مادام پێتان وایە، منیش ئێختەییێکم، ئەدی بۆچ ڕۆژانەی ئێختەییێکم بۆ نانووسن؟

- بۆچ ڕۆژانەکەم، ناگەیەننە ڕۆژانەی ئێختەییێك؟"

جەردەکە.. ئەو دیمەنەی هاتەوە بەرچاو، لەسەرەوە بزەییێکی گرت دەهات لەبنی زگیشیەوە بکوڵێ:

لەگەڵ خۆی لێکی دەدایەوە:

- ڕۆژانەی خۆی و، ڕۆژانەی عەلە هی تۆماو سلێوەش.. وەك ڕۆژانەی هەموو کرێکارەکان تەنیا "دە" عانە بوو.

- دە عانە.

- بەڵام ئێسترو بارگیر، هەریەکەیان ڕۆژی دوو ڕوپیەی بۆ دەنووسرا.

- گوێ درێژیش تەنیا تاقە ڕووپیەیێك ڕۆژانەی بوو.

پێکەنینەکەی لەبنی زگیەوە بەندی کردبوو، سەری کردو بەدەنگ لەبەر خۆیەوە.. دای لەقاقای پێکەنین بەتایبەتی کە بیری دەکردەوە:

- هەر ئێستر.. یان بارگیرێك، بارتەقای سێ بەنی ئادەم بوو!!!

- بەڵام ئێسترو بارگیر!.. بەو پێیە ڕۆژانەی سێ کرێکاریشیان بۆ دەنووسرا.

- دووکەریش بەسێ کرێکاری خواپەرست خورد دەکرانەوە.

پێکنینەکەی کاك ڕەشید تا دەهات توندتر و بەرزتر دەبووەوە، ئاو دەزایە چاوەکانی، بە لچکی پشتبێندەکەی چاوەکانی وشك کردنەوە، کەوتەوە بیرکردنەوە.

- عەلە ئێختە پیاوێکی بەتین و تاقەت بوو، خەڵکەکە دەیانگووت:

"باری ئێسترێك بە کۆڵ هەڵدەگرێ"

ڕۆژی بارانەکەی هاتەوە یاد:

دوا ڕۆژی مانگ بوو، ژمێریار لەژێر چادرەکەوە ڕۆژانەی کرێکارەکانی دەدا، ئاغای گوند باری ئێسترێك دیاری بۆ ژمێریارو "کەندێر" و ئەوانەی شار ناردبوو ئێسترەکە لەنزیك "کامپ" لە قوڕولیتە چەقی!! بەستەزمانە بارەکەی گران بوو. بارانیش تەختاییەکەی پێش کامپی کردبووە قوڕێکی قوڕەبەگ، ئێسترەکە دوو هەنگاوی لەناو گۆڕەپانەکە نان و هەتا گۆزینگان لە قوڕ ختم بوو.

کرێکارەکان لێ کۆبوونەوە ئێستریان بۆ لە قوڕ ڕزگار نەکرا.

حەمەچاوەش، چاوە مۆنەکانی لەعەلە بڕین!! وەکو قسەکەی عەلەی هاتبێتەوە یاد کە بە ژمێریاری دەگووت:

- قوربان مادام ئێختەم و بەئێختەم دەزانن! بۆچ ڕۆژانەی

حەمە چاوەش چاوێکی لە عەلە هەڵتەکاندو بانگی کرد:

- دەی ئێختە بتبینم مەرج بێ.. ئەگەر ئێستر و بارەکەت لە قوڕ دەرهێنان، مەرج بێ وابکەم ڕۆژانەکەت پتر بکرێ.

عەلە لە قسەکەی حەمەچاوەش دوودڵ بوو، بۆی ڕوون ببووەوە کە ئەم لەگەڵ درۆ جمکن. لەجێگاکەی نەجووڵا، تا ماوەیێك سەیری ژمێریار و کرێکارەکانی کرد.

عەلە چاوی تێکەڵ چاوەکانی ژمێریار بوون..

ژمێریار بەڕووی عەلە گەشایەوەو سەرێکی لەبۆ هەژاند.

عەلە لە بۆ ئێسترەکە چوو.. لەپڕ تێی ڕووبوو.. لەناو قوڕەکە بەرزی کردەوەو هێنای لە بەردەمی ژمێریار لەپێش زارکی چادرەکە داینا.

، کرێکاەکان دایانە هوڕاو چەپڵە، ئیتر لەو ڕۆژەوە ڕۆژانەی عەلە بوو بەپانزە عانە یەك ڕوپیە.

هێوارەی پێنج شەموش، کە لەگەڵ عەلە و تۆماو هاورێیەکانی دیکەی بەرەو گوندەکەیان دەگەڕانەوە، تۆما بەتەوسەوە بەعەلەی دەگووت:

- باوکم، ئەتۆ لە ئێمە گران و ماقووڵ تری! ئەتۆ پیاوێك و نیوی، ڕۆژانەی یەك تاکە گوێ درێژی بەڕێز وەردەگری!!

جەردە کە ئەم ڕووداوانەی بەیاددا دەهاتنەوە.. لەناوەوە وەك مەنجەڵێ یاپراخ دەکوڵا، بەپێکەنینێکی هیستیری هێورایی دڵی خۆی دەدایەوە.

دەیانگووت:

- ئاغای گوندەکە، بەدوو ئێستر و کوڕەکانیشی هەریەك بە بارگیرێك نووسراون!..

- عەلە ئێختەش بەیەك کەر!.

وەلە خۆی پرسیەوە:

- ئەدی ژمێریارو حەمەچاوەش سەرۆکەکانی دیکەی کە لەشارن.

دەبێ ئەمانە، ئەم گەورانە حیسابی چەند کەرو ئێسترو بارگیریان بۆ کرابێ.؟

وەلەبەر خۆیەوە دەیگووت:

- کێ بە ڕۆژانەی کرێکای ئینسان ڕازی دەبێ؟ وە بەتەوسەوەو بەدەنگ گوتی:

- ٥ کوڕە دەور دەوری

قسەکەی گرتەوە، بێزی لەو چۆنیەتیە دەبووەوە، بەتوندی خوزیێکی فڕێ دایە بەرپێی خۆی، فێنکایی و هێمناییەکی بۆ پەیدا بوو.

پتر وریا بوەوە سەرێکی لە گوندەکە هەڵبڕی، گوێی دۆڵ کردن مەلا بانگەکەی تەواوکردبوو پتر هۆشیار بوەوە. شەو با لەدوورەوە قەبۆ قەبۆی کەوە وێڵەکەی دەهێناو هەستی دەبووژاندەوە.

کاتێ گەیشتە ناو گوند، زوو بەزوو خۆی گەیاندە مزگەوتەکە.

دەرگای مزگەوت لەسەر پشت بوو.

- خەڵکی گوند، نوێژی بەجەماعەت لە مزگەوت دەکەن.

ئەمەی بەخۆ گوت.

هەندێك بۆ سەنگرایەوە، هەناسەیێکی خواردەوە فەرامۆشییێکی بۆ پەیدا بوو.

کاتێ پێی لە دەرگاگەورەکەی مزگەوت ئاوای ناوەوە کرد، هەموو ئەو فیکرو خەیاڵانەی تێی ورووژابوون.. هەمووی پەرت بوون ژووری مزگەوتەکە چۆڵ دیار بوو.

ئەمەی پێ سەیر بوو.

سەلەواتێکی هاویشت

ژوورەکە ڕەنگی هێوارەیێکی درەنگی دەدایەوە.. چاوەکانی لە ژوورەکە تیژ کردنەوە.

بۆرایی سێ زەلام، لە گلێنەکانی چەقین!!..

سەری لەوە سووڕما کە لەسێ کەس پتر لەژووره فراوانەکەدا نەبوون!!.

- خەڵکی گوند، نوێژ لە مزگەوت بەجەماعەت دەکەن:

لەخۆی پرسی:

- کات وەختی نوێژی شێوانە.. دەبی بۆچ مزگەوت ئەوها چۆڵ بێ؟. سێ کەسەکە، دوویان لە ژێر پێی "مینبەر"ە دارەکە لێی هەڵتروشکابوون، ئەوی دیشیان لە جێگای مەلا لەناو "میحراب" لینگی لێ ڕاکێشابوون. جەردە بۆی چەمایەوە. خەریك بوو کالەکانی دابکەنێ، کە یەکێك لە سێ کەسەکان گوتی:

- مەلا نوێژی شێوان لەماڵی ئاغا دەکا:

جەردە لەگەڵ دەنگەکە هەندێك سڵەمیەوە: قسەکەی کابرای پێ عاجباتی بوو:

لەخۆی پرسیەوە:

- چۆن نوێژی شێوان لەماڵی ئاغا.. دەکرێ؟

هێشتا لەوەڵامێك دەگەڕا بۆ پرسیارەکەی، کە دووەمیشیان بەدەنگ بانگی کرد:

- دیارە نەیزانیوە ئیمشەو هەینییە.

جەردە، بە واق وڕماویەوە لەخۆی پرسیەوە:

- چۆن شەوی هەینیان ماڵی ئاغا دەبێتە مزگەوت؟

لەتارمایی سێ کەسەکە ورد بوەوە، وای بۆ دەهات کە قسەکانیان ئاڕاستەی ئەو دەکەن.

ویستی ئەویش قسەیێك بکا، بیری لەوە دەکردەوە کە چ بڵێ؟ کە کابرای سێیەمیان لینگی لێ هەڵکێشانەوە "شەمچەیێکی" لێدا، جگەرەکەی پێ داگیرساند، دەستێکی بۆ چرایەکەی تەنیشتی درێژ کرد، بەڵام پێش ئەوەی" چرایەکە هەڵبکا شخارتەکە کووژایەوە.. کابراش بە خاوییێکەوە بەدەنگێکی ساردو شل گووتی:

- وای ئەوەی ئێمشەو لەماڵی ئاغابێ پارووی چەورە.

وەهەر سێکیان بەیەکەوە دایان لەقاقای پێکەنینێکی گڕو گەورەو پچڕپچڕ:

جەردە، بەهۆی ڕووناکیە کتووپڕەکەی شەمچەکە، کەلەشی سێ کەسەکانی چاکتر بەدی کردن، زەلامەکانی وەکو بیانی هاتنە بەرچاو! دیمەنیان جیاوازیێکی زۆری لەگەڵ دیمەنی خەڵکەکەی تر هەبوو! کۆمەڵێك بیری ئاڵۆزی بۆ هاتن، سامێك خۆی بەسەر مێشکیدا سەپاند بەڵام بەزوویی خۆی لەو بیرانە دوورخستەوە، لەگەڵ

دڵساردییێکی زۆر ونەرمە ترسێکەوە خۆی لەقسەو چۆنیەتی سێ زەلامەکە گێل کرد بیسملاییێکی خوێند، بەپەلەپەل پێڵاوەکانی بەسەرپێ کردنەوە بۆی کێل بوەوەو بەجۆرێکی ئالی سووڕایەوە، کاتێ لەزاری مزگەوتەکە دەردەپەڕی بەدەنگ بەخۆی دەگوت:

- پیاو کەشەو کەوتە ڕێگاو سەفەر خۆی گیرنەکا باشە!!.

ملی ڕێگای گرتەوە

گوندەکەی.. بەجێهێشت..

بەگورجی بەگردەکە هەڵدەگەڕاو بەرەو گوندەکەی خۆی ڕێگای دەپێچایەوە.

بەتیژی چاوی لەبەر پێی خۆی بڕیبوون. لەگەڵ ئاڵۆزیو سەرسامیەکەشی، قۆرتو کۆسپەکانی ڕێگای بەچاکی بەدی دەکردن، لەمێشکی خۆی قسەی کابرای مزگەوتەکەی دەجووتەوە:

- ئەوەی لەماڵی ئاغابێ پارووی چەورە.

سووی لەوە نەبوو کەلای نەدایە دیوانخانەی ئاغای گوند

سەرێکی هەژاند، وەکو بیەوێ مێشکی هەڵتەکێنێو لەو خەیاڵ و بیرانە پاکی بکاتەوە.

ڕووی بەرزکردەوە، لەبەر خۆیەوە مرتاندی:

- باشە مانگەشەوە، دەنا چۆن بەتاریکی دەگەیشتمەوە ماڵ؟

هێشتا بەهەورازەکە سەرنەکەوتبوو، هەستی بە برسیەتییێکی زۆر کرد ڕووی بۆ ئاسمان هەڵبڕی، شەوێکی کشوومات بوو.

ئاسمانی ئەو شەوە، بە دەریاچەییێکی لێوار خوارو خێچی شین و ساف دەچوو.

مانگ وەکو کولیچەییێکی گەورەی زەرد لەناویدا مەلەی دەکرد!.

خوزییێکی قووت دایەوە:

- هەینیەکەی پێشوو چوار سینی کولیچەی ماڵی مودیر بەگی بردنە فڕنەکەی وەستا ڕەفیق نانەوا

جەردە، ئەمەی وەبیر خۆ هێنایەوە.

- کە کولیچەکانم بەسوور کراوی بردنەوە، خانم هەردوو باخەڵی پڕکردم لە کولیچە!

- منداڵەکان لە خۆشیان دا شاگەشکە بوون.

- هەتاوەکو ڕۆژئاوا سێ و دوو هەڵپەڕکێیان لەگەڵ کولیچەکان دەکردن.

تارمایی بزەیەکی باڵشکاو لەسەر زاری هەڵنیشت:

- من و ئایشۆکیش هەر یەکەمان چوارمان بەرکەوتن.

کە وێنەی ژنو منداڵەکانی لەخەیاڵدا دووبارە بوونەوە هەستی بە غەریبییێکی زۆر کرد.

بزەکەی لەسەر لێو هەڵفڕی و کوژایەوە.

کانی سۆز و خۆشەویستی لە دەروون دا هاتە کوڵین و هەڵچوون.

دەستێکی بۆلای ڕووی بەرزکردەوە.

بەتیی دەستەکەی و بەلاچکی چۆخەڵەکەی، نیمێکی لەقولینچکی چاوەکانی ووشك کردنەوە.

- کاتێ.. لەشکرەکەی دوژمن بەسەر شوڕی و بەزیوی لەگوند کشایەوە، باوکی دۆزیەوە.

دونیا قات و قڕی بوو. لەگەڵ باوکی بەرەو کوێستان سەرکەوتن.

لەودیو دەچینە ماڵی مامت، هەتا خودا دەرگایەکمان لێ دەکاتەوە.

- باوکی ئەوهای پێ گووت

- لەو دیو لەماڵی مامی، لەگەڵ ئایشەگوڵی ئامۆزای پێکەوە گەورە بوون.

- هەتا گەورەش دەبوون پتر هۆگری یەکتری دەبوون.

- بەهاران لەگەڵ کوڕو کیژانی گوند دەچونە ڕێواس کردن.

- هەر جووتە یارێك، باسکیان لەباسکی یەکتر دەئالاند و لەو کێو و هەڵدێرانە لەگەڵ کێوی.. لەگەڵ قەلەندۆرو ڕێواس و ترشۆکە و گیاو گوڵی بەهار ڕۆژیان بەرەو ڕۆژئاوا گەوز دەدا.

- پایزانیش، پێکەوە بەکۆمەڵ و جووتە بەناو دارستانەکان بۆ مازوو چنین بڵاودەبوونەوە.

- لەو سەیرانانە، بەدەستازی وچاوبازی بەڕاونانی یەکتری و گەوز گەوزانێ مێرگەکانیان دەبووژاندنەوە.

جەردە خوزییێکی تامەزریی قووت دایەوە

- ئەو ڕۆژانە ڕۆژانی تەمەن بوون بەهاری تەمەن بوون.

- هەرگیز تام و بۆی ئەو ڕۆژانەی لەناو خوێن و مێشك، لەناو دەروون دا ناچنەوە.

کەوتەوە ناو شەپۆلی یادگارەکانی:

- لەگەڵ ئامۆزاکانی وەردو شۆی زەویەکانی دەکرد دەیان کێلان.تۆیان دەدان.

بەزۆری گەنمە بەهاریان دەچاند.

- ماوەییێك شوانی مەڕو ماڵاتەکەی مامیشی کرد.

- لەگەڵ شوانەکانی گوند لەو کوێستانانە وەلساتی دەچەلاند.

- نیوەڕۆیان بۆ بێری دەگەڕانە سەرچاوەکەی ئاقار.

- لەژێر دار بەڕووەکان، ئاژەڵەکانیان مۆڵ دەدان.

- ئایشە گوڵ شەنگە بێریوانی ئەوبوو.

- ببوە هەرزەکایێکی پڕ خوێن و ئارەزوو، کەڕۆژێك باوکی پێی گوت:

- کوڕم ڕەشۆ، خوای گەورە، تۆو ئایشۆکی ئامۆزای بۆ یەکتری خوڵقاندوون.

وە پێی گوت:

- ئێوە ئامۆزای یەکن، لەیەك دەمار و خوێن دروست بوون، لەیەکدی دەوەشێنەوە.

- ڕوومەتەکانی ئایشە گوڵ سوور هەڵگەڕابوون.

- سینگی هەندێك بەرزتر دەهاتە بەرچاو.

- مەمکەکانی خڕ کردبوون.

- وەك چووزەرە سەریان هەڵدابوو.

- ڕکەیان لەگەڵ کراسە خامەکەی دەکرد.

جەردە ئەو کاتو ساتەی لەبیر نەمابوو کە لەناویدا دەژیا!!!.. گەڕابوەوە سەردەم و ڕۆژانی هەرزەکاری.. هەناسەییێکی پڕ فەرامۆشی خواردەوە.

گەڕایەوە ناوەوەی خۆی:

- مام و مامۆژنم، ئەوانیش پێیان خۆش بوو لەگەڵ ئایشۆك ببینە هاوسەری یەکدی.

بەبێ دەستی خۆی، دەستێکی وەڕووی خۆی داهێنا، لاجانگی بەپەنجەکانی خوراند، وەکو بیەوێ وێنەکانی ڕابووردووی ئەو سەردەمەی لە خەیاڵدا ڕوونتر بکاتەوە:

- کە دونیایەکەش دامەزرایەوە شەڕوشۆڕو قاتی دوایان پێ هات، دەستی ئایشەگوڵی بووکی گرت و لەگەڵ باوکی شەوێك لەسنوور ئاوابوون، گەڕانەوە گوندە جوانەکەی خۆیان.

لەوکاتەی کاك ڕەشید ئەو دیمەنانەی دەجووتنەوەو لاپەڕەگرانەکانی ئەو ژیانە ڕابووردوەی هەڵدەدانەوە.

ئەوکاتە لەتەنیشت گوندی "کاوانیان" ڕادەبوورد.

سەگوەڕێکی گەرم و درێژ

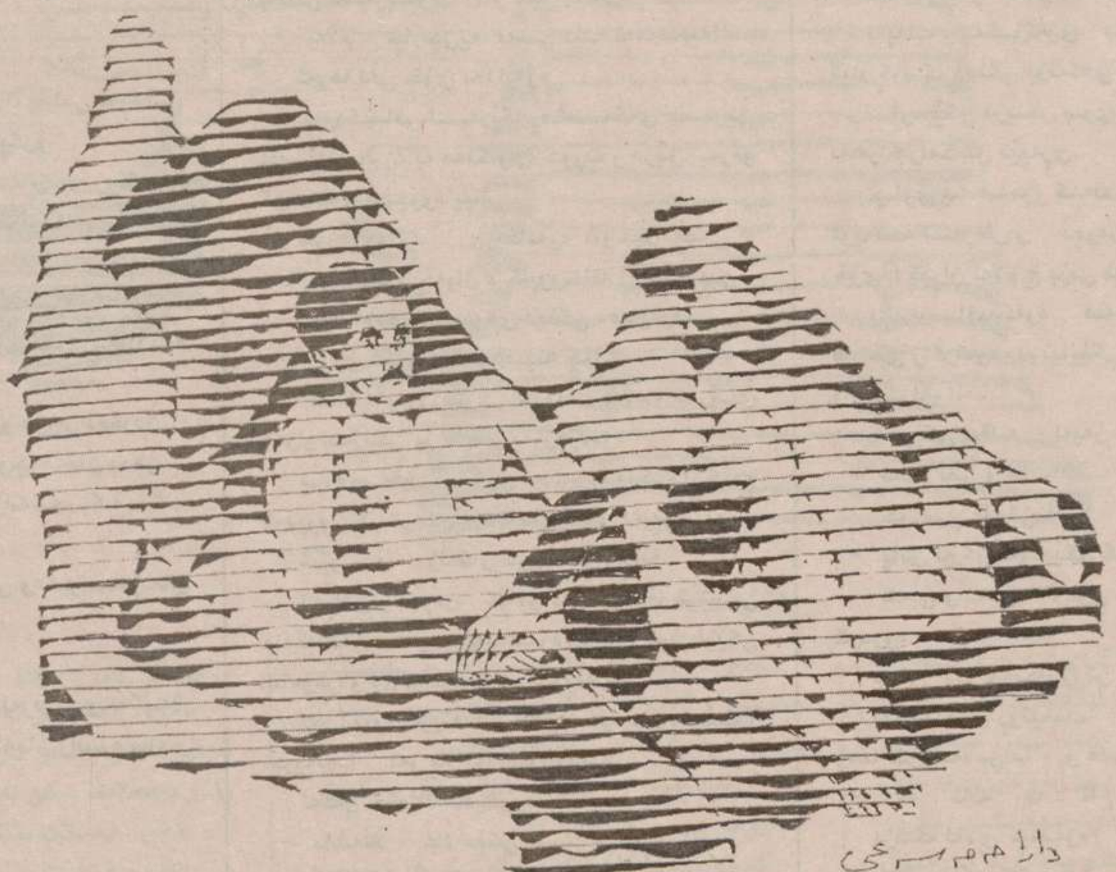

و دڕ هۆشیاری کردەوە، هەستی بەچۆنیەتی ئەو کاتەی کردەوە، سەرماییکی پایزی گەزێنەر لەشی گرژکرد هێزی دایەوە بەرخۆی، هەنگاوەکانی گورج ترو بەرین ترکرد، بەنیمچە ڕاکردنێك دەچووە پێش.

سەگوەڕ.. بەبێ پسانەوە پەردەی گوێچکەو هەستی دەوڕووشاند، کە ملیشی بە هەورازەکەی ڕۆخ گوندەکەوە نا.. هەستی بە برسیەتییکی زۆر کرد.

لێی گران هات لابداتە گوندەکە.

بەخۆی گوت:

- میوانێ.. ناوەخت ئێسکی گرانە.

وەڵێکی دەدایەوە:

- پێویست ناکا لابدەم.

- هەرسەعاتێکی دیکەیەو دەگەمەوە ماڵ.

لەپاوانەکەی ئەوبەر گوند، کۆمەڵە ڕەشماڵێکی بەدی کردن.

ئەو هۆبەیە.. پاشەنگی ئەو کۆچەرانە بوون کە لە کوێستانەوە بە "دەشتی هەریر" و "ماوەران" و "زیبارۆك" دا بەرەو هەوارە زستانی ناوچەی "زراری" و گەرمیانی "بەحرکە".. دەگەڕانەوە.

هەتا پتر بەهەورازەکەدا سەردەکەوت، سەگوەڕەکە توند و تیژتر دەبوو. سەگەلی هۆبەکە هەستیان پێی کردبو. هەتا دەو شێوەکە.. هالاویان بۆهێنابوو خاوەنەکانیان بانگیان دەکردن هێوریان دەکردنەوە. دەنگە دەنگی ئەمانەتێکەڵ بەبۆڕەی ڕەشەوڵاخ" و فرمەی "بەرزە" و بارەباڕی وەلسات دەبوو.. و دەڕژایە ناوتاریکایی ئەو شەوە تا لەبنار سەفین دووبارە دەبوەوە. لەگەڵ خۆیەوە گوتی:

- وای بەران و کاوڕو بزن و کوورو سەنگوی قەڵەویان لەلا چەنگ دەکەوێ.

- لە کوێستان لەوەڕاون. ئێستا هێلکە لەسەر پشتیان ڕادەوەستێ.

- دەوڵەمەندەکانی شەقڵاوە جوانەگای بێ نیشان بۆ قوربانی لەمانە دەکڕن.

وە بەراوردی خۆی دەکرد:

- ئەگەر مانگانەکەم وەرگرتبا، بەشی ئەوەشی دەکرد پیرە بزنێك بۆ منداڵەکان بکڕم.

ئەرمە ئاهێکی هەڵکێشاو خووزییکی تامەزرۆیی قووت دایەوەو هەنگاوەکانی خۆشتر کردن.

ئاقاری گوندەکەی بەجێ هێشتبوو، کەهێشتا بۆی نەدەکرا مێشکی خۆی لەو خەیاڵانە بشواتەوە.

هەر مگێزی دەگێڕان و یەکوو دووی دەکردن:

- ئەگەر ڕۆژی شەمووش مووچەکەمان بدەن دەتوانم جەژنەیێك لەگەڵ خێزانەکەم بکەم، کە وەجەژنان بچێ!!.

- بەڵام کەنگێ جەژنەییکی وەکو جەژنمان کردووە؟

لەخۆی پرسینەوە:

- لەوەتەی هەرزەکارم لەوەتەی لەگەڵ ئایشۆك، لەودیو گەڕاینەوە.. نەمان زانیوە تام و ڕەنگ و بۆی جەژن چییە؟

بیری بۆ ئەوە چوو، هەر کە گەیشتەوە ماڵێ، لەگەڵ ئایشۆکێ پەلی منداڵەکان بگرنو بۆ ئەودیو، بۆماڵێ مامی ئاوا ببنەوە.

- لەم دەردی سەری و نالەباریە ڕزگارمان دەبێ.

- بەڵام چۆن دەتوانن، بچنەوە ئەو دیو؟.

لەخۆی پرسی:

- ئەم ڕۆژانە.. ڕۆژی ترن، ڕۆژی پڕ سام و ڕەشن.

- لەگەڵ هەر هەنگاوێکیان لەتەڵەییکی ئاگرین هەڵدەنگرون.

- دەرگای ماڵ لەماڵخۆ لۆك و زنجیرکراوە.

وەلەگەڵ ئاهێکی قووڵ لەگەڵ خۆی دەیپرسی:

- کێ دەتوانێ خۆی لەم خەتی لەعنەتە بدا.

- ئەو دەستکردی شەیتانە.

سەرێکی هەڵبڕی، دەیەویست خۆی لەو بیرکردنەوەیە گێل بکا، هێزی دایە خۆی بەگوڕتر ڕێگایەکەی دەپێچایەوە.

ئەوکاتە.. گەیشتبووە "سەرمەیدان" ی شەقڵاوە بۆنی گوندە خۆشەویستەکەی کرد.

ئاگرەسیسەکانی ماڵەکانی گوند، لە دوورەوە تێکەڵ بەچاوەکانی دەبوون.

پتر ووریا بوەوە..

فەرامۆشییکی پەڕیە دڵ..

لەگەڵ هەناسەیێکی توندو بەجۆش، هەموو ئەو ئاوات و مگێزانەی هەموو یادگارە دژوارەکانی.. هەموو گلەییەکانی هەڵدانە دەرەوەی سنووری مێشکی.

- ئەهـ ها ئەوا گەیشتمەوە ماڵ.

هەناسەیێکی نەرم و فێنکی، ڕەکیشی سیپەلکەکانی کرد.

خۆشیەك دەروونی گرتەوە.

لەشی سووکترو هەنگاوەکانی گورجتر بوونەوە. گوراحێکی هاتەوە بەر.

تەنها لەوە دڵگیر بوو.. کە ئەوها بەدەست بەتاڵی دەگەڕێتەوە ناو خێزانەکەی.

- بەڵام چارچییە، بەشی ئێمە ئەمەندەیە!!.

ئەوها دڵی خۆی دەدایەوە.

چاوەکانی لەڕێگا ڕەشەکەی بەرپێ چەسپاندبوون، بە هەنگاوی کورت و درێژ، بەرەو گوندەکەی دەچووە پێش.

حەزی دەکرد زووبگاتەوە ناوخێزانەکەی هەتا لەو فیکرو خەیاڵ و کابووسانە ڕزگاری ببێ.

ئەم حەزەی لەناوەوەی دەنگی دەدایەوە:

- ڕۆژی دووشەممە، دەبێتە جەژن

- هەتا ئەو ڕۆژەش خودا.. یەکەو دەرگای هەزار سەرێکی بۆ سەفین بەرزکردەوە.

پیرە سەفین. سەری بەسەرسینگیدا، کەچ کردبوو. سێبەرەکەی هەتا ناو قەدی داپۆشیبوو.

شێو و.. دۆڵەکان باوێشکیان دەدا.

تەڕاش و دەوەن.. کەفرەکان.. لەژێر تیشکی مانگەشەو سەریان بەیەکەوە نابوو، دونیاییکی خامۆش و بێ هەست و بێ جووڵە بوو.

لەو دونیا بەرینەدا لەو شەوە بێ هەست و چرپەیەدا لەو پتر نەدەجووڵایەوە.

لەگەڵ خۆی دا دەیگووت:

- ماشەڵڵا عالەمێکی سست و کەڕ و لاڵە.

- ژیانێکی بێدەنگ و بێ ڕەنگ و دەنگدانەوەیە.

ئەو وەختە لەخوارەوەی "بەردی کونتی" تێدەپەڕی، کەلە پڕ گوێی لە دەنگێك بوو!!.

وەکو باوەڕی بەگوێی خۆی نەکردبێ، هەندێك هێواش بوەوە.. هەستی ڕاگرت

- مئە ئە.. ئە ئا.

گوردێکی تێ ڕووهات!!!.

بەبێ دەستی خۆی، ڕووی بۆلای دەنگەکە سووڕاندەوە.

ویستێکی کرد

- مئە ئە ئە ئا

لەدڵی خۆیدا گوتی:

- ئەوەی بزنە

- دەبێ بزن بێ.

هەستی لەخۆ بڕی بە ئاستەم جووڵەییکی کرد، چاوی بە ئەم لاو.. ئەولای خۆیدا گێڕان، لەشی پتر جوڵاندەوە.

چەند هەنگاوێك، بەرەو بەردەکە بۆی هەڵکشا.

دیسان چاوی بەهەموو لاییکی خۆیدا گێڕانەوە، بە ووردی.. بەچاو ئەوناوەی پشکنی بەڵام چ شتێکی سەح نەکرد!!.

بۆی داهاتەوە، دەستێکی بەزەویەکەی‌بەرپێ‌یەکانی داگێڕا، کوچکە بەردێکی هەڵگرتەوە، لەسەرخۆ هاویشتیە تەڕاشەکانی دەوروبەری.. بەخۆی گووت:

- لەوانەیە خۆی لەناو تەڕاشێك حەشار دابێ.

کوچکە بەردێکی دیکەشی هاویشت گوێی دۆڵ کردن و هەستی ڕاگرتەوە.

- مئە ئە.. ئە.. ئاع.

دڵی کەوتە کوتان، یەقینی هات کە دەنگی بزنە!!.

- ئەرێ وەڵڵا بزنە و بزنیشە!.

- هەبێ و نەبێ، لەشوانێك بەجێ ماوە.

- بەڵام شوان لەم ئاقارە چ دەکەن؟

- تەنانەت "ڕەوەند"یش بەم کەرخەدا ڕانابوورن.

لەناوەوەیەوە بەم ڕەنگە لەگەڵ خۆی دەدوا..

بەپەلە و پەشۆکاوی.. بەگوێ ئەو شوێنەی دیار کرد کە دەنگی بزنەکەی لێ دەهات.

ماوەییکی تریش بۆی هەڵکشا تاوەکو لەبەردە زلەکەش تێپەڕی.

چاوی بە هەموو کەندو کۆسپ و قۆرت و قۆپەنە تەڕاش و دەوەن بەهەرچوار لای خۆیدا گێڕان بەڵام چ بزنی نەدۆزیەوە!!.

بەسەرسامییکەوە هەندێك بۆی وەستا هەستی ڕاگرتەوە، دونیاییکی بێ هەست و دەنگ و ڕەنگ بوو!!.

سەرێکی لەقاند لەبەر خۆیەوە مرتاندی:

- ئەدی چی لێ هات؟

- خۆزەوی قووتی‌نەدا!!.

- پاش بیرکردنەوەییکی کەم بەخۆی گوتەوە:

- هەبێ و نەبێ خۆی لەناو تەڕاشێك مات کردووە.

یەك دوو هەنگاوی تر سەرکەوت..

لەجێگاکەی ڕۆنیشت وەکوو بێتە بۆسە.. وەها خۆی‌مەڵاس دا و هەستی ڕاگرتەوە.

- مئە ئەئە ئە ئاع

بزنەکە لەلای چەپەوە بەئاوازێکی‌زەنگوولی بەسۆز بانگی کردەوە.

بەگورجی ئاوڕێکی بۆلای چەپی دایەوە.
هەندێك ملی بۆ هەڵکێشا تارماییێکی بۆر لەسەر "گردی زەیتوون" تێکەڵ بەلێڵایی چاوی بوو.
جەردە هەناسەیێکی هاتەوە بەر لەسەرخۆ بۆی ڕاست بووەوە بەتیژی چاوی لەتارمایی بزنەکە ئالاندن.
گیسکێکی گەورەی بۆربوو لەناو گۆڕستانەکە لەسەر کێلە بەردێکی زەلام قیت لێی ڕاوەستابوو.
چاوەکانی هەڵپشاوتن.. نەفەسێکی توندی پڕ بەسپەلکەکانی هەڵکێشا لەو کاتەدا.. هەزارو یەك خەیاڵی.. لەمێشکی، لەدەروونیدا وورووژان.
بەخۆی گوت:
- دەیبەمەوە، هەتا جەژن ئەم چەند ڕۆژە بەخێوی دەکەم.
- ئەگەر خاوەنێکی لێ پەیدا بوو دەنا، بەخێری خاوەنی بۆ بچووکان دەیکەم بەچێشتی جەژن.
وەکو لەناوەوەی شکی لەخۆی و گومانی لەقسەکەی پەیدا کردبێ، بە نابەدڵی و بە دەنگێکی بڵند دوا:
- هەر خوداش بەوەڕازی نابێ.. لێرەکانە وازی لێ بێنم.
ببێ بەخۆراکی گورگ و کەمتیار!.
ئەم لێکدانەوەیەی جۆرە هێمایی و کامەرانییێکی پێ بەخشی، بەپێدزە.. بۆ سەرووی گۆڕستانەکە سەرکەوت هێدی هێدی پارێزی بۆ گیسکەکە برد، لەپەنا دەوەنێك خۆی مەڵاس دا ماوەیێك هەستی ڕاگرتەوە. گیسکە بۆر.. قیت لەسەر.. بەردە کێلەکە دامەزرابوو، ئاگای لە جووڵانەوەی جەردە نەبوو، جەردە بەگاگۆڵە بۆی چوو.. هەتا خۆی گەیاندە نزیك کێلەکە، لەپڕ پەلاماری گیسکیدا، بەڵام گیسکە بۆر لەو گورجتر بوو، هەردوو گوێی ووشت کردن و بەفرتکێکی بەرین خۆی لە کێلەکە هاویشت و بەبازو فرتك بۆی دەرچوو.. بۆ ناودۆڵەکە شۆڕبوەوە، جەردەشی لەسەر دەم خستە ئەو مەیدانە.

جەردە بەپەلە هەڵستایەوە، نسکۆییێکی برد، بەڵام خۆی گرتەوە بەڕاکردن سەری ڕەدوو گیسکەکە نا لێرەها لێرە.. تاکو لەسەر "گردی ئەسحابان" دۆزیەوە، لەپەنا بەردێکی گەورە چاوی بەم کەوت:
- مئە.. ئە ئە ئا
دەستی پێ کردەوە!!.
جەردە بەهەناسەبڕکێ و تەنگاوی لەجێگاکەی چەقی، چەند دانێك چاوەکانی لەگیسکە بۆر بڕین!! گیسکە چاوی کوسك دەکران و دەبریسکانەوە.

جەردە هەناسەی هاتەوەسەرخۆ دەستێکی وەسەر و گوێلاکی خۆی دا هێنا پاش بیرکردنەوەیێك لەبەر خۆی مرتاندی:
- گیسك بیژینە بەزاتی خوا، بەفێڵ نەیگرم.. ڕوحم دەردێنێ.
گوێی لەبانگی گیسکە.. کەڕ کردن، دەیەویست گیسکەکە هەڵخەڵتێنێ

ماوەییێك گوێی بۆی وەستا.. هەناسەییێکی درێژی خواردەوە، مێشکی ساف کردەوەو.. بەتیژی دوور لە گیسکەکە تێپەڕی هەتا تەواوێك لێی دوورکەوتەوەو لەبەر چاوی وون بوو، تەنانەت ئاوڕێکیشی لێ نەدایەوە.
- ئە ئە ئا.. ئائا.
گیسکەکە بانگی کردەوە، وەکو پێی بڵێ:
- ها.. جەردە بۆکوێ ئەوا من لێرەم!.
گیسکەکەش دەیەویست سەرنجی جەردە بۆلای خۆی ڕابکێشێتەوە!!
- وەی ڕەششاو!
- بەگۆڕی ئەم ئەسحابانە دەبێ بۆ جەژن بتکەم بەقاورمە، بەڵام بۆم ڕاوەستە.
- جەردە بەم گڕوگەفە وەڵامی گیسکی دایەوەو بەچووستی بۆی سووڕایەوە.
تیرەی بەست وەك بروسك خۆی تێ کرد.
لاقێکی کەوتە دەست، گیسکی بە ئەرزەکەدا کێشاو خۆشی بەڕوودا کەوت و سەرو شەدەی پەڕینە ئەو گۆڕە. لەگەڵ گیسکە کەوتنە گەوز گەوزانێ و بگرە و بەردەو زۆرانێ، جەردە دەیهەویست بەدەستەکەی دیکەی، دەستێکی گیسکەکە بگرێو زەبتی بکا، بەڵام بەپەلەقاژێو حەولە حەول خۆی لەبەردەست ڕاپچکرێو وەك ماسی لەژێر دەستی جەردە دەرپەڕی!!، بە هەڵبەز هەڵبەزو ڕمبازی بناروبنار بۆی دەرچوو.
جەردە هەناسەی تەنگ ببو، بەوشەوە سارده، هەموو لەشی بەسەر ئارەقەدا گەڕابوو، بە ڕکێکی زۆرو بەهەناسە بڕکێ بەسەر خۆیدا نەڕاندی:
- هەی.. دەستت بشکێ.. هەی!!.
- ئەوە چۆن لێت بەربوو؟.. ئا !!.
هەڵستایەوە سەرچۆکان، سەرو شەدەی توند کردنەوە، پشتێندەکەی گورج تر کرد.. بەهەردوو

دەستی بستێك دەلینگی ڕانکەکەی هەڵکردنەوە، خوزیێکی لەبەری دەستی خۆی هەڵسووی.

ڕاست بوەوە تینی دایەوە خۆی.. بەڕاکردن کەوتە دوای گیسکە بێعارەکە.. وەك جنۆکە، لەسەر بەردودارو.. دەوەنی بنار شاخەکە هەڵدەقۆزایەوە!! جار جارەش لەسەر کەپکێك هەڵدەترووشکا، ئاوڕێکی گوشتی لە جەردە دەدایەوە!.. وەکو بانگی بکا:

- جەردە.. جەردە.. خۆت تەنگاومەکە.

- ئا ئاوەتەم.. ئەوەتەم!!.

جەردەش، بست وبست، بەهەموو هێزیەوە.. بەدوایدا.. دەبەزی.

ڕاوی دەنا..

بەسەر دارو بەردو تەڕاشەکان بازبازانێی دەکرد

هەتا بۆسەر "گردی باویان" پەڕینەوە هێشتا تارمایی گیسکی لەچاودا چەقیبوون.

کاتێ گەیشتە سەرگردەکە، جەردە هەندێك هێواش بوەوە.

بۆی سەنگرایەوە.

بەگوێ پێخۆستی گیسکەکەی هەڵدەگرت.

چاوی.. بەهەموودەوروپشتیدا دەگێڕان، بەنەرمە ڕۆیشتنێك ئەو ناوەی ئەمسەر و ئەوسەرکرد بست بەبست پشکنی. سەیر گیسکە بۆری وون کرد!!

گیسکە بۆر بووە پارووە نانێك و کەوتە گەرووی ئەوشەوە!!

ئەم لاگیسك ئەولا گیسك!! نەخێر گیسکی چی و.. نیسکی چی؟ وەکو هەرگیز گیسکێك لەو بنار سەفینە ڕانەبووردبێ!!.

جەردە هەندێك بۆی وەستا، بۆ ئەوەی بە هەناسەیێکیسارد دەروونی فێنك بکاتەوە.

خەمێکی قورس وەك لێشاوێکی جیوە ڕژایە نێو گیانیەوە، دۆڕاوانە دەستەکانی لەیەکتری دان وەکو بەزیو.. چوو لەسەر گرمتێك دانیشت، بەناهومێدی سەری خستە ناو دوو لەپی دەستی، بیری لەوە دەکردەوە کە بەو شەوە سارده پتر خۆی ئازار نەداو دەست لە گیسکەکە بشوا.

- کێ بەم شەوە سارده دەیدۆزێتەوە؟

جەردە بەداخێکەوە لەخۆی پرسی.

خووزیێکی بۆ دوورەوە تێ هەڵدا، دەستێکی وەدەم و لووتی داهێنا سەرو شەدەی باشتر ڕێك خستنەوە، لەسەر گرمتەکە هەڵستایەوە.. دەستێکی لە پشتبێندو لەنیفۆی ڕانکەکەی خشاندن:

- ئۆ.. ۆ و ف ف

- هەناسەیەکی توندو درێژی هەڵمژی و لەسەر گرمتەکە هەڵتروشکایەوە، سەری لەمانگ بەرزکردەوە

ڕووی مانگی ئەوشەوە تەمێکی بۆری بەسەردا کشابوو.. دەتگووت کولێرەیێکی لاقرتاوە ڕووە زەردو تەماویەکەی هەر وەڕەنگی ڕووی کچێکی ماندوو. و.. برسی دەچوو. پەرۆشی و جونبوشێك لەناوەوەی هەڵ بوو..

بەخۆی گووت:

- هەر وەڕەنگ و ڕووی ئایشۆکی دەچێ!!.

هەناسەیێکی دیکەی خواردەوە بە وەڕسییێکەوە لەگەڵ خۆی کەوتە مشووری ئەوەی چۆن خۆی لەم گێژاوە ڕزگار بکا!! و بەساغ و سەلامەتی بگەڕێتەوە ناو ماڵ و منداڵەکانی.

بەخۆی گووت:

- لەسەر گردی باویان بۆ "دەنگارە" شۆڕ دەبمەوە ناوگوند.. خوداش ڕەززاقی ماروو.. مووره.

- دیارە خودا نەیکردوە بەڕسقی من..

لەجێگاکەی هەڵستا، هەندێك خۆی لەتۆزو گەرد داکوتا.. یەکەم هەنگاوی نا تا بەرەو دەنگارە دابیەزێ.

- مئە.. ئە ئاع ع..

گیسکە بۆر، لەناو تەختانییەکەی ڕۆخ "کونە جنۆکە" سەری لە پووشەکەی بەردەمی نابوو دەلەوەڕا!!.

جەردە زۆر تووڕەبوو.. بەڵام دانی بەخۆیدا گرت، تەنانەت ئاوڕێکیشی لە گیسکەکە نەدایەوە!.

بەدەنگێکی.. پچڕپچڕ لەبەر خۆیەوە گوتی:

- وەی سندان.

- بڕۆ هەی بەدفەڕ بڕۆ کارم پێت نییە!!.

بەڵام کە ئەمەی بەخۆی دەگوت هەموو ئەویەك و دووەی لەسەر گرمتەکە لەگەڵ خۆیدا دەیکرد هەمووی فەرامۆش کردن.

لەخۆشی دۆزینەوەی گیسکەکە.. هەمووی بیرچوونەوە!!

بیری بۆلای گیسکەکە گەڕاندەوە خوزیێکی قووت دایەوە، لەناو مێشکیدا خەریکی دانانی پیلانێك بوو.. بەسەرووی ئەشکەوتەکە سەرکەوت.

بەئەسپایی پشتێنیدەکەی لە ناوقەدی خۆی کردەوە قوڵف قوڵف هەڵی کردەوە، قوڵفێکی گەورەی لەسەرێکیدا.. سەرەکەی دیکەشی دیسان لەناوقەدی قایم کردەوە.

دوو هەنگاو بەبێ خشپەو بەجۆرێك کە گیسکە هەستی پێ نەکا، بۆی چوەپێش ئەمجا بەگوڕ بەهەموو هێزو توانایێکی لەبەری دامابوو. پەلاماری گیسکی دایەوە بۆی سووڕایەوە خوا چاکی بۆهێنا قوڵفەکە لەملی گیسکە بۆر ئالا

گیسکی گرت

هەناسەیێکی گەورەو پڕجۆشی خواردەوە، بەپەلەو بەرکێکی زۆرەوە چووە سەر گیسکەی لەو گۆڕەدا چوار پەلی لەخۆ هاویشتبوون.

خۆی لەبەر دەستەکانی جەردە گێڕ و شل کردبوو!! دەمی بستێك لێك هەڵچڕی بوو، وەکو ساواییێکیزیزوزویر پەلی دەکوتان و لە قاپڕژنی دەدا، بەڵام کە دەستی جەردەی گەیشتێ زوو ژیرو هێدی بوەوە.

جەردە چۆکی لەسەر پەراسووی گیسکەکە دادان.. هەندێك لێی ووردبووەوە، چاوەکانی گیسکە بۆر زەق و لەبەر شەوقی مانگەشەو، وەك دوو کەلاشووشەی فۆسفۆری زەرد زەرد، دەبریسکانەوە کەچاوی تێکەڵاو چاوەبریسکەدارەکانی بوو، پتر تووڕەو دەهری بوو.

ئارەزووی دەکرد هەر لەو جێگایەدا کێردی لەمل وەربێنێ، بەڵام کەڕاستی کردەوە، دەستێکی بەلاتەڕۆك و پشتی داهێنا گیسکێکی زۆر بەگۆشت و قەڵە.. و.. پوخت بوو.

ڕکەکەی خواردەوە کەللەی ساردو دەروونی ئارامی گرتەوە، وە تارمایی بزەیێك لەسەر لێوەکانی لەرزینەوە، بەخۆی گوت:

- ماڵی خاوەنی ئاوابێ.. دەڵێی دایبەستووە.

هەناسەیێکی درێژ درێژی هەڵمژت.

جەردە.. بەم ڕاوە ناوەختە زۆر دڵشاد بوو، گوراحی.. هاتەوەبەر، لەگەڵ خۆیدا مشووری ئەوەی دەکرد کە چۆن گیسکەکە بگەیەنێتەوە ماڵ!.

ئەووەل جار بڕیاری لەسەر ئەوەبوو کە بیداتە پێش خۆی، بەگەلی دەنگارەدا شۆڕببێتەوە ناوگوند بەڕۆخ مزگەوتی گەورەدا بە ڕێگای "گیرە".. بەرەو ماڵ ببێتەوە، بەڵام زوو ئەم پلانەی لە مێشکیدا سڕیەوە کە لەدڵی خۆیدا لێکی دەدایەوە:

- لەوانەیە، کۆلکە مەلاییێك وشکە سۆفیەك،فەقێیەك.. لەبەر دەرگی مزگەوت.. یان کەسێك لەگوند بمبینێ و مەسەلەکە ئاشکرابێ!.

ئەوەشی بەبیردا هاتەوە کە:

- پۆلیس و شەپان پیاوەکانی ئاغا، بۆ ڕاو ڕووت خۆیان لەو ڕێگایە یان لەسووچەکەی مزگەوت خۆیان لەحەشار دەنێن، شەڕ بەڕێبوار دەفرۆشن.

وەبەخۆی گوتەوە:

- باشتر ئەوەیە لەخوار "کەندەکۆخ" ەوە پشت گوندو پشت گوند بچمەوە چاکی "خەزوولاس" ێ.. لەوێشەوە بەبەر "گردی دێرێ"دا بۆ "کەلی زەیتان" بەرەو "تەم تەم" شۆڕببمەوەو.. بناوان بناوان خۆم بگەیەنمەوە "زێوەر".

جەردە.. ماڵی لەگەڕەکی.. زێوەر بوو.

ئەم ڕێگایەی تەواو پەسند کرد، بە ئاسانی بڕیاریشی.. لەسەردا.. لەگەڵ گەیشتنە ئەم بڕیارەش جۆرە فەرەحناییێك ڕژایە گیانیەوەو.. دڵی لەخۆشیاندا دەلەیزی.. کەبیری‌دەکردەوە:

- وای بابە.. هەرکە لەگەڵ گیسکەبۆر.. دەگەمەوە ماڵ.. وای منداڵەکان.. باش لەخەو ڕادەپەڕێنم!.

- ئایشۆکیش گوریسەکە دێنێ.. وملی گیسکەبۆر دەگرێو بەخۆشیەکەوە دەیباتەناو کۆڵیتەکەو لەتەنیشت خۆی دەیبەستێتەوە.

جەردە زیاتر لەناوەوەی خۆی پێدەکەنی کە بەخۆی دەگوت:

- وەڵڵاهی هەتاکو ڕۆژ هەڵدێ خەوناچێتە چاویان.. هەر لەدەوروپشتی گیسکە بۆر هەڵدەپەڕن.. گونانی هەڵدەسەنگێنن.. خۆی تێ هەڵدەسوون گوێچکە نەرمەکانی لەڕوویان دەخشێنن و.. شەویان لادەبێتەوە ڕۆژیڕەوان.

گیسکەی ڕاست کردەوە.. قوڵفی پشتبێندەکەی لەملی دا هەندێك شل کردەوە.. هەڵستایە سەرپێ و چۆکێکی لەپاشەڵیدا..

ئیسەی لێکرد بۆ ئەوەی وەپێش خۆی بدا

گیسك لەو جێگایەی لێی چەقی بوو.. نەجوولا، بەتووندی دەنگیداو.. تێیوە ڕاخوڕیەوە:

- ئیبسە.. هەی خودان مردوو! ئیسە دەی.

گیسکە بۆر وەکو هەستی بەو هەموو تێوەغراخورپینەو بگرەو بەردەیە نەکردبێ، تەنانەت سمێکیشی نەجوولاندەوە.

جەردە.. کە دەمێك بوو.. دڵی لەو گیسکە بیژیە پڕببو، خەریك بوو بیداتە بەرپێلەقە، بەڵام لەدواییدا پەشیمان بوەوە!!.

- زۆر ئازاری بدەم گۆشت بەردەدا.

وای بەخۆی گوت

وەدووبارە ئیسەی لێکردەوە.

یەك دوو کۆڵە مستی کێشان بەتیرەقەی پشتی

پاڵێکی پێوەنا، مرازی ئەوەبوو هەر تەنیا لەجێگاکەی بیجوڵێنێ.. پڕی دایە گوێیەکانی هەڵی گلۆفتن ڕای گوشین لوولی دان.

دای کوتان..

کەچی هەمووی بێ سوود بوو.. گیسکەبۆر وەکو ئەویش پارچەیێك بێ لەشاخەکە، تاقە مووێکیشی نەجوولایەوە!!.

جەردە.. ئۆقرەی لێ هەڵگیرا.. وەکو چاو.. و ڕاو لەگیسکەبۆر بکا زاری‌نایە بناگوێ‌و بەسەریدا قیژاندی:

- باشە.. باش، بزانە کووچارت دەکەم دەت خەسێنم!.

بۆی نووشتایەوە.. ملی نایە بن زگی گیسکەکە..

لەژێرەوە.. دەست و پێی گرتن و کێشای بەزەویەکەدا.

گیسکەکە وەکو گیانی لەبەردا نەبێ.. وەها.. چ بەرهەڵستیەکی نیشان نەدا.

جەردە بەمسەرو بەوسەری پشتبێندەکەی دەست و پێی گیسکی توند توند بەستنەوە. خۆی کوورکردەوە ملی نایە بن زگی گیسکەکە.. هێزی دایە خۆی گیسکی بەرزکردەوە، بەسەر شانی دای هێناو بۆی قیت بوەوە.

بەم ڕەنگە جەردە گیسکەبۆری لەزەویەکە هەڵقەناندو بەرزی کردەوە!!.

بەدەستی‌لەسەر سینگی خۆی لێکی ئالاندن.

بەدۆڵی دەنگارەدا بەرەو کەندەکۆخ.. نشێو بوەوە، بەفرتکێك لەجۆگەلەکە پەڕیەوە، لەبەردەم ئەشکەوتەکەی کەندە کۆخ و دار بەڕوە زەلامەکە ڕابووردو بەبستیەکە هەڵگەڕا دەیەویست بەسەر چاکی خەزولاس دا شۆڕبێتەوە.

لەسەر بستیەکە.. ویستێکی کرد

هەناسەیێکی خواردەوە..

چاوی لە گوندە هەژارەکەی بڕین..

گوندەکە نوستبوو..

چ جوولەییکی لەکووچەو کۆڵانەکان بەدی نەکرد، ئەو فانۆسانەی کە بەدەرگای پۆلیسخانەکەو بەنێوچەوانی سەراو.. بەڕۆخ تاکە جادەکەی ناوەندی گوند.. هەڵواسرابوون.. وەك چاوی برسیەکان سیس دەئایسان.

لەگۆڕەپانەکەی بەردەرکی سەرا، کۆمەڵێك خێو وەك جنۆکە هەڵدەقۆزینەوە.. جەردە خۆی لەو دیمەنانە ڕابورد.. بەسەر چاکی خەزولاس دا.. چوەخوا.. کاتێ گەیشە ژێر دارە بەرز و پیرۆزەکەی خەزولاس هەندێك سەنگرایەوە بیری لەوە دەکردەوە کە.. بەسەر چەند چاك و پیر، بەناو چەند گۆڕستان تێپەڕیوە.. بێ ئەوەی یادیان بکاتەوە.. بێ ئەوەی فاتیحایێك بۆ گیانی پاکیان ڕەوانە بکا.

لەدەروونی خۆیدا.. هەستی بەگوناهبارییێك دەکرد:

- خودا.. حەمەچاوەش و گیسکە بۆر بگرێ.. دەنا کەنگی لە نەریت و دەستوری موسڵمانەتی لام داوە؟

ئەمەی لەگەڵ خۆی گوت و لەغەرەکەی پیاو چاکەکە ئاوابوو.. ڕووی لەقیبلە کرد..دەستی بەفاتیحە خوێندن کرد:

- ئەلحەمدو.. لیلاهی.. ڕەببول.. عالەمین.

لەناو فاتیحە خوێندن دا، هەستی بەگەرماییێك کرد.. لەدەوو بەری ملیەوە.. وورده وورده بۆ ناوشان و لاپەراسوو پشت و سینگ و زك و.. هەتا کلیژەی بەدرێژایی و پانی.. بڵاودەبوەوە. چاو قوچانێك لەفاتیحە خوێندن وەستا.. بیری ئەوەی بۆ دەهات.. کەگیسکە لەعینەکە بەسەری دامیزتبێ.

بەوبیرکردنەوەیە.. زۆر قەڵس بوو!.

جەردە لووتی لێ خستە کار..، بەمشەمش.. سینگ و باخەڵ و لاپەراسووەکانی‌خۆی بۆن کردن. نەبۆنی میزی کردو نەهەستیشی بەتەڕانییێك کرد، کەلەوە دڵنیابوو گیسکەبۆر.. بێ نوێژی نەکردووە.. بەهێمنی لەگەڵ خۆی‌دا گوتی:

- شەیتان بەلەعنەت بێ..هەی!.

وەلەسەر فاتیحە خوێندنەکەی بەردەوام بوو:

- ئیهدینال.. سیراتەل. موستەقیمە..

هەستی بەگرانایێکی زۆری کەلەشی گیسکەکە کرد..

بیری چوەوەو لای گیسکەکەی سەرملی.

لەناوەوەی بزەیێك هەڵستا.

بەخۆی گوت:

- بە وەڵڵاهی بیست هۆقەش دەبێ.

وەبە خوشییێکەوە بیری کردەوە:

- بەشی قاورمەی زستانمان دەکا..

- بەتێری دەمان گەیەنێتە نەورۆزیش

ویستی لەسەر فاتیحە خوێندنەکەی بڕوا.. بەڵام نەیتوانی بیری لە گیسکەکە جودا بکاتەوە، هەتا دەهات بارەکەی سەرشانی گرانتر دەبوو.. ئەویش هەر بەغەریزە ملی دەدایە بەرێ‌و تینو تاقەتی بەخۆ دەدا.. پێی دەچەقاندن خۆی لەژێربارەکەدا دەگرت.

کاتێك وای هەست کرد.. کە گرانایی چیایەکەی سەفین.. هەمووی لەو گیسکە بەدفەڕە کۆبۆتەوەو بەسەر شانی ئەویان داداوە!! بەم حاڵە زۆر وەڕس و قەڵس بوو، جارجارە بەناچاری پشتی لەژێر بارەکەدا دەچەماندەوە.

جگە لەگرانایی کەلەشی گیسکەکە.. ئەوەی کە جەردەی وورو گێژو.. پەشۆکاندوو.. و.. دەهات ورەی پێ بەربدا.. ئەوەبوو کە جووتە گونەکانی گیسکەبۆر.. لەبەر چاو.. و.. هەستی‌دا.. هووردە.. هووردە.. لێك دەکشانەوەو بەل دەبوون و دەبەنمان و.. بەسەر پەراسووەکانی سینگی‌دا.. شۆڕدەبوونەوە!!

سامێك پەڕیە گیانیەوە ئاگای لە فاتیحە خوێندن بڕا.

بەوڕی لەگەڵ خۆی بیری دەکردەوەو دەدوا:

- پەککوو.. چ گرانە گران!!

- کوڕە بیست هۆقەی چی؟ خۆمن پشتم شکا.

- بەرگە ناگرم.

- نەوەڵڵا.. بابە.. بەرگە ناگرم!

هەموو هێزی دایەوە خۆی، کەمێك خۆی لەژێر بارەکە کێل کردەوە.. لەخۆی پرسیەوە:

- بەم برسیەتی‌و شەکەتیە، چۆن ئەم بارەم پێ هەڵدەستێ؟.

- نەوەڵڵا.. بابە.. بەرگە ناگرم.

- هێزم.. لەبەر بڕا!.. خەریکە ئاوی چاوانم دەرژێ!!.

چاوقوچانێك.. لەو یەکوو.. دوو.. و.. لێکدانەوەو.. گلەییانەوە.. وەستا.. بۆ ئەوەی هەناسەییێك بخواتەوەو بەخۆی بڵێتەوە:

- بەزووترین کات، خۆم ڕزگار نەکەم.. چاوەکانم دەردەپەڕن!.

- دەبێ.. بەپەلە، ئەم، ماڵخۆ مردە.. بگەیەنمەوە ماڵ.

وەکو بەم قسانەی بارەکەی سووك تر بووبێ،

هەستی بەحەسانەوەییێکی نەفسی‌کرد. لەبەر خۆیەوە مرتاندی:

- هەرکە گەیشتمەوە ماڵیش.. نوێژی عیشا دەکەم، لەدوای نوێژیش.. هەزار فاتیحە. دەخوێنم.

تەکانی دایە خۆی، لەژێر دارە پیرە پیرۆزەکە بجوڵێ، دەیویست پەلە بکاو بەرەوماڵ ببەزێ، هەنگاوی یەکەمی نا هەنگاوی دووەمی بەگرانی دەهاویشت..کەلە پڕ دەنگێك لەسەر ملیەوە هەڵستا!!.

دەنگەکە بەئاوازەوە.. دەی بێژی:

هە جەردە جەردە جەردە

سەنگی.. گونانم.. چەندە

جەردە.. سەری لەم نزمە.. سورما! پتر سام گرتوو.. بوو!

شتەکەنەدەچووە.. عەقڵی.. نەیدەزانی چۆن لێکی بداتەوە.

شەوبا.. بەهاششەیەکەوە.. بەدۆڵەکەدا دەهات و.. گەڵای ووشکی دارە پیرە بەرزەکەی دەڕژاندە سەر گۆڕستانە پیرۆکەکە.

بڕوایی نەدەد.. بەوشەوە، کەسێك لەوجێگایەدا هەبێ‌و.. گاڵتەی پێ بکا.

هە.. جەردە.. جەردە.. جەردە

سەنگی.. گونانم.. چەندە

نزمەکە.. دیسان بەرزبوەوە!.. تەونی بیرکردنەوەی ئاڵۆزا..

هەروەها ترسێکی زۆریشی بەسەردا نیشت! تەزوێکی ساردی کارەبایی هەموو لەشی تاساند، بەتایبەت کە هەستی بەوەکرد جووتە گونەکانی‌گیسکەکە هەتا دەهات پتر دەئاوسان‌و بەل دەبوون و بۆسەر ناوکی شۆڕ دەبوونەوە.

ئەم چۆنیەتیە بەیەگجاری پەشۆکاندی.. هەموو سەری لێ شێواندن!.

بەبێ ویستی خۆی سەری هەڵبڕی.. ڕووی کردە گوندەکەی.. چاوی لە چنارە گەورەکەی مزگەوت..چەقین.. پاڕانەوەو ترس لەچاوەکانی دەبارین..

- هۆ.. خدری زیندە، دەهانام وەرە.

هاوارێکی ڕاهێشت..

چاوی لەدار چنارەکەی مزگەوت ئاڵانەوە.. دارچنارە.. زەلامەکە.. لەبەر چاوی‌دا، وەك ئەژدیهاییکی هەزار دەست هەڵچووبوو!!. پەنجەدرێژو گرێدارەکانی، لەناوجەرگەی ئاسمان گیر کردبوون.

لەتەوقە سەری دارە ئەفسوونایەکەش.. "شێخ مەلا عبدالقدوس" ی موفتی، لەشێوەی "حاجی لەقلەقێك".. هەڵنیشتبوو. بانگ لەدوای بانگی دەدا.

"خەلیفە سەرسۆر" یش، بەهەموو فشوو هورییێکەوە چووبوە پێستی "چرك" ێکی زل!.. سواری دوولکی کەدی، سەرەوەی دارەکە ببوو!.. دوولینگی باریکی تێکەڵ بەپرچە درێژو خەناویەکەی ببوون.. سەری بەهەموو لایێکی‌دا دەهەژاندەوە.

ئەویش زیکری دەکرد!.. هایوو.. هووی لەئەشکەوت و دۆڵەکانی سەفین دەنگی دەدایەوە، لەسەر هەرلقێکی دارە ئەژدیهایەکەش، یەکێك لە دەروێش و سۆفی و حاجی و فەقێ و.. ڕەش و ڕووتی گوندەکەی هەڵنیشتبوون، ئەمانەش لەگەڵ خەلیفە سەرسۆر.. بەنزمی ئەو.. سەرو ملیان ببوە جۆللانە.

ئەوانیش زیکریان دەکرد، هەریەکەشیان شێوەی مەلێکی وەرگرتبوو!! هەندێکیان چوبوونە پێستی "توتی"، هەندێکیان ڕەشۆڵە، هەندێکیان "کرکاك"/ هەندێکیان "زەردووشامی".. هەندێکیان قەلەڕەش، هەندێکیان شێوەی "دارکلۆرە".. سۆفیلکە.. "پەپووسلێمانکە".. هەندێکیشیان شێوەی "کوندەبەبۆ" و "گێرزوولە" و چۆلەکەیان وەرگرتبوو.

جەردە.. جگە لەموفتی گەورەو خەلیفە سەرسۆر.. گەلێکی لەخەڵکی گوندەکەی خۆی، لەسەر کەدو لق و پۆپی.. دارەکە. ناسینەوە!! بەشێك لەمانە.. هەر هاوسێ و دۆست و خزم و برادەرو دراوسێی خۆی بوون.

- ئەویان.. دەروێش قادرە.

- ئەویشیان.. مەلا کوێرەیە.

- تەیرەکەی.. سەر ئەو لقەی کەبای پایز دەی هەژێنێتەوە سۆفی مەولوودە.

- ئەوەی دیشیان.. فەقێ سەلیمە.

- ئەوەی لەسەر لقە درێژەکەی، زمانی وەك ئەژدیها بۆ سەر حەوزەکە داهێشتووە.. عەزیز بەگە.

- لەسەر لقە ووردەکانی بنەوەش.. خدرەلاڵ ومەیسەو وەستا ڕەسووڵو قۆیتاس وبرایم بنجوو و.. عەولاّ گاوانی.. ناسینەوە.

جەردە.. بەواق ووڕماوی، مەشغووڵی ناسینەوەی تەیرەکانی سەردارە ئەفسووناویەکە بوو.. دەهات خۆی بزربکا.. نزمەکەی لەسەر ملی هەڵستایەوە:

هە.. جەردە.. جەردە.. جەردە

سەنگی گونانم.. چەندە

لەگەڵ ئەم نزمەش.. لەپڕ لەسەر دارچنارە ئەژدیها شێوەکەی مزگەوت.. ئاوازەکە دووبارە بەرز بوەوە.

شێخ مەلا عبد القدووس.. لەسەر تۆپکەی دارە ئەفسووناویەکە.. مل و دەنووکە درێژەکانی بۆ ئاسمان هەڵدەبڕین.. بە لەقەلەق.. بەهەر چوار لای خۆی‌دا دەی سووڕاندنەوەو بەدەنگێکی باریکی پشیلانە بانگی دەکرد:

هە.. جەردە.. جەردە.. جەردە

تەیروتاری سەرکەدولقەکانیش.. سەرو ڕیشیان بەهەموو لایێکیان دا.. دەهەژاندەوەو بەیەك دەنگ.. بەشێوەی "کۆڕاڵ" ێك لەجەنابی شێخیان وەردەگرتەوە:

سەنگی گونانی چەندە

جەردە.. دەنگی خەلیفە سەرسۆری، لەناو هەموو دەنگەکان ناسیەوە!! دەنگی ئەو.. لەهەموو دەنگەکان گڕترو.. جەهووری بەسۆزو جۆشتر بوو.

شتەکە عاجباتی بوو، سەری لەجەردە دەشێواندو.. سام گرتوو..و ووڕوگێژی دەکرد، هەر چەندە لەژێر ئەم هەستە بریندارو..

پڕئازارە دابوو، گرانایی کەلەشی گیسکە بۆریش نەفەسی تەنگتر کردبوو.. دەماری لەشی کەم کەمەو لەسەرخۆ.. شل دەبوون.. چۆکەکانی تووشی سێ بەڕۆ کردبوون، بەڵام هێشتا دەستی لەگیسکە بۆر نەدەبوەوە.. بەوەڕسیو پەشۆکی جوولاّیەوە.

بەهەنگاوی گران و لەنگ.. بناروبنار.. بۆی "گردی دێرە".. لەشی دەگوازتەوەو دەچووە پێش.. دەنگە دەنگی تارماییەکانی بەردەکی سەرا لە مێشکیانی دەدا، بەگرانی و بەبێ ویستی خۆی ئاوڕێکی بۆلای چەپی دایەوە.

پۆلیس و شەبانەکان.. باڵیان تێك هەڵکێشابوو، بەدوو ڕیز.. لەسەر ملی یەکتری کۆببونەوەو وەستابوون.. قووچکەییێکی‌خڕی بڵندیان دروست کردبوو.. مودیر بەگ و قومیسێر.. لەسەری سەرەوەی قوچکە کەوەستابوون، لەسەر یەك لاق.. سەمایان دەکرد..

قەمچیەکانیان وەك فڕۆك دەسووڕاند بۆ هەوا ڕایان دەوەشاندن، ووششە لە قەمچیەکانیان هەڵدەستا، هەردووکیشیان.. دووقۆڵی و بەدەنگێکی گەورەو مارشی دەیان نەڕاند:

هە.. جەردە.. جەردە.. جەردە

پۆلیس و شەبانەکانیش.. لەژێرەوە.. شان و ملیان هەڵدەتەکاندن‌و وەك گای‌گێرە.. بەدەوری خۆیان‌دا وەردەچەرخان و بەکۆمەڵ و بەناڕێکی وەك کۆرسێکی مارش ئاوازەکەیان دەگێڕایەوە:

سەنگی گونانی چەندە

- هۆ خدری زیندە!

جەردە هاوارێکی تریش ڕاهێشت، چاوەکانی بەدەوری خۆی‌دا دەگێڕان، وەکو چاوەنواڕی خدری زیندە بکا بگاتە هاواری!

- هۆ خدری..

نۆری لەخۆی کرد، بەکووڕی و گرانی و بەئاستەم دەجوولاّیەوە.. کەلەشی خۆی و گیسکەبۆری بەرەو پێش دەگوازتەوە، کە دەرگا فراوانەکەی دێرە دێرینەکەی لێ دەرکەوت.. مام قەشە "ئیستیفان" چوار تاق لەناو کەوانەی دەرگا گەورەکە وەستابوو، هەردوو باڵی بەڕاست و چەپی بلاّوکردبوونەوە. وێنەی "خاچ" ێکی دەنواند.

خەڵکێکی زۆریش لەپشت خانووەکانی گوندەوە هەتا بەر دەرگایەکە.. ڕیز بەڕیز وەستابوون، لە ڕیزی پێشەوە.. شەماشە دنحەو.. شەماشەکانی دیکە بەجلکی "کەهنووتی" و لەدوای ئەمانەشەوە.. ڕەبەنی ژن و پیاو.. جوانەکیژ.. پیرەژن.. منداڵ.. هەرزەکار.. پیروپەك کەوتە.. لاو.. شەل و کوێر.. سەقەت.. گردەکەیان داپۆشیبوو.. دەتگووت ڕۆژی حەشرە.

جەردە.. گێلانە لەبەر خۆیەوە پرسی:

- پەککو.. ئەمانە بەوشەوە.. لەکوێ گەیشتنە ئێرە؟

ئارەزووی دەکرد بانگیان بکا.. داوای یارمەتیان لێ بکا.. هاواریان بۆببا بانگی کرد:

- هۆ

پتر لەحەشاماتەکە وورد بوەوە.. لەڕیزەکانی دواوە.. تۆماو سلیوای هاوڕێی ناسینەوە.

بیری کردەوە:

- ئەمانە.. ئیمڕۆ لەگەڵ ئەو.. لەڕێگایەکە کاریان دەکرد!!.

- ئەوان.. دەیانزانی، درۆ لای حەمە چاوەش ئاوخواردنەوەیە..

- وەکو من.. خۆشباوەڕ..نە..

- تۆما.. تۆما. کوڕە سلیوا!!.

بەهەموو هێزیەوە هاواری کرد، بەڵام وەلاّمێکی وەرنەگرتەوە بانگەکەی.. دەنگدانەوەو ئەنجامێکی نەبوو، نەیزانی.. داخۆ دەنگی ناگا.. یان خەڵکەکە هەستی پێ ناکەن.

دووبارەو.. سێ بارە.. بانگی کردەوە.. بەڵام هەمووی بێ سوود بوو، مێشك و دەروونی پتر بریندار بوو، زەنگی کلێساکە.. لەبێ وەستان لێ دەدراو، مام قەشەش هەر بەباڵی بلاّوی.. لەناو زاری دەرگا گەورەکە.. دەجوولاّیەوە. چەند هەنگاوێك هاتە پێشەوە، لەسەر تاتە بەردە زەلامەکەی.. پێش دەرگا.. ڕاوەستا.. سەری بۆلای جەردە ڕایەڵ کرد، ملی دووبست لە لەشیەوە دەرکێشابوو.. جار لەدوای جار.. سەری‌بۆلای کرێکارەکەو حەشاماتەکەی سەر گردەکەش.. دەهەژاندەوە بارەکەی سەرشانی جەردە.. ئەوەندە گران و بەسەنگ ببووە، قەدی لەگەڵ نوشتابوەوە، گونەکانی گیسکە بۆریش هەتا دەهات پتر دەئاوسان و بەل دەبوون و لەسەر ناوکەوە بۆسەر چۆکەکانی.. شۆڕ دەبوونەوە، گونەکانی گیسکەبۆر.. وەکو دوو کوندە زەلام زەلام.. بەملی جەردە هەڵواسرابوون، لەژێر ئەو بارە.. قورس و ناخۆشە.. بواری ئەوەی بۆ نەمابوەوە.. لەچۆنیەتی خۆی بەولاوە.. بتوانێ بیر لە ڕووداوەکانی دەوری بکاتەوە.

چۆنیەتیەکەی.. پێش دەرگای دێرە کۆنەکەو جەنجاڵیەکەی سەرگردەکە.. تەنیا وەك دیمەنێك لەگلێنەی چاوەکانی چەسپابوون ودووبارە دەبوونەوە، بەوەڕسی و سام گرتووی و شێتانە هەر پەلی دەکوتان.. هەوڵی دەدا.. لەژێر ئەو بارەو لەناو دۆزەخی دەرەوەی.. لەناو هەستی.. ئەو ترسەی لە دەروونیدا چەقیبوو.. ڕزگاری ببێ، دەم نادەم.. خۆی ڕادەتەکاند، لەگەڵ‌هەر خۆهەڵتەکاندنێکیش.. لمووزی لەگونی گیسکەکە دەخشان.

جەردە.. هەناسەی تەنگ ببوو، خەریك بوو چاوەکانی لە کەللەسەری دەرببەڕن، خنکە خنکی گەرووی دەهات.. دەخنکا..، لەژێر باری ئازاری لەش و گیانی مێشکی تەزی بوو.. گێژو هێر

ببوو حەولە حەولی ڕۆحی بو، ئگای لە دەورووبەری خۆی پچڕا.
هەموو هێزی دایەوە خۆی، بەهەردو دەستی بەنقەنق، بەئارەقە ڕشتن.. توانی تاکە گونێکی گیسکەکە، لەسەر شانی لابدا.. خەریکی گونەکەی دی بوو..دەیویست بەرزی بکاتەوەو لەسەر ناوک و کەمەری کەلی ببێ، ماندووبوونی لێ دەرژا.
لەگەڵ هێز دانە خۆیو.. لەگەڵ قووەت کردن.. ژانێکی دژوار تیێ ڕووهات.. وەکو دەمارێك لە تیرەقەی پشتی پسابێ.. هەستی بەئازارێکی تیژ کرد، ژانێکی دژوار. وەك برووسکە هەنگافتی، وەخت بوو.. پەراسوو و.. و ناوقەدی لەگەڵدا بتەقن.. و ئەندامەکانی لەشی لێك بترازێن و هەڵوەشێنەوە، لە حەژمەتان دا.. لەژێر زەبری ژان و ئازارەکەدا.. بەبێ دەستی خۆی زریکەیەکی لێ هەڵستا:
- هۆ.. خدری زیندە!!.
لەگەڵ ئەو هاوارو چریکەیە.. لەخەو ڕاچڵەکی!!
جەردە ئەوها تاساو.. و گێژو وورببو، بەزەحمەت توانی.. لەناو نوێنەکەی ڕاست ببێتەوە.. هاششەی لێوەدەهات، زرینگەی قوڵفی گوێیەکانی تێکەڵ بەتەپپەی هەناسەی سواری دەبوو بەبێ ئاگا.. لەبەر خۆیەوە.. هەر دەیگووت و دەیجووتەوە:
- لا.. حەولە.. وەلا.. قووەتە..
شێتانە دەستی بەهەموو لایێکی خۆی دەکوتا.. لێفەکەی لەسەر خۆی تێهەڵدا، دووچاوی لێڵ و زەقی.. دووچاوی خەوتێ شکاوی، بەناو کۆڵیتەکەدا دەگێڕان.
ژوورەکە، ژووری کۆڵیتەکە، لەناو تاریکایی ئەو شەوی پایزە.. نقوم ببو..، جەردە.. دوو سێ جار سەری لەقاند، هوشیارییێکی پەیدا کردەوە.. لەپی دەستێکی وەڕووی خۆی داهێنا، بەچەند هەناسەییێکی توند و درێژ.. سیپەلکەکانی دەفین و بوژاندنیەوە، هەستی بەسەرماییێکی زۆر کرد، بەگاگۆڵە.. بۆ نزیك ئاگردانەکە.. خشی، ئاگردانەکە هێشتا ژیلەمۆییێکی تێداامابوو
هەڵستایەوە سەرچۆکان.. دەستی لە ڕۆخ ئاگردانەکە کوتان، دەسکە چیلەییێکی هەڵگرت و نای بەژیلەمۆیەکە.
چەند جارێك ژیلەمۆیەکەی فوودا، ڕووناکیەك لەژووری کۆڵیتەکە گەڕا.. بەچاو ژوورەکەی پشکنی، دوومنداڵە فەراژیەکانیی.. لەڕۆخ "گۆرکەکە" پەلیان لێ هاویشتبوو.. چوە نزیکیانەوە، هەندێ: بەسەریاندا چەمایەوە.. بەجاجمەکە داپپۆشینەوە.. چاوی لەژنەکەی بڕین.
ئایشۆك، هەر بەدانیشتوویی خۆی بەکەندوەکە.. هەڵپەساردبوو، دوو لینگی نیوە ڕووتی بۆلای ئاگردانەکە درێژ کردبون، منداڵە ساوایەکەی.. ئەوها بەسەر جەرگەوە قرساندبوو.. لەگەڵ سینگ و زگگی کردبوویەوە یەك، لاییێکی مەمکە سپیەکەی لەگەڵ ڕووی ساوایەکە تێکەڵ ببوو.

چوە نزیکیانەوە.. بەتیژی لەمەمکی ژنەکەی و لەڕووی ساوایەکەی وورد بوەوە.. خوزیێکی قووت دایەوە، ئاهێکی هەڵکێشا.. بەکزی و لەسەرخۆ بانگی کرد:
- ئایشۆك.. ئایشۆك.
- کچێ.. ئایشۆك.
دووبارە بانگی کردەوە.
حەزی دەکرد، ژنەکەشی بەشداری بەسەرهات و کارەساتەکەی بکا، حەزی دەکرد، ئایشۆکیش تێکەڵاوی خەمەکانی ببێ، ئارەزووی بوو.. ژنەکەی هوشیار بکاتەوەو خەونەکەی بۆ بگێڕێتەوە.
ژنەکەی کەوتبووە خەوێکی قووڵ.. ئاگای لەبانگی مێردەکەی نەبوو، جەردە.. بەخاوی

گەڕایەوە لای گۆڕکەکە.. پشت و ناوشانی گەرم کردنەوە، گەرماییێکی فێنکی دەلەش گەڕاو لەخاوی و شلیەکەی کەم کردەوە.
کشایەوە ناو نوێنەکەی، هەستی بەماندووبوونێکی زۆر دەکرد.. گوێیەکانی تەپ ببوون، هێشتا مێشکی وەك گێژەلووکە قڕەی لێوەدەهات! هەوڵیدا چاو لێك بنێ و بخەوێتەوە، سەروو ڕووی بەلێفەکە داپۆشین. ماوەیێك خۆی کرکرد، زیندە خەوێکی نەرم و نیان.. وەکو مژی دوای باران.. دەهات و بەسەری‌دا دەکشا، هەستی جۆرە حەسانەوەییێکی پێبەخشی، خەریك بوو لەژێر پەڕو باڵی ئەو هەستە نەرمەی خامۆش ببێ.. کەدەنگی کوندە بەبوییێك هەست و مێشکی قورنجی:
- تووم.. تووك.. تووك.
لەگەڵ دەنگەکەڕاچڵەکی.. تەمی زیندە خەوەکەی ڕەویەوەو پەرت بوو! بەناڕەحەتی لێفەکەی لەسەر خۆلادایەوە، هەڵستایەوە سەرپێیان، بە شلۆقی بەرەو دەرگا بەزی.

چووە دەرەوە.. بۆناوباخەکە.. کەمێك بۆی چەمایەوە.. دەستی بە زەویەکەی بەردەمیدا گێڕان! پەللارێکی هەڵگرتەوەو لەژێرەوە هەستی ڕاگرت:
- تووك.. تووك.. تووك.
تووکەی کوندەکە.. وەك هەزاران دەرزی هەست و گیانیان دەهەنجنی. بۆی کێل بوەوە.. سەری لەدار گوێزەکە هەڵبڕی.. چەند شاقاوێك پاشەوپاش کشایەوە دواوە، کاتێك کە پەللارەکەی بەرەو ژوور دەهاویشت.. بەدەنگ بانگی کرد:
- کششە.. هە.. دوابڕاو!.
گوێی لەشلپەی باڵەکانی تەیرەکە بوو، لەسەر لقێکی دار گوێزەکە.. هەڵدەفڕی.. لەبەر خۆیەوە بانگی کرد:
- دەبڕۆ.. هەی ئاو.. و ئاوچی.
- دەبڕۆ.. هەوارت کەلاوەی کۆشکی زۆرداران بێ.
دونیا کپ بوەوە..
کاك ڕەشید، کە خەڵکەکە هەر بەجەردە.. ناویان دەبرد،
گەڕایەوە دواوە.. دەرگای کۆڵیتەکەی لەدوای خۆی لێك دایەوە، لەسەر گازی پشت.. لەناو نوێنەکەی لێی ڕاکشایەوەو ڕووی بە لێفەکە داپۆشیەوە.
چەند جارێك گەوزی داو تەنیشت گۆڕی کرد، تا بە وەنەوزێکی درێژ درێژ.. هەوای سیپەلکەکانی گۆڕی.
گەی هەموو لەشی لێ شل کردن.. ئۆقرەو ئارامێك چووە گیانیەوە.. دەهات یەکسابێ.
* * *
کات.. نزیك شەبەق بوو، تەیروتواری پایزە.. دەستیان بەجریوە جریوێکی سارد کردبوو، کەڵەشێرەکە.. لەسەر لیسە بڵندەکەیەوە.. بانگی ڕۆژی دەدا جەردە.. هەستی بەخامۆشیێك کردەوە حەو.. بەهێمنی، وەك پشیلەییێکی دەستەمۆ.. خۆی تێ هەڵدەسوی هەزڵدەسووی، کە لەدرز و کون و کەلەبەری کۆڵیتەکەش.. لێی خۆش نەهات.. وەکو هەموو بەیانیەکانی ڕابووردووی.. بۆی ڕاست ببێتەوە!!. نرکەییێکی کرد.
خۆی خستەوە سەر گازی پشت.. لینگی بەدرێژایی لێ ڕاکێشان.
لاشەی.. وەك "شەمێ" لەناو گەرمایی و تینی پێخەفەکەی‌دا .. نەرم دەبوو.. و.. دەتوایەوە، وورده وورده پەیوەندی لەگەڵ هۆشی و لەگەڵ دەرەوەی خۆی دەبڕا بەئاستەم گوێی لەهەناسەی خۆی دەبوو. ماوەییێك بەسەر چوو.. نەیزانی.. زۆر بوو.. یان کەم.. کەخەو لەناو شەپۆلەکانی خۆی لوولی دایەوە.

فەرهەنگۆك

پایدۆز: دەست لەئیش بەردان. "ووشەیەکە ئینگلیزە داگیرکەرەکان لەکاتی خۆیدا بەکاریان هێنا".
نێرەمووك: نەژن و نەمێرد.
پیرمەم: ئەو گردە بڵندەیە کە هاوینە هەواری سەلاحەدینی لەسەر دروست کراوە، وەکو لەناوەکەی دەردەکەوێ، بەناوی یەکێك لەپیرە کۆنەکانی کورد کراوە، هەتا ئەمڕۆش گۆڕی ئەو پیرە پیرۆزە بەسەر ئەو گردەوە ماوەو بوەتە مەزاری خەڵقی ناوچەکە.

ڕەوە: پۆل، تیپ، تەنیا بۆ مەل و گیانلەبەری خوێن گەرم بەکاردێ.

فەراژی: مێر مندال

کولیک جوانەمەرگ: گوڵێکی سپی گەشی خڕسکە، درەنگە پایز بەقۆپەن لەبنار شاخ و گوێی چەم و مێرگ و بەزۆری لەناو باخچەکانی شەقڵاوەو مێرگەکانی بنار سەفین دەڕوێ. لەبەر ئەوەی لەڕۆژانێکی سارد سەر لەزەوی هەڵدەدەن و سەرماو سۆڵە زوو پێی دەگا، تەمەنی کورت دەبێ و هەر بەگەشی و جوانی هەڵدەوەرێ و لەناو دەچێ.

قۆپەن: کۆمەڵە گوڵ یان گیا یان دەوەن.

دەرمانەوە: ناوی کانیاوێکە لەسەر ڕێگای نێوان گوندەکانی کۆڕێ و گردەچاڵ کە بەرەو شەقڵاوە دەچێ.

شێرەسوار: دارستانێکی چڕو جوانە، دەکەوێتە نزیک ڕێگای سەلاحەدین و شەقڵاوە، مەزارێکی پیرۆزە و خەڵکی ناوچەکەو شاری هەولێر لەڕۆژانی چوارشەم و هەینی ڕووی تێ دەکەن، کانیاوێکی ساردی لێیەو سەیرانگایێکی ڕەنگینە.

پێ‌خەف: نوێن.

گردەچاڵ: گوندێکە لەسەر ڕێگای سەلاحەدین و شەقڵاوە.. شێرەسوار ئاقارێکی ئەو گوندەیە.

بانگی شێوان: بانگی مغرب-، لەناوچەی شەقڵاوەو خۆشناوەتی و لەزۆر شوێنی دیکەش لەهەرێمە شاخاویەکان ئەم زاراوەیە بەکار دەهێنن، ڕەنگە هەی لەبەر ئەوەوای پێ بڵێن چونکە زۆربەی خەڵکی ئەو هەرێمانە خۆراکی سەرەکیان لەوکاتەدا دەخۆن و پێی دەڵێن شێو-.

کەندێر: سەرکار. لە ئینگلیزەکان ماوەتەوە.

گۆڕایی خانزاد: لەسەر ترۆپکی سەفین گۆڕەپانێک بەم ناوە هەیە بێرێکی لەشاخ هەڵکەندراوی تێدایە، دەڵێن خانزادە خاتوون فەرمانڕەوای میرنشینی سۆران، ئەو جێگایەی کردووە بەهاوینەهەواری تایبەتی خۆی و هاوینان لەهەریرەوە کە پایتەختی خانزاد بووە هاتووەتە ئەو کوێستانە.

کاکی هێرانی: بەشێخەکانی گوندی هێران، کە مەرکەزی ناحیەی خۆشناوە دەڵێن- کاکی صافی شاعیری دڵتەڕو ناسک و سۆفی کورد، کاک مستەفای شێخی ئاینی- ڕێگای قادری- گوندی هیران بوو.

شەمچە: شخارتە، لەبادینان و برادۆست پتر بەکاردێ.

کاوانیان: هەریر/ ماوەران/ زراری/ زیبارۆک/ بەحرکە/ ناوی شوێن یان دێهاتن دەکەونە ناوچەکانی شەقڵاوە و هەریرو سەلاحەدین و عەنکاوەی هەولێر.

هۆبە: لەهاتوچۆی گەرمیان و کوێستانیاندا، ڕەوەندەکان هەر کۆمەڵە ماڵێک لە ڕێگایەکی هەڵبژێردراو ڕەشماڵ هەڵدەدەن، بۆ چەند شەوێک دەمێننەوەو دیسان بەرەو کوێستان باردەکەنەوە. ئەم کۆمەڵە ڕەشماڵە پێیان دەڵێن هۆبە، هەر هۆبەش سەرۆک و برا گەورەی خۆی هەیە.

ڕەشەوڵاخ: ئەو ئاژەڵانەی لەڕەچەڵەکی گاو گامێشن.

بەرزە: ئەسپ، ماین، بارگیر، ئێسترو ئەوانەی لەم ڕەچەڵەکەن.

وەلسان: مەڕو ماڵات.

سەنگۆ: جوانەگا.

کەڤر: بەردی گەورە، تاشەبەرد.

سەرمەیدان/ بەردی کۆنتێ: دووشوێنن لەبناری سەفین.

نسکۆبردن: ساتە بردن ساتمە بردن.

گردی زەیتوون/ شەقڵاوەن/ گری ئەسحابان: گۆڕستانەکانی نوێ و کۆنی ئیسلامەکانی شەقڵاوەن.

گردی باریان: گردێکی دێرینە لەشەقڵاوەو کەوتۆتە بناری سەفین.

کونە جنۆکە: ئەشکەوتێکی ژێر زەویە بەسەر گردی باویانەوە.

لەپ: پانایی دەست.

دەنگارە: سەرچاوە ئاوێکی جوان و ڕەنگینە لەبناری سەفین هەڵدەقوڵێ دەبێ بە ڕووبارێکی بچکۆڵەو بەناو شەقڵاوەدا دەخزێ و بەرەو باخچەکان شۆڕ دەبێتەوە. سەیرانگایەکی گشتی بوو بەداخەوە شارەوانی شەقڵاوە لەم دواییەدا ئەم ڕووبارە ڕەنگینەی لەناو لوولەی ئاسن دیل کردووەو شوێنەوارو سەیرانگاکەی کوێر کردۆتەوە.

بارتەقا: متقابل.

کامپ: جێ مۆڵگای کرێکار.

جمك: دووانە، تۆم.

بۆرایی: تارمایی

چەلاندن: لەوەڕاندن.

هێورایی: هێمن.

کالەك: کلاش، جۆرە پێلاوێکی خۆکردیە.

خامەك: قوماشێکە لە ئاوریشم دروست دەکرێ.

قاڕژن: هاور هاواری بزن.

کێرد: چەقۆی گەورە، هی بچووک پێی دەڵێن قەڵەمبڕ.

لاتەرۆك: تەنیشتی لەش.

گیرە: شوێنێکە لەشەقڵاوە.

کەندەکۆخ: ئەشکەوتێکە لەبناری سەفین لەڕۆخ دەنگارە، خەڵکی بۆ چارەکردنی نەخۆشی کۆخە ڕووی تێ دەکەن ماوەیێك لەناویدادە مێننەوە.

خەزوولاس: جێ مەزارێکی کۆنە، وەکو لەناوەکەی دیارە لە "لاس و خەزال"ەوە هاتووە، خەز بچووك کراوەی خەزال ە.

گردی دێرە: ئەو گردەیە کەکڵێسەی دیانەکانی شەقڵاوەی لەسەر دروست کراوە، کڵێسایەکی زۆر کۆنەو مێژووی دروستکردنی دیارنیيە.

وەنەوز: باوێشك.

گەلی زەیتان: گەلییەکی قووڵ و درێژە، دار زەیتوونی زۆری لێ چاندراوە، دەکەوێتە بناری سەفین.

کرکاك/ زەردوشامی/ دارکلۆرە/ ئەوانەی/ سۆفیلکە/ شالوور/ ناوی مەلن، بەزۆری لەناو ڕەزەکانی شەقڵاوە و لەدێهاتە چەمیان زۆرە. دەژین.

خاچ: صلیب.

تەم تەم/ زێوەر: دوو گەڕەکن لەشەقڵاوە.

پێلەقە: شاپ، شوللاق.

فرتك: باز،خۆتێهەڵدان.

خێو: تارمایی.

گای گێرە: بەچاو بەسترایی دەخڵ و دانی پێ دەکوتنەوە.

گاگۆڵە: لەسەر دەست و چۆك ڕۆیشتن.

گوڕك: ئاگردان.

کەندوو: لەقوڕ دروست دەکرێ، ڕسق و تفاقی زستانی لەناودا ئەمبار دەکرێ.

قورنج: قونجرکە، گەزتنی جێگایەکی نەرمان لەلەش بەدوو پەنجەی دەست.

دووبەدەر: سمین، ئاودیو بوون، دەلاندن.

شەمی: مێوی لەشانە مێشی هەنگ پەیدا دەبێ.

دوا بەشی ڕۆمانی ڕێگا

شەوێکی کش و مات بوو، کە لەجادە قیرتاوەکەوە بەرەو هەوار دەپەڕیمەوە لە هەموو لایەکدا هاششە هێمن هێمنی بێ دوایی لە لق و پۆپی داربەڕووەکان لە دۆڵ و شیوەکان لە چەمە چڕ و درێژەکە هەڵدەستا و دەهات دیدا لە پەردەی هەست و گوێم، ئارامی و هێمناییەکی دەخستە گیان و دەروونم، هەستێکی بێ گرێ و خۆشی بۆ پەیدا دەکردم بەڵام لەگەڵ ئەو هەست و هێمانایییەش لەناو پێچ و پەنای مێشکمدا جەنجاڵیەکی دژوار وەکو بەرداشێکی زەلامی گڕ دەسووڕا و گەڕی دەخوارد مێشکی دەهاڕیم گەڕەپێچ و گەردەلوولێکی بەتینی دەخستە ناو جینگڵی بەدەمارە ووردیلەکانی دەدا ڕووبەڕووی دوو چۆنیەتی و دووباری دژ بە یەکتریان دەکردم.

قسەکانی کامەند و عەولای هاوڕێم کارێکی ئەوتۆیان تێ کردبووم کە لەناو دەریای هێمنی ئەو شەوە پایزی‌یەدا دەیان سەدا و زیڕە و زریکەی ناساز و ناڕێك لە مێشکمدا دەنگیان دەدایەوە وەك کوتکی ئاسنگەر ڕەمبەیان لێ هەڵدەستا لوورەی ڕەوە گورگێکی برسی وهاریان دەڕشتە ناوەوەم هەستیان دەڕووشاندم دووچاری لێکدانەوەییێکی تفت و تاڵیان دەکردم، بەو چۆنیەتیەش پتر دڵم دەگوشرا و هەناسەم سوار و تەنگ دەبوو وەکو مەڕی گێژ دەست و پێیان لێك دەئاڵاندم بەلادا دەهاتم هەنگاویان بەرەو هەوار پڕ ساتمەو کۆسپ دەکردم، هێمنایی ئەو شەوە کشوماتەیان لێ دەشڵەقاندم.

لەدوور . لەبنار شاخەکەوە شەو با دەنگی کوندە بەبۆیەکی تێکەڵ بە هاششە کە دەکرد، وەك نووکە سووژن لەهەستم دەچەقی مەودای ترس و پەشێوی ناوەوەمیان بەرینتر دەکرد، درزێکی‌خواروخێچی درێژیان دەخستە تانەی شعورو دیواری سەختی دونیامەندەکە.

مانگ وەکو کولێرەیەکی شامی زەردی قوتاو لەسەر لووتکەی کارۆخ ڕاوەستابوو بەکەلی سەیری دونییەکەی دەکرد، کاتێ لەو کولێرەی مانگە ووردەبوومەوە بەخەیاڵ لەگەڵ خۆمدا دەدوام و دەمگوت:

- دونیایەکەی ئێمەش وەکو ئەم کولێرەیە قرتاوە و لەهزار لاوە کەل و کرۆم ببوە!!

وەبەخۆم دەگوت:

- دونیایەکی ئێمە نانێکی ڕەشی هاردە جۆو هەرزنە وەك ڕۆژی گیراوخۆی دەنوێنێ !

- لەم ڕۆژە ڕەشانەدا کولێرەیێکی قرتاو کەرتە نانێکی ڕەشی تاڵی وەك ڕۆژی گیراو بۆڕەشووڕووتی وەکو ئێمە لەو کولێرە زەردە گەنمەشامیەی بە ئاسمانەوە بەسەر لووتکە بەرزەکەوە گیرساوە لەو کولێرە قرتاوە و تەنانەت لە ڕۆژ خۆی دوورەدەست ترە.

لە دواییشدا گاڵتەم بەم خەیاڵانەی خۆم دەهاتەوە، هەتا خۆم بەوە ڕازی دەکرد کە ماندوویی ڕێگا سەخت و دوورەکە برسیەتی و بێ تووکی ڕووداوی چڕو پڕ مەینەت دووچاری وڕێنەیان کردووم!!.

- مانگی مانگی حەوت شەوە وەکو کولێرەیێکی گەنمە بەهاری قرتاوخۆی نیشان دەدا کولێرەیێکی زەردی گەنمە بەهاری!

- ڕۆژگیران کولێرەیێکی ڕەشە تاڵەکەی ناو تێرەکی پوور ئەستیم دێنێتەوە یاد، ئەو کولێرە ڕەش و تاڵەی ژەمی بەیانی و نیوەڕۆ و شێومان بوو!!.

- دایکم بۆی دەگێڕامەوە دەیگوت:

- لەگرانی‌یە گەورەکەی دوای شەڕ، زۆر کچی فەراژی لاو خۆیان بەکولێرە جۆیێك دەفرۆشتە عەسکەری تورك و قاوزاقەکانی ڕووس!!

وەدەیگوت:

- لە دەوروبەری ئۆردوگای ڕووسەکان بەدەیان منداڵ وگەنج و پیر و پیرەژن لەگەڵ سەگ و تووله و تاژی شەو و ڕۆژ لەڕۆخ ئۆردوگاکان مۆڵ ببوون، لە برسان و لەبەر نەخۆشی کەوتبوون، قەوزاقەکان بەرماوەی خۆیان بۆ دەهاویشتن!!

هەروەها دایکم دەیگێڕایەوە و دەگوت:

- لەو پەڕاگەندانە ئەوەی هێزێکی لەبەر مابوو و توانای جوولانەوەی هەبوو بەتایبەتی مێرد منداڵەکان لاوەکان نێرومێ ئەوانە وەگەڵ لەشکرەکە کەوتن لەگەڵ ئەوان کشانەوە، تا ئیمڕۆش هەزاران لەمانە خودا نەبێ کەس نازانێ چیان بەسەرهات بێ سەروشوێن بوون!.

کاتێ ئەو وێنەیەم لەبەرچاو دەژیایەوە ئەو کچۆڵە لاوانەم بەو ڕنگەوە دەهاتنەوە بەرچاوی خەیاڵ بیرم بەنەخشینی خۆشەویستم پەیوەست دەبوو، ترسێکی زۆر وەك مێردەزمە قەلاچۆم دەبوو، تەزوێك وەك برووسکەی بەهار لەگیانم ڕوودەهات بورکانێکی دەخستە دەروونم کەیانی دەهەژاندمەوەو لەسەر لێواری دەریاییێکی لیخنی وەڕەسی خۆم دەدۆز ەوە، بەگرانی خۆم دۆزیەوە، لەو خەیاڵ و بیر ئاڵۆزی و جەنجاڵیە

ڕزگاربم بوو، بیرم بە کامەندەوە گیر بووەوە، عەمەری سلێمان لە خەیالمدا بۆشییەکانی پڕکردەوە، جیٚ‌ی ئەم هەموو جەنجاڵی‌یەیان گرتەوە !!

کامەندی دونیادیتەی دەستەپیاوی لەپ زبری ڕووپڕتووندی وعەزم خاوەن هەڵوێست کامەندی خودان هەنگاوی نەلەرزو نەلەقاو، وام بۆدەهات ئەگەر هەموو کارەساتی دونیا لەم پیاوە کۆببنەوە ناتوانن وورەی پێبەربدەن بێیەك دوومليان دەداتەبەر پێشیان پێ‌دەگرێ بەئاسانی ڕێگایان بۆ چۆڵ

ناکا، وێنەی کامەندم لەگەڵ وێنەی عەمەری سلێمانی لێ تێکەڵاودەبوون، لەناوەوە خۆم دەدواندودەمگوت:

ـ ئەم دووپیاوەلەزۆر لایەنەوە یەکتری دەگرنەوە، لەهەمان کاتیشدا لەزۆرترین لایەنیش لەیێك دووردەکەونەوە!!

ـ هەردووکیان تەمەنیان خۆی لەچل سالی‌دەدا، ئەوهێوارەیە لەژێر دار بەڕووەکان دونیا ئەمەندەڕووناك نەبوو کەمووی سپی سەرو سمێڵی کامەند بەدی‌بکەم بەڵام لاجانگی‌عەمەر دان وماشیان تێکەوتبوو چەند موێکی ئەستووری سپی درێژیش وەك تیشکی ڕووناکی لەناو شەوی سمێڵەکانی سەریان هەڵدابوو، عەمەر مرۆیەکی سەرگەرم و تووڕەبوو، هەرچەندە سەرگەرمی و تووڕەوتووندیەکەشی لەسەر حەق لێ ئاشکرادەبوو بەڵام زۆرجارسەبارەت بەوکەللە ڕەقیەی توشی گیێرمەو کێشەدەبوو دەکەوتە نێو تۆڕی نامەردان و پیاوەکانی میرو مام حاجی، لەئەنجامیش ئازاری دەچێژت زەرداوێکی زۆری دەرخوارد دەدرا

ـ دووچاری هەڵوێستی وەهایان دەکرد کەبەئاستەم دەیتوانی لێ یان دەرباز ببێ!.

ئەمە عەمەر عەمەرم ئەوهادەناسی بەڵام کامەند هەرچەندە لێی ووردەبوومەوە لەجوولانەوەی ئاخاوتنی ڕەفتاری لەگەڵ من وعەولای هاوڕێم هەروەها لەگەڵ ڕووداوەکانی ژیانیشی وەهام بۆ دەهات کە ئەم پیاوە بەهێمنی بیر دەکاتەوە بەهێمنیش لەبابەت ژیان و کارەسات و خۆشی وترشی‌و تاڵی‌و سوێری دەوێت بەهێمنیش شتەکان یەکلادەکاتەوە ئەمجا بڕیاردەدا هەروەهاش لەسەر هەنگاوی ڕێك و پتەو و نەلەقاو دەنێ!

ڕەنگە بپرسن:

ـ بەڵام چۆن ئەوها زوو کامەندت هەڵسەنگاندوو ئەو جێگا دیار و ڕوونەت بۆ دەست نیشان کرد؟

بۆ ئەم پرسیارەش هەر ئەمەندە دەڵێم کە ئەمە بڕیارێکە و دڵم ئاوی پێ دەخواتەوە قەناعەتم پێ‌ی هاتووە بەڵام چۆن وبۆچ؟ ئەم پرسیارەش من لە ئێوەی دەکەمەوە و ئێوەش چۆن وەڵامی دەدەنەوە چۆن خۆتان پێ‌ی ڕازی دەکەن ئەوە دەگەڕێتەوە لای خۆتان!!

عەمەر وکامەند هەردووکیان دڵپاك و بە هەموو ئارەزوو و هەوەسیانەوە بەرەو ئامانجەکانیان هەڵمەتیان دەبرد،

هۆی جیاوازی نێوان ئەم دووانەش ئەوە بوو کە عەمەر مرۆییێکی خۆڕسکی پشت ڕەق وەك ئەو دارو دەوەنە بوو کە سروشت لە نەوێڵ وزەنێرو شینك و دۆڵ و لووتکەی چیا بڵندەکان ڕوواندویەتی و بەتاوێ باران گەش و ناسك و تێر بە بەهارێکی ووشك توندو سەخت تر دەبوو بەڵام ئەو جۆرە دارو دەوەنانە هەرگیز لەبەن نایێن وشوێن کوێر نابنەوە و چاوەنۆڕی ئەو ڕۆژو گەژانە دەکەن کە دووبارە سەرهەڵبدەنەوە و لق و پۆپیان گەش و بەرەو ڕۆژ قیت ببنەوە.

کامەندیش وەکو مرۆڤێکی خوێندەوارو ڕۆشنبیر ئەوەندەی لە ژیان دەزانێ ئەوەندەی تاڵی و تفتی دیبوون بەپێی تاقیکردنەوەکانی ژیانە پڕتەقینەوە و ناسۆرەکەی دەیزانی لەکوێی دنیایەکەمان وەستاوە و بەڕوون و ڕەوانی جێ پێی خۆیدیاری دەکرد ئەوجا هەنگاوی دەنا، ئەو کامەندەم وەکو ئەو داربەڕ وو و پیرە گوێز و ڕواڵ و کەوەتانە دەهاتە بەرچاو کە ڕۆژگار پەنای داون، ڕەگیان ئەوەندە لەناو جەرگەی خاکەکەیان ڕووچووە. ماوەی ڕوانیان ئەوها بۆ ڕەخساوە کەبەهەموو ڕەشەبایێك نەهەژێن و ڕانەوەشێن

لەگەڵ هەموو وشکە بەهارێکیش سیس نەبن و نەژاکێن، ئەم کەڵە دارانە تەنانەت لەلووتکە بەرزەکانیش

نزیك هەورەکانیش لەناو بەفرو تۆف و کڕێوە و زریانیش سەریان هەر بەرز دەکەنەوە و ڕووەوبان لەڕۆژ دەکەلی

ناهێنن هەر بڵندتر و بەرەو ژوور هەڵدەکشێن. پێم سەیر بوو چۆن بەونیوە شەوە کشوماتە لەگەڵ ئەم هەموو ڕووداوە نادیارانەی ناو مێشك و بیرم لەناو ئەو دێو و درنجانەی ئابلۆقەیان دابووم چۆن ئەو دوو پیاوە عەمەر و کامەند م بەم ڕەنگە لەبەر چاوی

خەیاڵ قیت بوونەوە؟ ئەوها بەتەوژم و ڕەوانی ڕژانە ناو گیانمەوە!! لەگەڵ هەناسە خواردنەوە و هەناسە دانم تێکەڵ بە وجوودم دەبوون؟

ئەم دوانە بەم شەوە درەنگەکش وماتە؛ وەك دوو هاوڕێی نادیار ڕێگاکورتە درێژەکەیان لەتەکما دەبڕی.

عەمەر لەوبەهارەی سەفەرەکەی هەولێرم لەگەڵدا کرد ڕوونتر خۆی پێ ناساندم، لەو سەفەرە کارێکی وای تێکردم کەبۆی نەکرێ بەئاسانی خۆمی لێ جیابکەمەوە، عەمەر لێم ببو بە بەشێك لەو ژان و ژیانەی لەناوەوەمدا پێچی دەخوارد گەردەلوولی هەڵدەکرد ببوو بە لایەنێکی گرنگ لە ئیهتیماماتم بە بەشێك لەو هۆیانەی لەپێناویاندا دەژیام.

کامەندیش هەر بەو ماوە کورتە؛ لەژێر قۆپەنی داربەڕووەکان کە عەولای هاوڕێی منداڵیم هاوڕێی کۆمەڵەم پێی ناساندم، لەو ماوە کورتە ئەوەی لە دەروونمدا چەسپاند کە ئەویش لایەنێکی گرنگ لەژیانم پێك دەهێنێ و ڕێکی دەخا وە بەبێ ئەم دووانە دوور لەعەمەر و کامەند ژیانم وەك مانگەکەی سەر لووتکەی کارۆخ کەل و قرتاو دەبوو.

مام زانەوێر دەیگوت:

- خۆ یەکدی ناسین متمانە بەیەکتری هۆگری یەکتر بوونی کەسان پەیوەندی بەو سات و کاتە نییە کە پێکەوە دەژین!!

مام زانەوێر لە پشوودانەکەی ڕۆخ جۆگەلەکەی باتاس کە لەگەڵ مام هەیدەر بەیەکتر گەیشتنەوە، ڕووبەڕووی خەڵکەکە دەیگوت:

- بەهەمووی دوومانگ لەگەڵ یەکتری ژیاوین بەلام هی واهەیە.. باب باپیریشمان لەگەڵ باب و باپیری یەکدی لەیەك مەنجەڵ لەوەڕاون بەدەیان ساڵ پێکەوە ژیاون کەچی هێشتا ئێمە من و هەیدەر لەوان لەیەکتری نزیك ترین و باش یەکدی دەناسین!

کامەنیش چۆنیەتی کامەندیش خۆپێ ناساندنەکەی ئەو ئێوارە کزەی ڕۆخ جادەکە لەو کۆبوونەوە کورتەی ژێر چەتری داربەڕووە پیرەکان لەمێشکی مندا دەنگدانەوە و تەمەنیان لەدەنگدانەوەی ڕۆژانی ئەو دەرودارانە لەتەمەنی ئەو کەژو کێو و داربەڕووانە پتر بوو ئیتر چۆن دەتوانم ئەم دوانە.. ئەم دوو بەشانەم لەخۆم جودا بکەمەوە؟

لوورە و سەگوەڕێکی دوور و درێژ و نەپساوە لەگوندە بچکۆلەکەی بنار شاخەکەی لێواری زار گەلی بەرزدەبوەوە و هێمنی ئەو دونیایەی دەشڵەقاند، ئەو لورە و سەگوەڕە پتر هۆشیاریان کردمەوەو هێنامیانەوە هەست کردن بەچۆنیەتیم. سەگ وەڕ هەتا دەهات تەشەنەی دەکرد و پەرەی دەستاند تاکو گەیشتە هەوارەکانی ڕۆخ چەمەکە توولە و تواری هەوارەکان ئەوانیش هۆشیار بوونەوە هەستیان بە جوولانەوەی من کرد بەگوڕ هالاویان بۆ هێنام بەلام خاوەنەکانیان زوو پەخەسیان و هێدیان کردنەوە لە پەلاماردان سستیان کردنەوە.

کاتێ گەیشتمەوە هەوارگەی خۆمان دایکم لەسەر بەرماڵی نوێژەکەی چۆکی دادابوون، لەسەر ڕوو کڕنۆشی بردبوو، کە هەستی بەگەڕانەوەی من کرد سەری لەسەر بەرماڵ هەڵبڕی و قیت بوەوە سەرچۆکان دایگرتمە بەر شێلکەی پرسیار:

- کوڕم درەنگ گەڕایەوە. بۆ؟

- شێرکۆ داخوا عەولا کوو بوو؟

- چی دەگوت؟

- لەکەنگییەوە لێرەیە؟

بۆچی خەبەری خۆی نەگەیاندۆتەوە گوند و هۆمەری باوکی؟

- بۆچ چۆن؟

- کەنگی؟

منیش کە هێشتا بەتەواوی لەجەنجاڵییەکە ڕزگاریم نەببوو هێشتا بیرم بە کامەند و عەولا و ڕووداو بەسەرهاتەکان بەسترابوەوە کە هێوارە لەژێر داربەڕووەکان بۆیان گێڕامەوە گێژاوی هەرایەکەی سلێمانی و یاخی بوونەکەی عەمەری سلێمان و هاوڕێیەکانی لوولیان دابووم و لەناوەوە هەڵیان دەگلۆفتم لەگەڵ دایکم بەکورتی بڕیمەوە کە لەوەڵامدا پێم گوت:

- دایە بەڵێ بەڵێ عەولا زۆرباشە دەستی ماچ دەکردی دەیگوت ئەگەر شەو نەبوایە درەنگ نەبوایە دەنا ئارەزووی ئەوەبوو خۆی بهاوێتە باوەشت تامەزرۆی لێستنەوەی دەستەکانت بوو دایە گیان غەولا وەهای دەگوت!!

وەپێم گوت:

- بەلام بۆ پرسیارەکانی دیکەت بەیانی بەڕێگاوە یەکە یەکە بەدوور و درێژی باست بۆدەکەم وەلامت دەدەمەوە. دایکم تا ئەوکاتە درەنگەی شەو لە چاوەنواڕی مندا بێدارمابوەوە ململانێی لەگەڵ باڵی ڕەشی ئەستووری سیمورخی شەو دەکرد، ئەوەم لا خۆش هات ئەگەر دایکم هەر تەنها بەڕواڵەتیش بێ واخۆی نیشان دەدا کە بە وەلامە کورتەکەی من دڵی ئاوی خواردبێتەوە، هەر بەو هۆیانەشەوە هێمن تر بوەوە ماوەیەك بێ دەنگ بوو جارجار لەناو ئەوبێ دەنگیەیەدا بەلادا دەهات دەبۆرژا بەگورجی خۆی کێل دەکردەوە چاوی دەکردنەوە سەیرێکی منی دەکردوو هۆشیاریەکی پەیدا دەکردەوە دیسان پاش ماوەیێکی کەم دەستی بەبۆرژان دەکردەوە وا دیاربوو خەو گەمارۆی دابوو وەك پۆڕەهەنگ تێی ورووژابوو، لەپڕ سەری لێ بەرزکردمەوە؛ بەدەم باوێشکێکی درێژ لەبەر خۆیەوە مرتەی لێوەهات:

- ئەوا جێگام لەوێ بۆ ڕاخستووی بڕۆ بخەوە ڕۆڵە بڕۆ پشووە خەوێك بکە بەیانی زوو دەکەوینە ڕێ!

- کەدەستێکی بۆ لای ڕاستی خۆی جوولاندەوە، بە دەنگێکی گڕی خەواڵوو پێی گوتمەوە:

- خۆت باش داپۆشە ڕۆڵە گەلاوێژ هەلاتووە ئەم دەوچەمە ساردە، مرۆ دەبێ ئاگای لەخۆ بێ ڕۆڵە !..

- دایکم لەسەر بەرماڵەکەی ڕاکشا جاجمەکەی کێشایە سەر لاق و زگ و شان و ملی لێی بێ هەست بوو.

من خەوم زڕابوو خەو لێم ببوو بەکۆترە کێوێلکەیەك بۆم نەدەگیرا و کەوی نەدەکرا، هەرچەندە شەو کردی و من کردم خەو ساتێك بەلای چاوەکانم گوزەری نەکرد زوو زوو گەوزم دەدا تەنیشت گۆڕیم دەکرد کە لەشم خاو و

شل دەکردەوە چاوم دەنوقاندن بەهەناسەی درێژ درێژ سیپەلکەکانم دەدەقین بانگی خەوم دەکرد بەلاّم هەر هەموو کۆششم لەم ڕووەوە دادێکی نەدا، خەولێم ببوو بە ئاوات لەگەڵ هەناسە توندەکانم بەرەو ئاسمان باڵی دەگرت!

لەسەر گازی پشت لێی ڕاکشام، ڕووداوەکانی ئەو ڕۆژەم لێ دەبوون بەبار دەبوون بە کۆت وزنجیری زیندانی یەکان وەها لەمل و دەست و پام ئالاّبوون و کەو تبوومە تورێك و ڕزگار نەدەبووم، چاوەکانم لەناو جەرگەی ئاسمانی شینی قووڵی بێ دوایی چەقاندن، ئەستێرەکانی دۆستم ناسینەوە ئەو ئەستێرانەی لەسەر بانی خانووەکەی قەلاّتە پیرەکەی هەولێر لەشەوە دۆزەخینەکەی گوندەکەم هۆگریان ببووم، ئەو ئەستێرە دۆستانە لەگلێنەی چاوەکانمدا دووبارە دەبوونەوە وەك ماسی ڕەنگاوڕەنگی زێرین زیوین بەفرین لەدەریای چاوەکانم مەلەیان دەکرد شەپۆلیان دەدا ئەوانیش متوو و هۆگری من بوون، دەیان ڕوام و لەناو قووڵایی بێ بنی ئاسمان ئەم سەر و ئەو سەریان پێ دەکردم، ئەستێرە درشتەکانم ناسینەوە دیسان تێکەڵیان بوومەوە:

- ئەها ئەوەپێرووە ئەویدیکەش تەرازووە!

- ئەوەشیان حەوت برالەن شەشیان تەرمی برای حەوتەمیان هەڵگرتووە ئەو برا حەوتەمەیان کە لە فرمانێکی پیرۆز گیانی بەخشیوە!

- ئەوەی دیشیان گەلاوێژە کاتێ تەرازووی کەژەکان کەچ دەبێ دەبێتە پێشەنگی پایز زەرد و پڕ دەرد، وادەی خەزان و گەلاّڕێزان لەگەڵ ڕەشوڕووتی ولاّتەکەم دەست پێ دەکاتەوە!!

- ئەو شەقامە بەرینە سپی‌یە ڕووناکەش ڕێگای ئەو پیاوچاك و پێغەمبەرانە بووە کە بەهۆیەوە دەگەیشتن بەخودا و پەیامی ئاسمانی یان لەو ڕێگا فراوانە ڕووناکە بۆ بەندەکان دەڕژاندە سەر زەوی!!.

- لەیل و مەجرووم بەهێمنی پارێز بۆ یەکتەر دەبەن وادە و جێژوانی ئەوان و پایزی ڕەنگ زەردوو ئاسمانی بەرینە، بۆیەکتر بزەیان دەکرد و دەدرەوشانەوە.

دایکم دەیگوت:

- بەهاران لەیل و مەجرووم لێك جودادەبنەوە، لەیلی چاومەست ڕەگەڵ کۆچەران دەکەوێ بەرەو کوێستانەکان هەڵدەکشێ، مەجروومیش مەجرووومی شەیدا لە گەرمیان لەو دەشت و بیابان و گەرمەسێرانە دێوانە و وێڵە سەودای عیشقی لەیلای خۆی دەبێ!!

داپیرە بنەوشم کە شەوانی زستان داستانی ئەم دوو دڵدارە خوداییەی بۆ دەگێڕاینەوە دەیگوت:

- پایزان لەوکاتەی گەلاوێژ سەرهەڵدێنێ زەردی خۆی دەخاتە سەر دار و دەوەنی چیا لەوکاتەی کۆچەرەکان لەگەڵ قاز و قولینگان لەسەر لووتکە بەرزەکان لە کوێستانەکان کۆچ و کۆچباریان تێك‌دەنێن نشێو دەبنەوەو دەگەڕێنەوە لەیلاش بەرەو گەرمیان دەجووڵێ ڕووی گەش دەکاتەوە تامەزرۆی دیدەنی مەجرووومە مەجروومیش بەو عیشقە پیرۆزەیەوە لە ئاسمانەوە چاوەنواڕو خولیای پێشوازی دڵدارەکەی دەبێ!.

لەناو ئەو گوڵزارە بەرینەی ئەستێرەکان دەگەڕام، منیش خولیای دیدەنی خۆشەویستەکانم بووم بەدوای ئاواتە ڕەنگاوڕەنگەکانم ئاسمانی بێ دواییم دەپشکنی ئایشە گوڵ و نەخشینی خۆشەویستم دەدۆزی‌یەوە وەك دوو گوڵ ئەستێرە لە پێش چاوم دەدرەوشانەوە، ئایشەگوڵی هەڤاڵی منداڵیم لەدوور وەك تارماییێکی ڕووناك لەناو ئەستێرەکان خۆی نیشان دەدام، گوڵێ هێشتا هەر زارۆکە فەراژیەکەی جاران بوو، دەنگە ناسکەکەی پەردەی دڵی دەلەراندمەوە، وەکو جاری جاران بانگی دەکردمەوە:

- شێرکۆ شێرکۆ وەرە بچینە گەمان با بەگردەکەدا هەڵبگەڕێین بچینە ناو ڕەزان بچینە زەماوەندی نەورۆز !

وەدەنگە ناسکەکە ڕەوانتر و ناسکتر دەبوو کاتێ هەڵی دەکردە گۆرانی و ئاوازە شیرینەکانی وەك بای شەماڵ لە تەڵی هەستی دەدام و دەڕژایە ناوەندی گیانمەوە:

هەی ئاغا و ئاغاو ئاغە
بۆم تێکە جەرگم داغە
مانگ لە ئاسمان ڕاوەستاوە
ئەستێران دەوریان لێ داوە
یاری خۆمەو لێم تۆراوە

ئایشەگوڵ وەکو ڕۆژانی منداڵی لاسایی دایکی جەماڵی دەکردەوە بە ڕووم دەگەشایەوە، لەگەڵ جریوەی ئەستێرەکان ڕووی پتر دەپشکووت و دەدرەوشایەوە کەم کەمە باڵای بڵندتر دەبوو دەست و پلی سپی و ڕووی خڕتر دەبوو، لەبەر چاومدا دەبووەوە کیژە شۆخ و شەنگەکە میوە پێگەیشتووەکەی گەڕەکی تەیراوە، ئەو شەوە ئایشەگوڵیش لەناو مێرگی ئەستێرەکان گەش ببووەوە، کۆرپەیێکی وەك ڕۆژێکی بچکۆڵە بە باوەشیەوە گرتبوو ڕۆژە بچکۆلەکەی بەتین بۆن دەگرد توندتر بەسینگیەوە دەی قرساند پەڕەی گوڵە سوورەکەی ڕوومەتی هەڵدەمژی دەم و لێوی دەلێستنەوە، لەگەڵ خۆمدا ڕۆژە ڕابوودووەکانی ئەو کیژۆڵە هاوڕێیەم بەسەر دەکردنەوە و دەمپرسی:

- دەبێ ئایشە گوڵ لەگەڵ عەزۆی برای بە چ گەیشتبێ؟

- دەبێ ئەم دوو بێ‌دین و ئابڕووانە چ پەندێکیان بەو کیژە پاکە خۆشەویستەم کردبێ؟

ئاهێکی توندم هەڵدەکێشا چاو م لە ئایشە گوڵ دەئالاّن ڕووناکی چاوەکانم تێکەڵ بە ڕووناکی چاوی ئەو دەبوو، کۆرپەکەی سەر سینگی بە ڕوومدا دەتریقایەوە چەچە سپی‌یە بچکۆلەکانی لە مەمکی دایکی گیر دەکردن دەمی بەو کانی ژیانەوە دەنا، ئایشەگوڵیش بۆم دەگەشایەوەو کامەرانی دایدەپۆشی دەستی بۆ دەوروبەری خۆی دەوروبەری خۆی بۆناو مێرگی ئەستێرەکانی ڕایەڵ دەکرد چەپکێك ئەستێرەی زێڕینی بریقەداری لەناو گۆلمی دەستی کۆدەکردنەوە لەو بەرزاییەوە بەسەر مندا دەیبیاراندن و بلاّوی دەکردنەوە ئەو ئەستێرانە پتر ڕۆناکیان دەدایە ئەو شەوە کشومات و هێمنە !

- دەبێ کۆرپەکەی ئایشەگوڵێش دروشم و ماکی ستەم و زۆرداریەکەی شێخ قگب الدین و نووکی خەنجەرەکەی عەزۆی خاڵی بەسەر لەشە ناسکەکەیەوە مۆر نەبێ؟ وەك ئەو دروشم و ماکانەی لە نووکی ڕم و سوونگی ڕۆژگار و میر و میری و زۆردارەکان بەلەشی ئێمە خەڵکی گوندە جوانەکەمان جێ شوێنی دیارە؟

ئایشەگوڵ لەناو ڕووی کۆرپەکەی لەسەرەخۆ هەڵدەکشا بۆ ناوجەرگەی ئاسمانی قووڵی بێ دوایی هەڵدەکشاو کزدەبوو دەتوایەوە، لەجێگای ئەویش ڕووی خڕو زەردئەسمەری نەخشینی دەلال دروشمیان لەمێشکمدا ئاشکرا دەبوو لەدەروونم دا ڕەنگی دەدایەوە لەناو گلێنەی لەیل نەخشینم دەدۆزیەوە بەهەر پێنج پەنجە جریوەی دەکرد بانگی دەکردم.

بە دەنگێکی نەرمی پڕ سۆز و خۆشەویستی بانگی دەکردم:

- شێرکۆ وەرە وەرە!

ئاهێکی گەرمم هەڵدەکێشا تامەزرۆی ڕووی نەخشین بووم، چۆن مەجرووم تامەزرۆی گەیشتنە بە لەیل منیش وەکو مەجرووم تامەزرۆی نەخشینم، ئارەزووم دەکرد هەڵکشێم بفڕم بفڕم تاکو دەگەمە ناو ئەستێرەکان لەناو ئەستێرەکان بیگرمە باوەش لەگەڵ ئەودا تێکەڵ بە کاروانی ئەستێرەکان ببم لە ڕێگا ڕووناکە فراوانەکەی ئاسمان بتاوێمەوە ببمە بەشێك لەو ڕێگایەی خودا و خەڵکی ڕەشووڕووتی ولاّتەکەم بەیەکتری دەبەستێتەوە.

لەناو چاوی ئەستێرەی لەیل چاوەکانی نەخشین بەکزی پڕشنگیان دەدا و بانگیان دەکردم:

- وەرە وەرە !

لەبەر چاوی خەیاڵم لەیل و نەخشین یەکتریان دەگرتەوە تێکەلاّوی یەکتری دەبوون دەبوون بەیەك باوەشیان بۆ دەکردمەوە!

- ئای چەند وێڵ و سەرگەردانی گەیشتنم بە نەخشین هەروەکو سەودا و سەرگەردانی مەجرووومی وێڵ بۆ گەیشتن بەلەیلایەکەی!!

- بەهاران لەیل و مەجرووم لەیێك جودا دەبنەوە، لەیل دەگەڵ کۆچەران دەگەڵ قازو قولینگان هۆبە بەهۆبە بەرەو کوێستان هەڵدەکشێ!

دایکم وەهای دەگوت !

ڕۆژێك لێم پرسی‌یەوە:

- دایەگیان بۆچ کە گەلاوێژ سەرهەڵدێنێ قازو قولێنگ لە کوێستانان ڕۆخ بێرمە بەرزە ساف و ساردەکان بەجێ دێڵن و بەرەو گەرمیان دەگەڕێنەوە لەیل و مەجروومیش بەیێك دەگەنەوە؟

وەپێم گوت:

- داپیرە بنەوش کە هەقایەتی ئەو دوو عاشقەمان بۆ دەکا وەها دەڵێ!.

دایکم پرسیارەکەی لەبیر دەبردمەوە کە دەیگوت:

- لەوکاتەی لەیل و مەجرووم بەیێك دەگەنەوە هەموو دونیا پڕ دەبێ لەڕووناکی تاریکی شەو وەك دێو و درنج وەك هەورەکان پەرت دەبێ، مانگ و ئەستێرەکان لەبەر ڕێزی ئەو

بەیێك گەیشتنەیان خۆیان بەدەر ناخەن لە ناو شەوقی ڕووناکی دەتوێنەوە، دار و دەوەن گیاو گوڵ سەر دادەنەوێنن و زەوی ماچ دەکەن خۆیان لەبیر دەکەن، هەموو زیندەوەر و گیانلەبەرەکان دەکەونە جووڵە و بەئازادی و بێ ترس وەسەر زەوی دەکەون، کۆت و زنجیری دیلەکان کەلەپچەی زەندی گرتووەکان شەق و شڵۆق دەبن، دەرگای زیندان و گرتووخانە و بێرکم و تەوێلە و قەفەزەکان لە ڕێسمە دەچن و ئاوەڵا دەبن.

دایکم خۆی بۆ ئەولاو ئەم لای دەهەژاندەوە و بەجۆرە ئاوازێك وەکو لاواندنەوە بەدەنگێکی نەرم دەیگوت:

- هەژارەکان هەژارەکانی خودا ئەوانی لە ڕوحمی خودا دەگەڕێن ئەوانەی برسی پاروە نانێکی ئاسمانن لەو شەوانەی کە چاوەڕێی بەیەك گەیشتنی لەیل و مەجروومیان تێدا دەکرێ بە بێداری و شەونخوونی دادەنیشن هەتا لەو ڕووداوە پیرۆزە ئاگادار و بەشداربن.. چونکی ئەو کەسەی ئەو شەوە بەچاوی خۆی ببینێ هەر مراز و ئاواتێکی هەیبێ هەر خواست و پێویستیەکی هەر ناتەواویەکی لە ژیانیدا هەستی پێ بکا هەمووی بۆ دێنە دی و دەسگیر دەبن خودا جێبەجێیان دەکا!!

- دیلەکان ئازاد دەبن !

- دەرگای زیندان و بەندیخانەکان دەکرێنەوە

- زنجیر و کۆتی زیندانیەکان هەڵدەوەشێنەوەو دەشکێن

- قەفەزەکان شیرازەیان شل دەبێ و دەرگاکانیان ئاوەڵا دەکرێنەوە!

- شالوور و مەل و باڵندەکان دەنگیان دەکرێتەوە دەست دەکەنەوە بە ئاوازی ژیان!

لەدواییدا دایکم بەدڵساردی و بەدەم ئاهێکی درێژەوە دەیگوت:

- بەڵام بەفرمانی ئاسمان هەموو ئەو کەسانەی هەموو ئەو هەژارانەی لەو شەوەدا بێدارن کاتێك وەڕەس دەبن خاو دەبنەوە سەریان وەچۆکیان دەکەن خەو گەمارۆیان دەدا.. تا لوولیان دەدا و ڕەپێچی عالەمی خۆیان دەکاتەوە، سەردەمێك بەئاگا دێن ڕووداوە پیرۆزەکە ڕووی داوە وتەواو بووە، لەیل و مجرووم لە یێك دەکەلی هاتوون.

خەڵکەکە هەژارەکان ئەوانەی ئەو شەوە بێدار بوون پتر سەریان بە ئەژنۆیانەوە دەقرسێنن دەکشێنەوە ناو عالەمەکەیان عالەمی وەڕەسی و بێ دەسەڵاتی و خەو و خەیالات، هەروەها زیندەوار و شالوور و تەیر و گیانلەبەرە دیل و بەندکراوەکانیش دەرگای زیندان و قەفەزەکانیان لێك دەدرێتەوەو ئیتر مل دەدەنەوە ململانێ و هەوڵ دەدەن بۆ شکاندنی ئەو دەرگاو چەپەر و تانوکانە هیوای ڕزگار بوون ساردیان ناکاتەوە هەتا بۆ یەکجاری سارد دەبنەوە.

- لەسەردەمی منداڵیم دا لەگەڵ منداڵەکانی گەڕەك.. لە دەوری پوور بنەوش کۆدەبووینەوە، قنیاتمان لەخۆ دەبڕی، پووریێ باسی ئەو شەوە زەنگەی بۆ دەگێڕاینەوە و دەیگوت:

- لەزەمانی بەری لەو شەوەی لەیل و مەجرووم تێیدا بەیەك دەگەنەوە پیرەژنێك لەدەنگی باعەی گوێرەکەکەی و قیژەی مریشك و تەیر و توار لەخەوی شیرین ڕادەپەڕێ، سەیر دەکا ئەو شەوە تاریکە بووەتە ڕۆژی ڕووناك، دونیا پڕبووە لە نوور، گوێرەکەکەی لەسندم و پەتك ئازاد بووە بە فرتك و هەڵبەز هەڵبەز لەناو مێرگی باخچەکەدا هەڵدەپەڕێ و بەدەورەی مانگای دایکی سووڕ دەدا، مریشکەکان کردوویانەتە باڵەفڕە و لەناو پەرژینەکە دەرچوون لەدەورەی کەڵەشێرەکە سەما دەکەن باڵ لێك دەدەن بە ئاوازی خۆش دەقوقێنن، کەڵەشێرەکەش وەکو سەر لەشکر بەفش و فۆڕی لەسەر بەردە دەستاڕەکە وەستاوە بانگ لەدوای بانگ دەدا، پیرەژن وەها لێکدەداتەوە کە بەرەبەیانە، کشە لە کەڵەشێر و لە مریشکەکان دەکا، پەلاماری گوێرەکەکەی دەدا و لە نزیکترین لقەدارێك دەیبەستێتەوە و دەکشێتەو ناو نوێنەکەی و دیسان خەو دەیباتەوە.

کاتێ ڕۆژی ڕاستەقینەش هەڵدێ پیرەژن لەخەو بەئاگا دێ دەبینێ گوێرەکەکەی وەك کۆتر لەسەر تەوقەسەری دارتووە پیرە زەلامەکە هەڵ نیشتووە خەڵکی گوند لە پیرێژن کۆدەبنەوە، مەلای مزگەوت هەزار و یەك فتوای ناڕەوا دەدا و هەزار و یەك کەم کوڕی دەداتە پاڵ پیرەژنی سادەی بێ تاوان!!

مەلا بانگ دەکا:

- ئەو پیرێژنە سەر ئاسنە سیحربازە جادووگەرە!

وە بانگ دەکاتەوە:

- بەقورعانی قەدیم لەو ڕۆژەی هاتمە گوند و پیرەژن تازە پێ دەگەیشت من دەمزانی سیحربازە و جادووگەرە، چاوەکانی بەژن و باڵای سیحریان لێ دەباری!!

خەڵکەکە بیری ئەوە دەکەنەوە کە ڕابکەن و لەپیرەژن دووربکەونەوە، گوێرەکەکەش لەسەر پۆپی دارە بڵندەکە یەك بانگ و دووبانگ و سێ بانگ دەکا:

- باع ع ع !

خەڵکەکە هەوڵ دەدەن لەو مەیدانە دووربکەونەوە بەڵام لەولاوە لەدوور.. لەناو ئەشکەوت و دۆڵەکانی چیایەکەی پشت گوند دەنگێك دەنگێکی زوڵاڵ و زەلام بەرز دەبێتەوە و بانگی خەڵکەکە دەکا:

- شەو شەوی لەیل و مەجرووم بوو!!.

خەڵکەکە هێدی دەبنەوەو بەرکەوە سەیری مەلا دەکەن، مەلا خۆی لە چۆنیەتی خەڵکەکە گێل دەکا، پیرەژنیش بە پەشیمانی دەست لەیێك دەدا و گلەیی لەبەختی ڕەشی خۆی دەکا کە چۆن لەو کاتە ئاوات و مرازی خۆی نەخواست و داوای ئیمان و بەهەشتی نەکرد؟.

ئەوجا مەلا پتر لە پیرەژن هاتە پێش و کەوتە سەرزەنشت کردنی، ڕووبەڕووی خەڵکەکە بەزۆری و ئۆقرە لێ هەڵگیرانێکەوە دەیگوت:

- بەڵام تۆ هەر لە هەرەتی لەگەڵ من ڕێك نەدەکەوتی!

پیرەژنیش دەمی بەسترابوو زمانی نەدەگەڕا.

ڕۆڵەکانم ئەگەر ئەمن لەجیاتی پیرەژنەکە دەبووم دەزانن چیم لەخودا و لەیل و مەجرووم بە ئاوات دەخواست؟

ئێمە منداڵەکانیش بەیەك دەنگ بانگمان دەکرد:

- چی چی پووریێ گیان چیت دەخواست؟

پووربنەوش لەسەر خۆ دەیگوت:

- لەسەرەوەی هەموو داواییێك داوای ئیمانم دەکرد بەڵام لەناو دڵی خۆمدا پێش هەموو شتێك داوام دەکرد ببمەوە کیژە چواردە ساڵەکەی کوێستان لەگەڵ کوڕ و کاڵ و کیژوکاری گوند دەچوومە بێرێ، هەروەها داوای تەمەنێکی درێژیشم دەکرد تەمەنێکی وەها کە بەهۆیەوە بمتوانیبا ئەوەندە چاکە و خێر و حەسانات بکەم کە خودا بەبێ پاڕانەوە و واسیتەی لەیل و مەجرووم و مەلاو شێخ و میر ڕێگای بەهەشتی دابام بەشکەم کۆشکێکی زێڕینیشی لەوێ پێ دەبەخشیم!

پووریێم.. بەحەسرەتەوە دەستی لێك دەدا و دەیگوت:

- ئاخ بۆ شەوێکی وەها ئاخ!

لەپاشانیش پێی دەگوتین:

- ڕۆڵەکانم مەسەلەیێکی کوردی هەیە دەڵێ ئەوەی بۆ گووکەری هەڵدەکەوێ بۆ ڕاوکەری هەڵناکەوێ.

ئینجا ئاهێکی تووندی هەڵدەکێشایەوە.

منیش لەوکاتەدا لەدەم چۆمی خەلیفان لەهەوارگەی کاروانی ڕەش و ڕووتەکان بەهەناسەیێکی توونـد سیپەلکەکانم دەبووژاندەوە، هەوڵم دەدا پشوە خەوێك بکەم بەڵام خەو لەپەنا ئەستێرەکان خۆی لێ شاردبوومەوە سەیری ئاسمانم دەکردەوە، تیشکی ئەستێرە گەشەکە لەناوەندی چاوم دەڕواو چرۆی دەکرد، لەگەڵ خۆمدا دەمگوتەوە و دەمپرسی:

- کێ دەزانێ بەشکەم ئەمشەو ئەو شەوەیە کە لەیل و مەجرووم تێیدا بەیەك دەگەن؟

دیسان لەناوەوە لەخۆم دەپرسی:

- بەڵام ئەگەر لەپڕ ئەو کاتە داهات کە لەیل و مەجرووم بەیەك بگەنەوە ئایا من چ ئاواتێك بخوازم؟

- نەخشین ئاواتێکی گەورەی دڵ و دەروونمە!

- یان ئەو ئاوات و ڕاز و نیازە زۆر و زەوەندانەی کە لەناو مێشکمدا دەخولێنەوەو نایەنە ژماردن؟

- یان ئەو کۆمەڵە ویست و نزا و دوعایانەی دایکم هەموو شەوێك لەکاتی نوستنندا هەموو بەرەبەیانییێك لەگەڵ زەردەپەڕی ڕۆژهەڵات لەسەر بەرماڵی نوێژەکەی لەگەڵ هەموو پارووە نانێکی تاڵ و ووشك دەینێتە ناو دەمی، لەگەڵ ڕۆژئاوا ئەو ویست و داخوازیانەی ئەو بۆ خەڵکە ڕەشوڕووتەکەی گوند و ئۆمەتی موحەممەد دەیان خوازێ؟

- یان ئاواتی ڕەنگاوڕەنگ بۆ کۆرپەکەی ئایشەگوڵ! ئەو کۆرپەیەی زەدەی ستەم و زۆرداری و برسیەتی و دڕندەیی زۆردارەکانی وەکو شێخ قگب الدین و تۆفیق بەگ و مودیر و حاجی و دەست بڕەکانی میر بوو؟

- کام ئاوات بخوازم؟

- لەیل و مەجرووم چۆن دەتوانن ئەم هەموو مرازانەی من و دایکی کلۆڵم و هەموو ویستانەی

خەڵکە ڕەش و ڕووتەکە بهێننە دی و جێبەجێیان بکەن؟

لەناو ئەو دەریایە بەرین و شێلوەی ئاوات و خواستانە لەدوور لەیەکێ لە هۆبەکان دەنگێکی ناسک پەردەی گوێی دڵمی لەراندەوە، دەنگی ساواییێك بوو دەنگی کۆرپەییێك لەوەڕسی ئەو شەوە سەختە هاواری دەکرد، دایکەش لایلایەی بۆ دەکرد هەوڵی دەدا ژێری بکاتەوە لایلایەی بۆ دەکرد و دەی لاواندەوە:

لای‌لایە ڕۆڵە لایە کۆرپەم لای‌لایە

خوا بتپارێزێ لەخەم و بەڵای پیرە دونیایە

لەگەڵ بانگی ساواو دایکەکە دیسان هەستم بە وجودی خۆم کردەوە، لەخۆم دەپرسی:

دایك و کۆرپەش ملی ئەم کاروانی گەنمەیان گرتۆتەبەر؟

لەهەژمەتان لەناو نوێنەکەم ڕاپەڕیم، چاوەکانم هەڵگلۆفتن، دەنگی سەگوەڕێکی پچڕپچڕ لەبنار شاخەکەوە هەڵدەستایەوە.

باڵندەکان چۆلەکەو قەل و کۆتر لەناو هێلانەکانیان لەسەر لق و کەلی دارەکانی چەمە چڕەکە دەستیان بە خوێندن و جریەوەجریو کردبوو، باڵندە بچووکەکان کەوتبوونە هەوڵە هەوڵ و باڵەفڕکێ، لەسەر لووتکەی دوو دیواری بەرزی شاخەکانی زارگەلی عەلی‌بەگ قاسپەی دووکەو بەرزدەبوەوە لەو بەرەبەیانە دەنگی دەدایەوە ڕکەیان بۆ یەکتری دەکرد و بەگەف و چاوڕاو بەرامبەر یەکتری وەستابوون یەکتریان تووڕە و سڵ دەکرد زریکەیان ئەو ناوەی پڕ کردبوو.

مانگ لەناوەندی ئاسمان هەتا دەهات ڕەنگە زەردەکەی سپی دەبوو و کاڵتر دەبووەوە، ئەستێرەکان لە جریوە کەوتبوون پڕشنگیان لە چاو بڕابوو، ئاسۆی ڕۆژهەڵات لەسەر بەرزایی و کەپکەکان بە درێژایی هەتا چاو بڕدەکا خەتێکی سپی کێشابوو تاریکی شەوێکی دوور و درێژ و پڕ مەینەتی بڵاو دەکرد لە جێگای تاریکایی‌یەکە چەتری سپی لێ هەڵدەدا وەك ڕەوە کۆترێکی سپی زۆر و زەبەندی بێ دوایی لەسەر لووتکەکان بەدرێژایی ئاسۆ لێی هەڵدەنیشت، شنەباییێکی ساردی نادیار بەسەر هەوارەکان تێ دەپەڕی دار و دەوەنی لەخەو ڕادەکردوو پەردەی بۆری شەوی لەسەر ڕووی سەوزی چەمەکە و دارستانەکان هەڵ دەکردەوە و لای دەدا سەرکەلی دارە بەرزەکانی دەلەراندنەوە خەڵکی هۆبەکانی دەخستە جووڵانەوە، خەڵکەکە لە وەستانی شەوێکی درێژ و گران وەڕەس بوون ئاواتیان ئەوەبوو زوو دوایی بەو کاروانە کزەیان بێنن لەناو دەروونیان بانگیان دەکرد:

- بەسیەتی ئەی شەو باڵی ڕەشت لەسەرمان لادە، بەسیەتی تاریکی و وەستان بەسیەتی برسیەتی و نووستن!!

- چاوم لە ئاسۆی ڕۆژهەڵات پڕببوون کە دەنگی مەلاحەمید پاڵە پەستۆی کونی گوێچکەم بوو:

- ئەڵلاهو ئەکبەر!

لەچەند شوێنێکی دیکەش لەناو هۆبەکان مەلا و پیاوەکانی خودا بانگی خودایان دەکردەوە، خەڵکەکە لەسەر نەریت و ڕەوشتی باب و باپیرانیان بەپێی ئەو بڕواییە قایمەیان کەوا:

- لەخودا بەولاوە کەسێك ناتوانێ بێتە هاواریان یان لە ئازار و دەردەکانیان کەم بکاتەوە!

هەموو خەڵکەکە لەسەر چۆکان کڕنۆشیان بردوو ڕوەو ڕۆژاوا بەرەو بەزاییەکەی ئاسمان دەستیان پان کردەوە. دایکم لچکی بەرماڵەکەی لێك کردنەوە ئەویش ڕووی کردە قیبلە و ماوەییێکی زۆر لەگەڵ خودای خۆی مەشغووڵ بوو، کاتێ نوێژو نزاکانیشی تەواو کردن ڕووی دەمن کردوو لەسەرەخۆ گوتی:

- کوڕم دەی با خۆمان کۆبکەینەوە!

وە بە گرانی لەسەر بەرماڵەکەی کۆم بوەوە و بەلەنگی هەڵستایە سەرپێ و بەدەنگی بانگی ڕاهێشت:

- بەتەمای تۆ هەر بەتەمای تۆ یاڕەببەل عالەمین!

جموجۆڵ لە ڕۆخ چەمەکە و لەژێر داربەڕووە پیرەکان لە هەموو هەوار و هۆبەکان وەك شڵغە هەنگ دەستی پێ کردەوە، خەڵکی کاروانەکەی ئێمەش پاش ئەوەی لەدوای مەلاحەمید جەماعەتیان بەست و فەرزی خودایان داوە و لە نزای نووکەنووك و پاڕانەوە بوونەوە بەکۆمەڵ کەوتنە مشووری خۆ کۆکردنەوە. هەرکەسە پڕپێچکەی خۆی تێکدەنان تێڕ و خورجەکانیان داگرتنەوە خاوەن گوێ درێژ و یێك سەمەکان دەسکە پووشێکی دیکەیان هاویشتە جێ ئاخوڕی وڵاخەکانیان، پوور زولێخا و پوور ئەستی و دایکیشم چارۆگەکانیان لەسەر و ملیان قایم کرد، بەدەم فاتیحە خوێندن و نزاکردن؛ بارگەکانیان تێك دەنان، مەلا حەمید بەرماڵەکەی لوول داو قەدی کرد و بەئەسپایی هاویشتی‌یە سەرملی، مام زانەوێر و مام هەیدەر و عەلەئێختە و کەسانی دیکەی کاروانیش خۆیان گورج دەکردو کە شەبەقیش ئاشکرا بوو ڕۆژی

تازە تیشکە زێڕینەکانی لەسەر لووتکە بەرزەکان دەچەقاندن مێش هەنگ و زیندەوار و باڵندە کەوتنەوە کارو پەیداکردنی بژێویان کاروانەکانیش ڕیزیان بەستبوو لەسەرەخۆ دەجوولانەوە، خۆیان دەهاویشتە ناو زارکی فراوانی گەلی‌یە درێژەکە.

کە دەنگی هەراو هۆریای کاروانی‌یەکان بانگە بانگی پیرەژن و پیرەمێردەکان گریەو پێکەنینی ساوا و منداڵەکان تێکەڵ بە تەقە و ڕەقەی پێ خوستی سمی وڵاخەکان دەبوو ئاوازێکی تێکەڵاو و گڕو سەودایێکی کزی بە خەڵکەکە دەبەخشی، هەروا ئاوازێکی تازەی لەناو دەروون دا دەپشکواندن و لەگەڵ هەنگاونان چرۆیان هەڵدەدا.

ئەو بەیانی‌یە مام زانەوێر لەتەك مەلا حەمیددا ببوونە سەرقافڵە و پێشڕەوی کاروانەکەی ئێمە، مەلاحەمید سواری کەرەکەی ببوو؛ بەپێی مام زانەوێری پیادە لێی دەخوڕی.

ئاوڕێکم بۆ دواوەی خۆم دایەوە بۆ هەوارگەی شەوی ڕابووردوو جێ هەوارەکان پتر وەشارێکی وێران کراو دەچوو؛ سەودای شەوی ڕابووردوو ئەو کابووسانەی لوولیان دابووم و هەناسەیان پێ تەنگ کردبووم هێشتا لەدەروون و مێشکمدا ڕەنگ و دەنگیان دەدایەوە.. مێشکیان کاس کردبووم، لەناوەوەم لەگەڵ خۆمدا دەمگوت:

- کاروانەکەی ئیمڕۆمان جیاوازی لەگەڵ کاروانی دوێنێماندا هەیە، کاروانەکەی ئەم بەیانی‌یە لەکاروانی ئەو مشەختانە دەکا کە لەدوای کارەساتی گەورە پەڕاگەندە و وێڵ و سەرگەردان و دەربەدەر دەن!.

- کاروانەکەی دوێنێ دەبوو، کاروانەکەی ئێمە و کاروانەکەی مام زانەوێر و کاروانەکەی دۆڵی ئالانە کە لەلای بیتوێنەوە هاتبوون جگە لە سەدان پەڕاگەندە و گەڕیدە دەربەدەر کە لە چوارقوڕنەی وڵاتەوە هاتبوون و لەدەم چۆمەکە یەکتریان گرتبووەوە، ڕێگای نان و ژیانیان بەرەو سنور هەڵدەلووشت، دڵم بەوە خۆش بوو کە لەناو ئەو کاروانانە کامەندم ناسی کامەندی گەورە و بەڕێز بیرم بە کامەندەوە بر بوەوە، بەو هۆیەوە پتر هاتمەوە هۆش خۆم و کاسی و وورپەکەم دەهات پەرت بێی باری گرانی لەسەر وجودم لادەدا گوراحییێك کەوتە لەشم مێشکم دەهاتەوە دۆخ و باری خۆی ڕوونتر دەبوو گورجتر دەجوولایەوە.

لەزارگەلی‌یەوە ئەوسەری کاروانە درێژەکە لەبەر چاومدا دیاری نەدەدا، سەدان پیرو لاو ژن و پیاو منداڵ و هەرزەکار لەناو پێچەکان دەجوولانەوە دەهاتنە پێش و گەلی‌یە دێوەکە لەسەرەخۆ قووتی دەدان، کاتێ ئەو حەشاماتەم دەدی، ئەو کاروانەم لەبەرچاو دەژیاوە کە دایکم کاتی خۆی بۆی باس کردبووم، ئەو کاروانەی لەگرانی‌یەکەی دوای شەڕی گەورە لەو دیوەوە بەرەو گەرمیان کەوتبوونە سەر ڕوو، بەبێ دەستی خۆم لەگەڵ خۆم منگەم دەکرد بەکڕی گۆرانیەکەی ئەو کاروانە وون بووەم دەگوتەوە کە لەدایکمەوە فێری ببووم:

هۆ خاڵۆ ڕێبوار خاڵۆ
ڕێگاکەم دوورە
مەنزڵگا نادیار
هەنگاوی دژوار
هەر کوێرەوەری و پڕ لەناسوورە
هۆ خاڵۆ خاڵۆ سەر لێ شێواوم
تین لێ بڕاوم
ڕێگا نازانم
بۆ کوێستان دەڕۆم
خەڵکی گەرمیانم

لەگەڵ گۆرانی‌یەکە هەزارو یەك خەیاڵ ڕاویان دەنام غەریبیم هەڵدەستا لە دەروونمدا ناڵەیێکی بێ دەنگ وەك جانەوەرێکی ترسێنەر سەری دەجوولاندەوە وەڕەسی لەگیانمدا دەچەقاندەوە، لەگەڵ خۆم دەمپرسی:

- تاکەی ئەم چۆنیەتی‌یە تاڵە؟ کەی مەنزڵگا دەدۆزینەوە؟

کەنگێ هەندێك ئاسوودە دەبین؟

فرمێسك لەچاوەکانمدا دەزا بۆ ئەوەی پێشیان

رۆمان

ڕێگا

مەحەمەد مەولود (مەم)

پاکنووسی و ئامادەکردن و سەرپەرشتی چاپ
ئیسماعیل تەنوەر بەرزنجەیی

ستۆکهۆڵم - ١٩٩٤

پێ بگرم سەرم بەرەو ژوور بەرزکردەوە چاوەکانم لەپردە ئاسنینەکەی ناوەوەی دۆڵەقووڵە سەختەکە دەئالان، لەپڕ عەولای هاوڕێم لەناو گلێنەکانم وەدیارکەوت، عەولا وەك هەڵۆ لە ڕۆخ چەمەکە لەسەر کەپکە شاخێکی بڵند هەڵنیشتبوو کەمنی دیت هەڵسایە سەرپێ و دەستێکی بۆ بەرزکردمەوە.

لە کاروان جودا بوومەوە و بەرەو لای عەولا لام دا، عەولای هاوڕێم لەسەر بەردە زەلامەکە دابەزی کاتێ گەیشتینەوە یەکدی دەستی لەملم کرد لەبەر خۆیەوە پرسی:

- ئەوا دەڕۆن ها؟

وەهەر لەبەر خۆوە گوتی:

- دەباشە خواتان لەگەڵ !

ئینجا پاش کەمێك وەستان پێی گوتم:

- ئاگات لەخۆبێ ڕێگاییێکی دوور و سەخت و پڕ ئازارە!.

ئاوڕێکم لە حەشاماتی کاروانەکان دایەوەو بەدەم ئاە هەڵکێشانەوە ڕووم بۆ لای عەولا وەرگێڕایەوە و بێ دەنگ بووم.

- خەڵکەکە برسین زۆرلێکراون بێ چارەن ئەگەر ڕێگایەکە هەربستێکی مردنێکی پێوەبێ دەبێ هەر خۆیان لێ بدەن!

عەولا ئەوها وەڵامی ئاهەکەی منی دایەوە و گوتی:

- بەڵام هەر دەبێ بژین هەردەبێ لەو چۆنیەتی‌یە تاڵە ڕزگاربین.

لەگەڵ ئەو قسانەی من پتر دەستی عەولام دەگوشی و خۆمان لەیێك هەڵدەسووی کاتێ دەنگی پێ خوستی کامەند هاتە بەرگوێمان کە لەڕۆخ پردەکەوە بۆ دەم چەمەکە دادەبەزی بەهەنگاوی گورج بۆلای ئێمە دەهاتە پێش، هەردووکمان بە یەکجار ڕوومان لە کامەند کرد کە لێمان نزیك بوەوە بەدەنگێکی بڵند بانگی کرد:

- خودا سەلامەتتان کا دەڵێی ماڵئاوایی یەگجاری لە یەکتری دەکەن!

وەلەپاش هەناسە خواردنەوەیێك گوتیەوە:

- بەزاتی خودا.. ئەه هەر ئحمێکەو زۆری پێ ناچێ لەسەر ئەم شاخە بەرزانە یەکدی دەگرینەوە.

- کامەند دەستێکی بۆ لووتکە بەرزەکان ڕایەڵ کرد کە لەگەڵ ڕۆژی ئەو بەیانی‌یە ڕووناك و تێکەڵ بەئاسمان دەبوون بەو هۆیەوە بڵندتر دەهاتنە بەرچاو، عەولای هاوڕێشم چۆن بەڕوویێکی گەشەوە پێشوازی کامەندی دەکرد بێ ئەوەی ئاوڕێك لەمن باتەوە ڕووی قسەی تێ کردم و گوتی:

- خۆ پێی ناوێ جارێکی دیکە بەیەکترتان بناسێنمەوە!

دیتنی کامەند ئارامێکی بێ سنووری خستە گیانم، هەموو خەیاڵ و جەنجاڵی ناوەوەمی وەدەرنا. دەروون و بیری هێدی کردمەوە، فەرامۆشییێکی زۆری پێ بەخشیم، لەناو ئەو هەست و فەرامۆشی‌یەدا لەگەڵ خۆم لێکم دەدایەوە:

- شەوی ڕابووردوو لەژێر سێبەری داربەڕووە پیرەکان وەکو ئێستاکە وەها بەڕوون و ڕەوانی کامەندم نەدیبوو، ئەو وێنەیەی لەقسەو گفتوگۆ و ڕەوشتی دوێنێ ئێوارەی لەمێشکمدا بۆم نەخشاندبوو لەگەڵ وێنەی ڕاستەقینەی ئێستای هەرچەندە زۆر لەیێك دووریان نابینم. بەڵام وێنەی ئیمڕۆکەی زۆر بەرین و زۆر فراوان ترە، کە بەرامبەری وستابووم هەستم بە خۆشەویستی‌یەکی ڕۆڵە و باوکانە قوتابی و مامۆستایانە دەکرد.

- گفتوگۆ و تامی زاری کامەند لە گفتوگۆی باوکی ڕەحمەتی دەکردم!

هەروا پەرۆشی و جووڵانەوە پڕ میهرەبانیەکەی گەلەك لە ڕەوشتی مامۆستا شەنگە دەچوو.

لەگەڵ پرسیارەکەی عەولای هاوڕێم بە بێ دەستی خۆم بانگم کرد:

- کامەند گەورەی هەموانە.

هەر فرمانێکی ئەو بەمنی بکا هەر فرمانێکی بەمنی هەبێ و لە ووزەی من بێ بەچاوان جێبەجێی دەکەم وە لەناو دڵی خۆم دا بەخۆم دەگوت:

- لەوشەوەی ڕابوردوو.. کامەندم ئەوها کەوتە بەر دڵ و ئاسیم کەخەڵکی دیکە لە بوارێکی وا ڕاگوزار و ئاسایی مەگەر بەدەیان ساڵ ئەوجا ئەگەر یەکتری ئەوها بناسن.

عەولا دەستێکی لەسەر شانم دانا، دەستەکەی تری خستە ناو دەستەکانی کامەند بەسێیان بەرەو جادە قیرتاوەکە هەڵکشاین، عەولا بەدەم ڕێگاوە هەناسەییێکی توندی هەڵکێشاو ڕووبەڕووی من گوتی:

- کامەند ئەوە دەزانێ دەبێ تۆش بیزانی کە منیش هەر تەنیا شەوێکی دیکەم لێرەماوە!

وەبە بزەییێکی گەشەوە ڕووی لە کامەند کردوو.. لەبەر خۆیەوە گوتی:

- سبەی شەو بەسەر ئەو شاخانەوەم!

ئینجا پاش چاو قوچانێك بێ دەنگی بەهێمنی گوتی:

- کۆمەڵێك لە هەڤاڵەکانمان گەیشتوونەتە کۆڕەك دەبێ ئێمەش وورد وورده بیان گەینێ!

کاتێ عەولا ئەو خەبەرەی گەیاند، یەکسەر بیرم بۆ لای دایکم چوو کە دوێنێ شەو لەسەر بەرماڵەکەی ڕاست بوەوە و هەر تەنیا بۆ ئەوەی پێم بڵێ:

- ڕۆڵە شێرکۆ دەبێ مام هۆمەر لەچۆنیەتی عەولا ئاگاداربکەین!

وەڕای سپاردم کە:

- هەرکاتێ گەیشتینەوە گوند پێش هەموو کارێك دەبێ خەبەری عەولا بگەیەنیتە باوکی ئێ کوڕی خۆم!!

پاش ئەو ڕاسپاردەیە بەخۆشییێکەوە لەگەڵ خۆیدا مرتەی دەکرد:

- ئای هۆمەر بزانێ عەولا لێرەیە بزانێ عەولا ماوەوساغ و بێ غەشە لە خۆشیاندا باڵ دەگرێ هەتا خۆی دەگەیەنێتێ ئارامی لێ هەڵدەگیرێ.

ئەوجا ئاهێکی دوور و درێژی دەخواردەوە و نووزەییێکی دەکرد و بۆی کڕ دەبوو.

منیش لەگەڵ ئاهو نووزەکەی دایکم دڵم تەنگ دەبوو، بەخەیاڵی خۆم وام لێکدەدایەوە کە هەبێ و نەبێ ئەویش یادی گولیزاری خوشکە جوانەمەرگەکەم دەکاتەوە، هەروا ڕەحمەت بۆ دەستەخوشکەکەی بۆ دایکی عەولای هاوڕێم وەڕێ دەکا، لە دڵی خۆمدا دەمگوت:

- تازە مام هۆمەر لەکوێ دەستی بە کوورە وون بووەکەی دەگاتەوە چاوی بە دیدەنی عەولا ڕۆشن دەبێتەوە؟

- تازە عەولا بوو بەو کەوە خورتەی کە لەسەر کەپکە بەرزەکان ڕکە دەکا هەموو ڕاوچی‌یەك ڕێگای بۆ نابا!.

ئاهێکی گەرم و پڕ سۆزم دەخواردەوە، ئەم بیرانەم وەك برووسکە بەمێشکدا تێپەڕ دەبوون، لەبەر ئەوەی کامەندمان لەگەڵ بوو ڕێم بەخۆم نەدا پتر تێکەڵ بەم بیرو لێکدانەوە کت و پڕانە ببم یان لەو هەموو ویستەی ئەو کاتەم دووربکەومەوە، سەرێکم بۆ کامەند هەڵبڕی و وەکو بمەوێ لێی بپرسم:

- ئەدی ئەتوو؟

- ئەدی ئەمن من چ بکەم؟

کامەند وەکو ئەویش لە ڕوانینەکەی من گەیشتبێ بزەییێکی بۆ کردم و بەهێمنی گوتی:

- من کاری دیکەم هەن ڕوەو جێگاییێکی تر دەڕۆم!

پاش وەستانێکی کەم قسەکەی وەها تەواو کرد:

- بەڵام لە ئەنجامدا هەموومان یەکتری دەگرینەوە!

لەگەڵ ئەو قسەیەی کامەند تارمایی کامەرانییێك لەسەر ڕووی عەولای هاوڕێم دیاری دەدا، چاوەکانی پتر گەش دەبوونەوە.. ئەویش سەرێکی هەڵبڕی بەرز بەرز زۆر بڵند دەیڕوانی وەکو لەسەر لووتکەی بەرزی شاخە سەرکەشەکان یان لەقووڵایی ئاسمانی بێ دوایی چاوی لەشتێك گیرکردبێ کە لەبەر چاوی من بزر و نادیار بێ،

کە لەڕووی عەولا وورد دەبوومەوە لەدڵی خۆمدا هەزار و یەك بیر و ئازار و ئاواتم لەدڵ دەڕوان چرۆیان هەڵدەدا و دەکەوتمە شیکردنەوەی ئەو بیرانە، لە ناوەوەم لەگەڵ خۆم دەدوام:

- ئای هاوڕێی خۆشەویستم ئای هاوتەمەن و هاوگەڕەك وهاوگوندم ئای عەولا چەند هەڤاڵێکی بەڕێز و خۆشەویستی هەمووان چەند لاوێکی ڕاست و فیداکاری!

لەگەڵ خۆم بەڵێنم پێ دەدا کە:

- مەرج بێ بەتەنیا بەجێت نەهێڵم شەرت بێ منیش بۆ ئەو بەرزاییانە تەکان بدەم بەو هەورازانە هەڵبگەڕێم کە تۆو کامەند و هاوڕێیەکانی دیکەمان هۆگری بوون ئەشقی بوون بە هەموو نرخێك دەتانەوێ بگەن بەو عەشقە.

سەرێکم لە لووتکەکان هەڵبڕی و تاچاوم لە ڕۆژ چەقاندن لەگەڵ خۆم دەمگوت:

- بەڵێ هەڵوە جێگایان سەر تۆپکەی شاخ و گەپك و هەوراز وهەڵدێرو بڵندایی ئاسمانە!

زارکی فراوانی گەلی کاروانە درێژەکەی قووت دابوو تاك وتووك پیادە و شەکەت پیرو شەل و سەقەت لەتەك وڵاخی لەڕو بێ تووك لەدواوە کەلەشیان لە دوخۆ دەکێشا و بەهێواشی دەچوونە پێش، هەوڵیان دەدا تینیان دەدایە بەرخۆ تاکو بگەنە ڕیزی کاروانە کە، دوو داراشی گەورە لە ئاسمانەوە باڵیان لێك دەدا بەسەر کاروانەکەوە ئەم سەرو ئەو سەری گەلی یەکەیان دەکرد، قەبۆ قەبۆی چەند نێرەکەوێك لەوبەر و لەم بەری دیواری شاخەکان دەنگیان دەدایەوە و تێکەڵ بە هاشەی ئاوی رووبارە رشتەکە و پێ خوستی کاروانەکە دەبوو، نێرەکەوەکان لەپڕ فجووقیان کرد بۆ ناو ئەشکەوتەکان هەڵفڕین وەکو چاویان بە داراشەکان کەوتبێ و لەترسی ئەوان پەنایان بۆ ئەشکەوتەکان بردبێ، کامەند بەتیژی چاوی لەداراشەکان بڕین، کاتێ کەوەکان بۆ ئەشکەوتەکان هەڵفڕین کامەند سەیرێکی عەولای کردوو ڕووی گوازتەوە لای من و بزەییێکی بۆ کردم.

لەگەڵ عەولای هاوڕێم دەستمان هاویشتەوە ملی یەکدی، کاتێ لەگەڵ کامەندیش ماڵ ئاواییمان لێ دەکرد ئەو دەستێکی لەلاشانم دا . بەواتاییێکی پتەو و پڕ بڕوایی گوتی:

- خەم مەخۆ حەق جێگای خۆی هەر دەگرێ جا ئیمڕۆ یان سبەی . نزێك یا دوور زوو یان درەنگ دەبێ ئەم بارە چەوتەو نا لە بارە بەبارێکی‌تر بگۆڕێ بەبارێکی چاکتر.

چاوم لە چاوە بریسکەدارەکانی عەولا ئالابوون کە دەیگوت:

- دەبێ هەموو وەکو ئێمە دەمانهەوێ ئەوها ڕاست و دروست بێ و بێتەوە دۆخی ڕەوا و سروشتی خۆی.

- دەبێ هەموو چەوتی و خوار و کەچییێ ڕاست بکرێتەوە لەنگەرو تەرازووی ژیان ئەوها بە کەچی نەمێنێتەوە!.

وە بەدەم بزەییێکی تاڵەوە ڕووی لە کامەند کرد و پرسی:

- چۆن ڕێك دەکەوێ دونیا بە بەرەواژی بسووڕێ؟

ئینجا سەرێکی هەڵبڕی و لەبەر خۆیەوە گوتی:

- ئەمە دەرسێکە کامەند فێری کردووم و بڕوایی قایمم پێ‌ی هەیە.

وە دووبارەی کردەوە:

- هەرگیز نابێ دونیا بە بەرەواژی بسووڕێتەوە!.

ئینجا ڕووی وەرگێڕایەوە لای من و پرسی:

- ئێمەش لە کۆمەڵەکەمان پەیمان و بڕواییمان وەها نەبوو؟

منیش هەر تەنیا ئەوەندەم بۆ کرا بەهێمنی سەر بهەژێنم و پتر بچمە ناو قووڵایی چاوە تیژەکانی عەولا.

کاتێ لەگەڵ کامەندیش بەجێمان هێشت و بەهەنگاوی بەرین و گورج ملمان بەڕێگاوە نا، لەگەڵ خۆم بیرم دەکردەوە:

- چاوەکانی عەولا وەکو ڕۆژانی قوتابییەتی گەش و بریسکەدار ببوونەوە. خۆشەویستی‌یەکی گەورە و زۆر تری عەولام لەناوەند دڵدا بۆ چەسپا.

- کامەندیش ئاوڕێکی میهرەبانانەی لێ دایەوە و دەستێکی بۆ بەرزکردەوە!.

"مەم" بەقەڵەمی مەم

لەدووەم دیداری چیرۆکی کوردی لە هاوینەهەواری سەلاحەدین لە ئابی ١٩٨٢ محەمەد مەولود مەم بەم جۆرە باسی پوختەی ئەزموونی چیرۆکنووسینی خۆی کرد:

بەڕێزان:

ڕەنگە هەندێك لە ئێوەی بەڕێزوایان دانابێ کە تاقیکردنەوەکانی نووسەرێك شتێکی تایبەتیە واتە زاتیەتێکی صرفە، ئەگەر بەتەمای ئەوەبن چـۆن لەبەردەکـەم، چـۆن دەخـۆم، چـۆن دەخەوم، ئەوا حیساب بکەن ڕەنجی ئەمڕۆمان بەخەسارچوو.

پیرێژنەکەی دایکم دەیگوت ئەگەر جۆی زەرد کراو "واتە نیوەکوڵاو" بدەی بەمریشکی هێلکەکەر ئەوا هێلکەی زیاد دەکات، تاقیکردنەوەکانی زانستیش دەرمانی وایان دۆزیوەتـەوە کە هێلکەی مریشکی پێ ڕەنگاوڕەنگ دەبێ.

ڕەنگە ئەمانە ڕاست بن بەڵام نووسەر ئەمجۆرە تاقیکردنەوانەی لیٚ نایێن، مەرج نیـیە هەورە تریشقەیان زەردەپەڕ یان مانگی چواردە دەرگای ئیبداع بۆ نووسەر بخاتە سەر پشت، یـان دیمەنی جوان.. کچی جوان.. گوڵی جوان.. شاعیر وەشیعر بهێنێ.

بەڕای من تاقیکردنەوەکانی نووسەر هەرچەندە زانستیش بن دەبێ بەشێك بن لەتاقیکردنەوەکانی کۆمەڵەکەی، لەبـەر ئـەوە تاقیکردنـەوەکانی مـن پترگشـتین و پـەیوەندیان بـەباری گشتی گەلەکەمەوە هەیە، لەبەر ئەوە لەو مەودایەدا دەچمە ناوباسەکە.

کەمنداڵ بووم لەگەڵ زارۆکانی گەڕەك دەچووینە سەر جۆگەلە ئاوەکە، لەدارهەنجیرەکە کارکە هەنجیرێکمان دەچنـی، تـەوەرێکی دارمـان بـەناوەندیدا ڕایـەڵ دەکـرد، بەزلکـە دار بەدەوری هەنجیرەکە پەڕمان دەچاند، ئینجا بەسەر جۆگەلەکەدا هەڵمان دەخست، کە پەڕەکان دەگەیشتنە ئاوی جۆگەلەکە هەنجیرەکـەیان دەسـووڕاند، لەگـەڵ سـوڕی هەنجیرەکـە ئێمـەیش بەدەوری خۆماندا دەسووڕاین و بانگمان دەکرد:

- هۆ ئاشەکە سووڕا ئاشەکە کەوتە گەڕ.

بەم ڕەنگە بەخەیاڵی بچووکانەی خۆمان ئاشمان دروست دەکرد، هەتا ئاوەکەشمان پتر دەکرد ئاشەکە بەگوڕتر دەسـووڕا، کـە ئاوەکـەشمان چـك دەکـرد ئـاش دەوەسـتا، ووردەووردەش ئەوەمان بۆ ڕوون بوەوە کەئەگەر ئاوەکە لەبەرزاییەوە بەرەو خوار ببێتەوە بەگوڕتر دەبـێ و تـەوژمی بـەهێزتر، ئاشـەکەش توندتـر وەگـەڕ دەخـا، کـە شـارۆچکەشمان دروسـت دەکـردن بەتاقیکردنەوە دەگەیشتینە ئەو ئەنجامەی کە هەتا بناغەی خانووەکانی شارۆچکەکەمان پانتر و بەتینتر بن ئەوا دەتوانین کۆشکی بەرزترو نهۆمی زۆرتر بەسەریەکەوە بنێین.

لەناو جۆگەلەکەدا بەبەری پێ شەقامان دەکێشان، هەندێکمان شەقامی ڕاست، هەندێك کەوانەیی، هەندێك بازنەیی و چوارگۆشەیی، بەڵام ئـەو منداڵـە دەبـووە سەردەسـتەو ئـازایی دەبردەوە کەجادەی پێچاوپێچی پرکۆسپ و قۆرت و هەڵدێرو ئاڵۆزی دەکێشان و بەڕاکردن بێ هەڵەو بێ وەستان بەسەری دادەچووەوە، ئەمانە یادگـاری سـەردەمی منداڵـین، ڕەنگـە ئـێرە جێگای گێڕانەوەیان نەبێ بەڵام چونکی پەیوەندیان بە تاقیکردنەوەکانەوە هەیە هەر بۆنموونە هێناومەتەوە.

* * * *

گوندەکەم چۆن هەموو جوانی سروشتی تێدا کۆببوەوە، ساردو سڕی بەفری زستان لەو جوانییە سروشتیەی پتر دەکردو باری ژیانی خەڵکە هەژارەکەی گرانتر دەکرد، هـەروا هـەموو تناقچات- و ناڵەباری ژیانیشی بە کۆڵەوە بوو، لەو گوندەم جوولەکە، دیان "مەسیحی"، کرمانج، بەگزادە، ئاغا لەسەری ئـەم بەشـانەش دەسـتەی پیـاوانی حکومـەت و بنەماڵـەی میرەکان وەکو دێو دوولینگیان داکوتابوو، جوولەکە لەپاش دیانەکان، ئەمانەش لەدوای کرمانجەکان، کرمانجیش لەڕکێف بەگزادەو ئاغاکان دەگەیشتنە سەرەوە، دەوڵەمـەندی جوولەکـەو دیانی لەکرمانجی هەژار بەرێ و جێ تروەردەگیران، کرمانجی دەوڵەمەندیش لەبەگزادەکان بەروەت تر بوون، مەلا ڕیش سپیەکەش هەر پێنج فەرزە بەسەر قووچکەی مزگـەوت دەکـەوت و بانگی یەکسانی ڕادەهێشت، ئەوەی لەم چۆنیەتیە سەرنجی ڕادەکێشام ئەوەبوو کە هەموو ئەم بەشە بەشخوراوانەش لەگەڵ یەکدا ناتەباو دوودڵ بوون، تاقە شـتێك کـە کـۆی کردبوونـەوە بەزارخواپەرستی و بەکردار ڕازی کردنی میرومیری بوو.

بەم ڕەنگە دەوری منداڵیم لەگەڵ شەڕە گەڕەك ڕابوارد، گوێچکەم پڕ باسی دزی و پیـاوکوژی و زەوت کـرن و جەوروسـتەم بـوو، گـەلێك جـار دەمدیت پۆلیس خـەڵکی گوندیـان کۆدەکردنەوە، وەك ڕانە مەڕ. بۆ بێگار لیٚیان دەخوڕین، زۆرجار لەگەڵ خۆما دەمپرسی.

- چۆن ئەم هەموو خەڵکە ڕەشورووتە بەکرێ و بەبێ سەرپێچی ئەوها مل دەدەن؟ وەڵامی ئەم پرسیارەم ئەو کاتە چنگ کەوت کە بووم بەشوانی ڕەوەیێك عەلەشـیش، بەیانیان شوورکەدارێکم وەدەست دەگرت، کەڕام دەوەشاند گڤەی دەهات، قەلەموونەکانم دەدانە پێش خۆم، تەنانەت قەلەموونێك لەڕەوە دەرنەدەچوو، وەڵامەکەش وەکولێکدانـەوە و پرسیارێکی تر بوو کە بەخۆم دەگوتەوە:

- بزانە چۆنیەتی خەڵکی گوندو ئەم عەلەشیشانە چەند وەییەك دەچن.

بەخەیاڵی منداڵانەی خۆم عالەمی گوندەکەم دەکرد بەدوو بەشەوە، بەشێکی پۆلیس و بەشەکەی تری عەلەشیش.

* * * *

لەپۆلەکانی سەرەتایی قەشەی بەڕێز "جبرائیل شێر" مامۆستای زمانی کوردیمان بوو، ئەم ئینسانە مەزنە خوێنـی خۆشەویسـتی ئـەدەبی و زمـان وڵات و کەلـەپووری نەتەوەکـەمی لەدەمارەکانمدا جووڵاندەوە، ئەو حاجی قادری کۆیی پێ ناساندم، جوانیی شیعری نالی و وەفایی و ئاوات و ئازاری مەم و زینی ڕژاندە گیانم، ئەگەرچی مامۆستای یەکەمم دایکـم بـوو، بەچیرۆکی فۆلکلۆری و ئەفسانە و پەندی پێشینان فرچکی دابووم، بەباس و خواسی سەفەر بەرو گرانیە گەورەکەو ڕشانەوەو ڕۆژە ناڵەبارەکانی کۆمەڵەکـەمان کولانکـەی ژیـانی بـۆ ڕوون کردمەوە، بەقارەمانیەتی پیاوانی دمدم و شێخ فەرخ و خەج و سیامەندو برایمۆك و لەیل و مـەجروم و تـێر شـیری کردبـووم، تـاکو قۆنـاغی سـەرەتاییم تـەواوکرد شیعرەکانی حـاجیم دەوردەکردنەوە، چیرۆك و ئەو قسانە و سەربوور دەکانی دایکم لەلاڕوونتر دەبوونەوە، بۆ قۆناغی خوێندنی ناوەندی کەوتمە باوەش شارە پیرەکەی هەولێر، لەم شارەدا پتر بەژیان ئاشنابووم، کەوتمە ناوڕێکخراوی نیشتمانی، بەو هۆیەوە لایەنی تری ژیانم بۆ ڕوون بوەوە، فێری زمانی عارەبی بووم، لەتەك دیوانەکۆنەکەی حاجی و تایەربەگ و شێخ ڕەزاو دیاریٚ و یادگاری لاوان و کتێبەکانی مەنفەلوتی و زیات و ئەحمەد و سەلامە موساو زەنوون ئەیوب و عەبەسبوسم کردنە هۆگرو دۆست، بەهۆی ئەمانەشەوە دەرگای ئـەدەبیاتی عـەرەب و ڕۆژهـەڵاتم و ڕۆژئـاوام بۆکرایەوە.

ئەفسانەکانی هیندو گریکم خوێندەوە، ئاشناییم لەگەڵ بلزاك پەیداکرد، چۆنیەتی مردنی لۆردیابردن دڵتەنگی کردم، چیرۆکەکانی مۆپاسان کۆمەڵێکی لەکۆمەڵەکەی خۆم فراوانتریان پێ ناساندم، جوانیم لەگەڵ لامارتین و شاتۆ بریان هەڵدەچۆڕاند، رك و فرمێسکم بۆ جان فالجان و مام تۆما هەڵدەڕشتن، ئازارم تێکەڵ بە ئازارەکانی تۆلستۆی و ڤارتەر دەبوون. لەو رۆژانەدا.. شەڕی جیهانی دووەم هەموو دنیای گرتبووەوە، لەگەڵ مەلا کوێرە بیر ڕوناکەکە دەم گوتەوە:

ئەم ڕۆژە چ ڕۆژێکە دونیا شلەژاوە
هەرکەس بەجارێ جگەری قیمە کراوە

منیش بەفەریکیەوە بەرەنگای ڕێگای سەختی ژیان بووم، ژیانی منیش شلەژا، برسیەتی پتر پێی پێوەنام، ناچار قوتابخانەم لەگەڵ ئاهێکی سارد بۆ دەرەوەی سنووری ژیانم تێهەڵدا، خۆم هاویشتە ناو گێژەلووکەو گەرداوی ژیان، پێویست بوو نان بۆخۆم و پاشماوەی باوکە کۆچکردووەکەم پەیدا بکەم، لەوماوە درێژەی لەسنوور فەرمانبەر بووم کەوتمە ناو لەعنەتی سنوورو هەوڵمدا ئەو ڕاستیانەی من دەیانبینم و هەستیان پێ دەکەم لەپێش چاوی ڕەشورووتی خەڵك قیتیان بکەمەوە، هەستی ئەوانیش بجوڵێنمەوە، ئەوەڵ جار ڕێگای شیعرم گرتەبەر، لام وابوو دەتوانم بەم ڕێگایەوە بگەم بە هەوارگەی دڵی ئەوان، بەڵام پاش ماوەیێکی کورت ئەو ڕێگایەم لێ وون بوو.

ئەوسەردەمە کتێب لەنان هەرزانتر بوو، پتر کتێبم دەخوێندەوە، جگە لەئەدەبیاتی کۆمەڵە سیاسیەکانی ئەو سەردەمە.. چیرۆك نووسە گەورەکانم ناسی، چیخەفم ناسی، خۆزیام دەخواست بتوانم وەك ئەو نووسەرە نەمرە. بچمە ناو دەروونی ئینسان و ببم بە بەشێك لەخەمی کۆمەڵەکەم، چیخۆف ڕێگای چیرۆك نووسینی پیشاندام، پاڵی پێوەنام قووڵتر بەدەریای ئەدەبی چیرۆکدا نقووم ببم، ئاشناییم لەگەڵ تۆلستۆی و دستۆڤسکی و گۆرکی پەیدا کرد، لەو سەردەمەی ئەمانەم دەناسین یەکەم چیرۆکم بەناوی "برسیەتی بەهێزترە" نووسیوە.

بەهۆی گەلاوێژ بەشێك لە ئەدەبیاتی بێگانەم بەکوردی خوێندەوە، نووسینەکانی بلە و سەجادی، شیعرەکانی بێکەس و گۆران و ئەسیری چێژی ئەدەبیان لاخۆشتر کردم و چارە نووسیان بەستم بە چارەنووسی ئەدەب بەتایبەتی چیرۆك تاگەیاندمیانە قەسرە تەلیسماویەکەی کافکا، ماوەیەك لەناو قەسرە کە گەڕام، سەرم لەناو عالەمەکەی پیکێت و ئادامۆف دەسووڕا، خۆم لەناو غەریبی کامۆ دەدۆزیەوەو تێکەڵاوی-سوء التفاهم- ەکەی دەبووم، لەقورنەیەکی دادگای کافکا شێخ مەلا عەبدولقەدوسی خوالێخۆشبووم دیتەوە، لەوێش ڕەشورووتێکی زۆر وەك دیوار دەوریان دابوو، کە ئەو باسی عەزاب و دۆزەخی دەکردو وەسفی لاشەی وەك کەباب لەشیش دراوو ئافرەتی بەمەمك لەزارکی کورەی ئاگر هەڵواسراوی دەکرد کەچاویان وەك کوورەی زەردەواڵەیەو لێویان دەکەنە تەختەبەرە، ددانیان وەك پێمەڕەن، ئەمانە دەستیان بەناڵە و هاوار دەکرد، شێوەنیان دادەمەزراندو دیوارەکەیان دەهەژاند، کەچەناوەرەکەی پیکێتم ناسی وێنەی ئەژدیها هەشت سەرەکەی ئەفسانەکانی ڕۆژهەڵات و مەرجانی جادووی ئەفسانەکانی کوردیم دەهاتنەوە بەرچاو، بەکارتێکردنی ئەمانەوە چیرۆکی =-قوچکە- و سەرەتاو دوایی- و عاجباتی هەشتەم- م نووسی.

ئەم وێنانەم هێنانەوە هەر لەبەر وێکچوونیان بوو و بەس، دەنا بەبێ یەکودوو پێ لەوە دەنێم کە نەمتوانیوە ئەم سێ کەڵە نووسەرە هەزم بکەم یان ئەو کەم خۆراکەی لەوانم خواردووە تێری نەکردووم، برواشم بەگەڕانەوەنییە بۆ عالەمی تەلیسم و دێوو درنج، من کە پیاوێکی ئاساییم و دەمەوێ شتێك بەم خەڵکە بڵێم ئەگەر بمەوێ خەڵکە کە تێم بگەن دەبێ بەزمانی ئەوانەوە بدوێم، دەستووری فیکری ئەوان بەیەکجاری نەسڕمەوە.

کە بۆ خەڵکی ئەم وڵاتە دەنووسم دەبێ پێشەکی باری سایکۆلۆژی و کۆمەڵایەتی ئەو خەڵکە بزانم کە دەمەوێ بەهۆی چیرۆکەوە مامڵەتیان لەگەڵدا بکەم، دەبێ بیر لەوە بکەمەوە چۆن گرێ کوێرەکەی هەزاران ساڵیان دەکەمەوەو دڕندە ستەم کراوەکەی هەزاران ساڵەی دەروونیان کەیی و بەرەڵڵا دەکەم.

هەرگیز ناتوانم وەکو نووسەرێکی ڕۆژئاوا کە بۆ خەڵکی ڕۆژئاوا دەنووسن وەکو ئەو نووسەرە بۆ خەڵکی ڕۆژهەڵات بنووسم، چۆن دەتوانم بەخەڵك بڵێم ئەوەی باوکی خۆی بکوژێ قارەمانە؟ هەتا لەلایەن شێوەشەوە بەلای من ئەمە ڕاستە، هەتا لەشێوەش.

مومکن نییە هەتا فرۆکەخانە لەگوندی زەلم دروست نەکرێ بە فرۆکە لەو گوندە دابەزم.. لەگەڵ بڕوایی پتەویشم بەوەی کە دەبێ ڕۆژێك بتوانم بەفرۆکە بچم بۆ ئەو گوندە، ماوەیەکی کەم لەڕۆژئاوادا ژیاوم، لە کۆڵانەکان.. لەناو پاس شەمەندەفەر گازینۆکان.. چێشتخانەکان.. لە پارکەکان کوڕ وکچ پەردەیەکیان لەنێواندانییە، سێکس لەوێ مەفهومێکی تایبەتی و مەعقولی هەیە، ئەوانەی لەو جێگایانە.. لەعالەمی سێکسدا دەیانبینین ئەوا ڕۆژانی یەکشەممە بەیەکەوە لەریزەکانی کەڵێسا دەیاندۆزینەوە.

هەرگیز پێم وانەبووە وەپێش عەسری خۆم کەوتووم یان زووتر لەوادە و بەکامیلیش خولقاوم دەنا هانام دەبردە بەر ئەو جیهازەی دەڵێن گیانلەبەر دەخەوێنێ.

لەتاقیکردنەوەکانم ئیمان بەخاك و بەئینسان دروشمی یەکجاریم بوون، بڕواییم وابووە کە پێم لەو زەویە چەقیون، ڕەگم لەو خاکە قووڵ داکوتاون، گیانم دابەستەی ئەو خاکەیە کە لەسەری دەژیم، بەئاوو هەوای نەشونمادەکەم، خۆشەویستیم بۆ ئینسان بەگشتی و بۆ ئینسانی وڵاتەکەم بەتایبەتی بێ دواییە، هەرگیز بڕواییم بەقارەمانی خود سیفەت نەبووە.

هۆگری پیاهەڵدان و ئافەرینی ساختەو دەست لەپشت دان نەبووم، ئەمانەم بەهەڵدێرێك ژماردوون کە نووسەر بەهۆیەوە لەخشتە دەچێ و هەڵدەخلیسکێ و دەدۆڕێ. دەگوترێ چیرۆك نووس شاهیدی سەردەمی خۆیەتی، بەلای منەوە ئەم وتەیە ناتەواوە.

ئادەمیزاد لەغزێکە کلیلی شیکردنەوەی لەگەروی حووتەکانی دەریادایە، ئەشکەوتێکە دەنگی سەدەکانی دووبارە دەکاتەوە، ئاسمانێکە بێ دوایی، چیرۆك نووسیش ئادەمیزادە هەرچەند بکۆشێ ناتوانێ خۆی بەعالەم بناسێنێ.

شەقڵاوە: لەگەڵ هەژار و کۆمەڵە برادەرێك

تیژی ڕۆژمانەنووسی

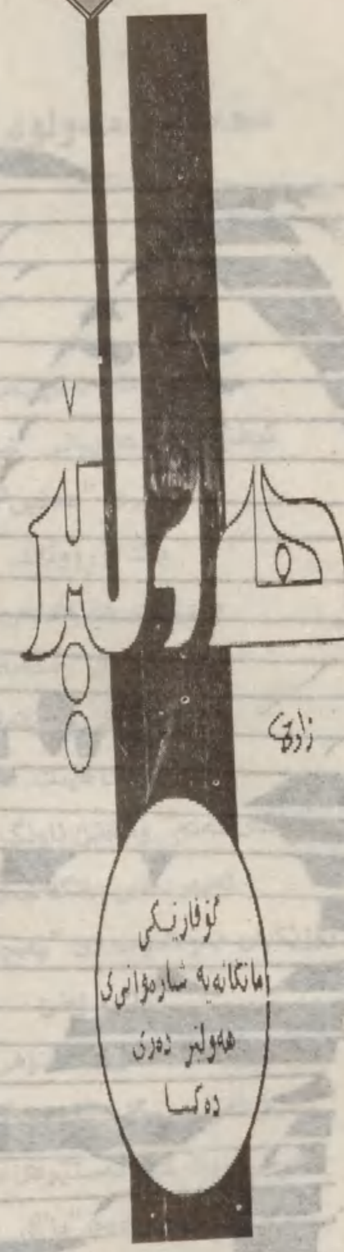

ئاوی هەولێر و شارۆخ و شووتی

شوکور بۆ خودا گیروگرفتی گامێش و گامێشەوانەکانی هەولێر سەبارەت بەنەبوونی ئاو بەناردنیان بۆ دەو زێی بادینان جێبەجێ کرا، وەکو فۆلکلۆری کوردی دەڵێ:

- گامێش تەیرێکی‌سووکە دەفڕێ دەچتە کوێستانێ.

بەڵام گیروگرفتێك کەلەم ڕووەوە مابێ نیسبەت بەدانیشتوانی شارە، بێ ئاوی لەهاویندا شتێکی ناخۆشە و پێویست بە عیلاجێکی فەورییە، نالێم ئەوانەی ڕەز و باخچەی زۆریان لەماڵەکانیانداکردووە واز لە قازانج و کەیف و سیحەتی خۆیان بێنن، بەڵام پێویستە:

- سەرتاشەکانی شار بۆ سەروڕیش تاشینی خەڵك ئەوەندە ئاو خەرج نەکەن.
- شەربەت فرۆشەکان ئەم هەموو ئاوەنەکەن بەشەربەت.
- گەرماوەکانی شار بەدرێژایی هاوین دابخرێن.
- لەمزگەوتەکان مەلافتوابدەن و خەڵکی تێبگەیەنن کەتەیەموم کارێکی شەرعی‌یە.
- خەڵکی شار بەزۆری قورسی (نەعناع) بەکاربهێنن بۆ فێنك کردنەوەی گەروو دەروونیان.
- لەیانەو چایخانەو چێشتخانەکان لەجیاتی گلاسێك نیوگلاس ئاو بدەن ودۆلکە مەنع بکەن.
- خەڵکەکە ئاگایان لەخۆیان بێ زۆر ئارەقە نەکەن چونکە ئارەقە نسبەتی ئاو لەلەش کەم دەکاتەوە..
- بەبۆنەی زۆری شووتی تەرۆزی و شارۆخ هەرماڵە "عصارە" بکرێت.

ئەمانە تێکڕا دەبنەهۆی کەمکردنەوەی تەوژمی ئەزمەی ئاوی ئەم ساڵ!

خاڵۆی ڕێبوار (مەم)

کۆیە..
ڕۆژی پەردەلادان
لەسەر پەیکەری
حاجی قادری کۆیی
لەلای ڕاستەوە
سێیەمیان
"مەم"ە

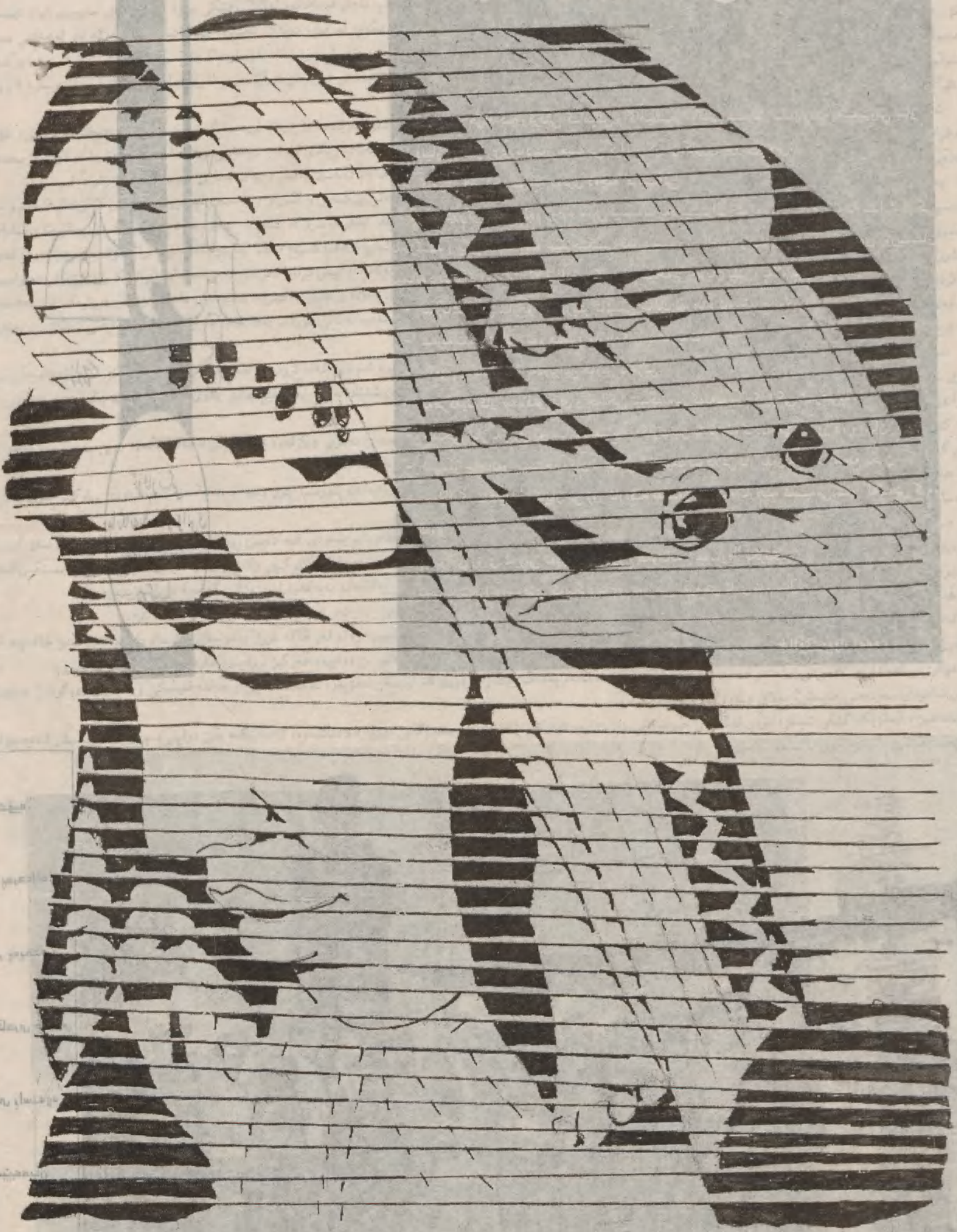

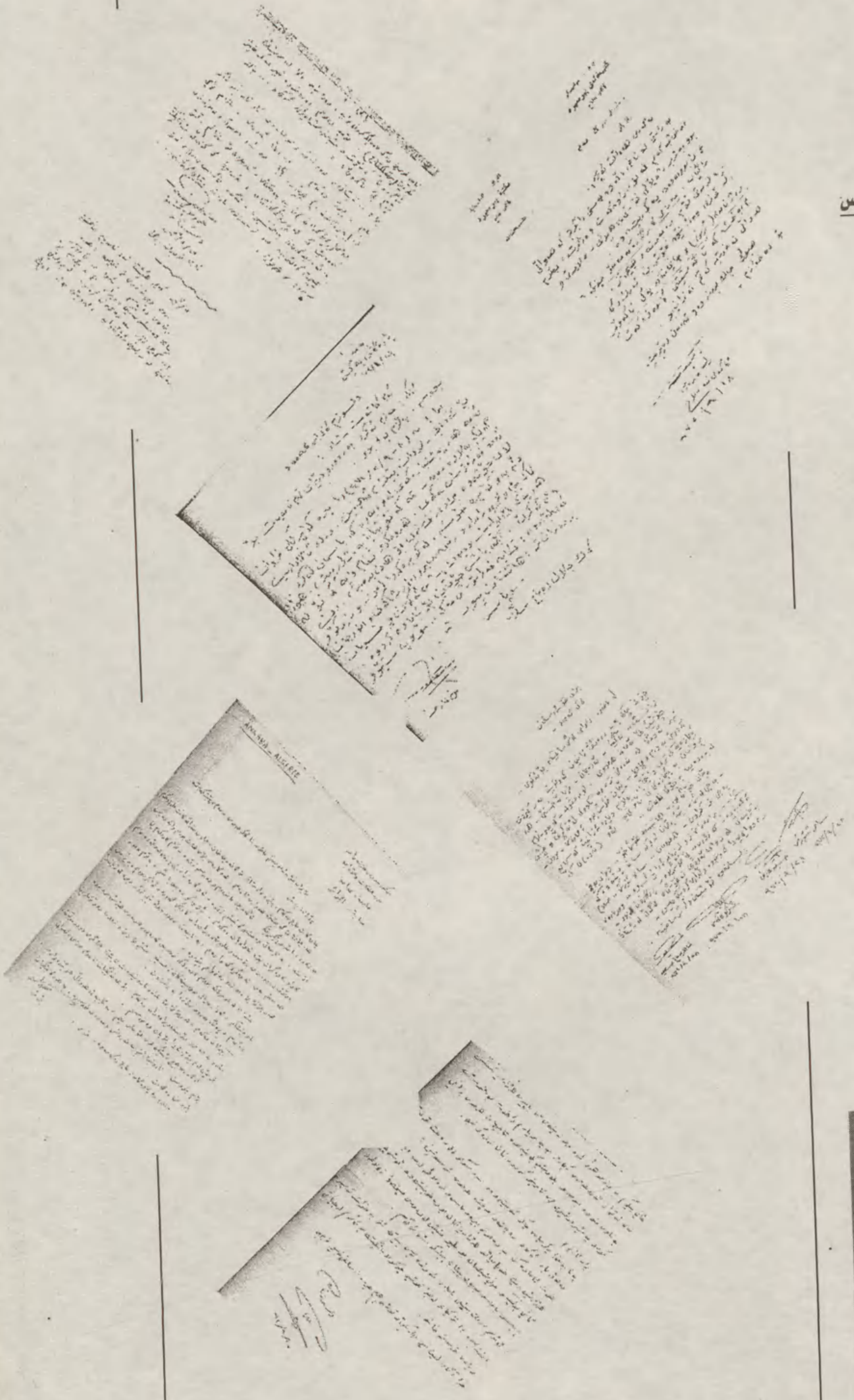

محەمەد مەولود "مەم"

شێرکۆ بێکەس

وشەیەکی لەش بەبارو
گیانێك وەك هاوینانی "شەقڵاوە" و
بەفری "سەفین"
پاك و ڕووناك.
دەوارێکی هۆبەی چیرۆك
لەبەردەمی ڕەشەبادا
فوارە ئاوێکی سەرقەڵا و
قسەی فێنك.
"ڕێگای گەنم" وەختێ ئاونگ تەڕی ئەکا
لەبەردەمی مانگە شەودا.
ڕۆژێکیان هەر ئەوەندەی "پەنجافلسی" یەك
برك و ژانێ
لەناو هەناویا هەڵتۆقی و
ئیتر ئەوسا بەگڤە گڤ مەرگ هات و
فڕانی وەك گوڵ ئەستێرەی بن بنارو
گەڵای دەم "با"!.

لەدیوانی (نسێ) وە.
١٩٩٧

بەغدا ١٩٦٤ ڕۆژانی مانگی هەنگوینی لەگەڵ خاتوو ئافەرید.

پرۆژەی داهاتوومان تایبەتە بە
پرۆفسیۆر کەمال مەزهەری
مێژوونووس

2

ASAP